

Hallituksen esitys Eduskunnalle Romanian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen ja pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Brysselissä 1 päivänä helmikuuta 1993 tehdyn Eurooppa-sopimuksen Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosiaatiosta sekä siihen Suomen, Ruotsin ja Itävallan liittymisestä aiheutuvista tarpeellisista mukautuksista tehdyn pöytäkirjan.

Eurooppa-sopimus kattaa vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun Romanian ja Euroopan unionin välillä. Se sisältää myös määräyksiä muun muassa työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelujen kaupasta, maksuista ja pääomista.

Sopimus sisältää edelleen määräyksiä, jotka liittyvät yhteistoimintaan eri aloilla ja niihin liittyvien säännösten kehittämiseen ja parantamiseen. Johtavana periaatteena on pyrkimys Romanian lainsäädännön yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten mukaiseksi. Tavoitteena on parantaa asteittain Romanian liittymisvalmiuksia unioniin. Sopimuksen johdannossa sopimuspuolet tunnustavat, että Romanian lopullisena tavoitteena on jäsenyys Euroopan unionissa.

Suomi on liittymissopimuksen 102 artiklan mukaan sitoutunut soveltamaan 1 päivästä tammikuuta 1995 liittymissopimuksen 103 artiklan 1 kohdassa mainittujen sopimusten määräyksiä. Näitä ovat muun muassa Euroo-

pan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden Bulgarian, Puolan, Romanian, Slovakian, Tshekin ja Unkarin kanssa tekemät Eurooppa-sopimukset. Näihin sopimukseen Suomen ja muiden uusien jäsenvaltioiden liittymisestä aiheutuvista tarpeellisista mukautuksista on laadittu erilliset pöytäkirjat, jotka Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 10 päivänä toukokuuta 1999 ja jotka Romanian osalta allekirjoitettiin Brysselissä 28 päivänä kesäkuuta 1999. Vasta mukautuspöytäkirjan valmistuttua sopimus voidaan tuoda muodollisesti hyväksyttäväksi.

Asiallisesti pöytäkirjat merkitsevät Suomen liittymissopimuksen 102 artiklassa olevan sopimusmääräyksen toimeenpanoa. Pöytäkirjoilla ei siten tehdä tosiasiallisia muutoksia mainittuihin kuuteen Eurooppa-sopimukseen, vaan tilanne säilyy samana kuin Suomen liittymissopimuksen allekirjoitushetkellä.

Esitys ei liity valtion talousarvioesitykseen. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen ja pöytäkirjan määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus ja pöytäkirja tulevat voimaan, kun kaikki sopimuspuolet ovat ne hyväksyneet omien menettelyjensä mukaisesti. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin sopimus ja pöytäkirja tulevat voimaan.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

1.1. Sopimuksen tausta

Euroopan yhteisö on tehnyt kymmenen Keski-Euroopan maan (Bulgaria, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Slovakia, Slovenia, Tšekki, Unkari ja Viro) kanssa Eurooppa-sopimukset. Ne ovat laaja-alaisia jaetun toimivallan sopimuksia, jotka kattavat vapaa-kaupan lisäksi poliittisen vuoropuhelun ja määräyksiä yhteistyön kehittämiseksi useilla eri aloilla. Ne eivät kuitenkaan laajuudeltaan ja kattavuudeltaan ole ETA-sopimuksen veroisia. Kaikkien Eurooppa-sopimusten johdantoon sisältyy maininta Euroopan unionin jäsenyydestä lopullisena tavoitteena.

Eurooppa-sopimukset ovat EY:n perustamissopimuksen 238 artiklan (nykyinen EY 310 artikla) nojalla tehtyjä assosiaatiosopimuksia. Ne ovat jaetun toimivallan sopimuksia, jotka sisältävät sekä yhteisön että jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Eurooppa-sopimusten kauppapoliittisten määräysten osalta yhteisön toimivalta on yksinomainen. Useimmat muut sopimusten kattamat yhteistyöalat sen sijaan sisältävät myös jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia asioita. Sopimukset edellyttävät siksi sekä yhteisön että jäsenmaiden hyväksymistä. Sopimukset ovat pääperiaatteiltaan samantyyppisiä, mutta ne sisältävät tiettyjä maakohtaisia eroja.

Romanian Eurooppa-sopimus allekirjoitettiin Brysselissä 1 päivänä helmikuuta 1993 ja se tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1995. Suomi sitoutui liittymissopimuksen 102 artiklan mukaan soveltamaan sitä 1 päivästä tammikuuta 1995 liittymissopimuksen 103 artiklan 1 kohdan perusteella.

1.2. Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Eurooppa-sopimukset kattavat vapaakaupan ohella poliittisen vuoropuhelun sekä määräyksiä muun muassa työvoiman liikkuvuudesta, yritysten perustamisesta, palvelu-

jen kaupasta, maksuista ja pääomista.

Sopimukset sisältävät lisäksi määräyksiä yhteistoiminnasta eri aloilla ja vastaavien säännösten kehittämisestä ja parantamisesta. Johtavana periaatteena on pyrkimys Romanian lainsäädännön yhdenmukaistamiseen Euroopan yhteisöjen säännösten kanssa sopimuksen sisältämillä yhteistyöaloilla. Yhdenmukaistamisella pyritään asteittain parantamaan Romanian mahdollisuuksia liittyä Euroopan unioniin. Yhteistyöaloja koskevat määräykset ovat varsin väljiä, ja niillä pyritään osaltaan tukemaan kyseisten alojen instituutioiden luomista ja toimintaa. Tarvittaessa assosiaationeuvosto ja assosiaatiokomitea määrittelevät asianmukaiset menettelyt yhteistyön kehittämiseksi.

Eurooppa-sopimuksia hallinnoivat assosiaationeuvostot, jotka kokoontuvat vähintään kerran vuodessa ministeritasolla. Assosiaationeuvostot seuraavat sopimusten toteutumista ja tekevät tarvittaessa suosituksia niiden muuttamiseksi tai täydentämiseksi. Assosiaatiokomiteoissa käsitellään sopimukseen liittyviä kysymyksiä virkamiestasolla.

1.3. Sopimuksen poliittinen merkitys

Eurooppa-sopimuksella perustetaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välinen assosiaatio. Sen eräänä tavoitteena on luoda puitteet sopimuspuolten väliselle vuoropuhelulle, jotta mahdollistettaisiin tiiviiden poliittisten suhteiden kehittäminen. Suhteiden kehittämiseen liittyvät säännölliset korkeimman tason poliittiset tapaamiset. Niissä voidaan käsitellä kaikkia molempia sopimuspuolia kiinnostavia kysymyksiä muutosprosessin tukemiseksi ja ulkopoliittikkaa koskevien kannanottojen yhdenmukaistamiseksi. Unioni ja sen jäsenmaat käyvät Romanian kanssa tätä poliittista vuoropuhelua vahvistettujen muotojen mukaisesti. Ministeritasolla kahdenvälistä poliittista vuoropuhelua käydään assosiaationeuvostossa. Sopimus luo entistä paremmat monenväliset institutionaaliset puitteet poliittisten suhteiden kehittämiseksi. Sopimus sisältää myös

määräyksiä parlamentaarisen tason vuoropuhelusta.

Suomen kahdenväliset poliittiset suhteet Romanian kanssa ovat kehittyneet suotuisasti. On huomattava, että Eurooppa-sopimus ei korvaa kahdenvälisiä suhteita vaan toimii niitä täydentäen.

1.4. Sopimuksen kauppapoliittinen merkitys

Sopimuksella on myönteisiä vaikutuksia aikaisempaan tilanteeseen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että Suomen ja Romanian väliset kahdenväliset kaupalliset sopimukset ennen Suomen EU-jäsenyyttä eivät olleet yhtä kattavia kuin Eurooppa-sopimus. Suomen EU-jäsenyyden myötä kahdenväliset kaupalliset sopimukset irtisanottiin.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Sopimuksella on EU:n ja Romanian kaupavaihdon kehitykselle suuri merkitys sen perustaessa sopimuspuolten välille vapaa-kauppa-alueen. Sopimuksessa annetut molemminpuoliset myönnytykset ovat kuitenkin luonteeltaan asymmetrisiä siten, että EU:n antamat etuisuudet ovat olennaisesti Romanian antamia myönnytyksiä suuremmat ja EU:n soveltamat siirtymäajat olennaisesti Romanian siirtymäaikoja lyhyemmät. Teollisuustuotteiden osalta EU poistaa tullit valtaosin lähes välittömästi ja herkiltäkin aloilta viiden vuoden kuluessa Romanian saadessa eri sektoreille kolmesta yhdeksään vuoteen kestävän siirtymäajan. Maataloustuotteiden ja jalostettujen maataloustuotteiden osalta sopimuspuolet antavat toisilleen vastavuoroisia myönnytyksiä, joista neuvotellaan vuosittain edelleen.

Eurooppa-sopimus tarjoaa taloudellisen yhteistyön ja kaupan osalta myös Suomelle ja suomalaisille yrityksille entistä paremmat yhteistyö- ja vientimahdollisuudet kolmansiiin maihin verrattuna. Uudentyyppiseen yhteistyöhön liittyvien toimintojen taloudellisia vaikutuksia ei tässä yhteydessä ole mahdollista arvioida. Niitä koskeva päätöksenteko

toteutetaan valtion tulo- ja menoarvion puitteissa.

2.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatioon tai henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia. Sopimuksen hallinnointiin liittyvät assosiaationeuvostojen ja -komiteoiden kokoukset voidaan hoitaa tavanomaisen käytännön edellyttämällä tavalla nykyisellä henkilöstöllä.

2.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä ympäristövaikutuksia. Sen tavoitteena on kuitenkin parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta (80 artikla) sekä kehittää ja vahvistaa yhteistyötä ympäristön ja ihmisten terveyden suojelussa. Sopimus sisältää lukuisia ympäristönsuojelua koskevia yhteistyöaloja (81 ja 82 artiklat). Sopimuksen voidaan olettaa omalta osaltaan edesauttavan Romanian ympäristölainsäädännön yhdenmukaistamista EY:n vastaavan lainsäädännön kanssa.

2.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä pyritään osaltaan siihen, että laillisesti maassa oleskelevien sopimusvaltioiden kansalaisten oikeusturva ja tasa-arvo työ- ja sosiaalilainsäädännössä paranee. Sopimus edellyttää muun muassa sitä, ettei assosiaatiomaan kansalaisia saa syrjiä esimerkiksi työolojen, palkan tai irtisanomismääräysten osalta. Myös eläke-etuudet pyritään huomioimaan ja yhteensovittamaan työskentelymaasta riippumatta. Sopimus ei vaikuta jäsenvaltioissa voimassaoleviin maa-hantuloa koskeviin säännöksiin.

3. Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä virkatyönä. Sopimuksesta on pyydetty lausunnot kauppa- ja teollisuusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, oikeusministeriöltä, opetusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeri-

öltä, työministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja ympäristöministeriöltä sekä Suomen Pankilta, kilpailuvirastolta ja tullihallitukselta.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Ottaen huomioon Eurooppa-sopimusten laajuuden ja sen, että Romanian Eurooppa-

sopimus on julkaistu kokonaisuudessaan Euroopan yhteisöjen virallisen lehden suomenkielisen laitoksen erityispainoksessa 1994 (11. luku: Ulkosuhteet, nide 35, EYVL L 357, s. 1), tämän hallituksen esityksen liitteeksi on otettu varsinaisen sopimustekstin lisäksi vain ne sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat, joilla on merkitystä eduskunnan hyväksymisen kannalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Sopimuksen sisältö

Sopimuksen johdannossa todetaan, että Romanian lopullinen tavoite on jäsenyys yhteisössä ja että assosiaatio auttaa Romaniaa tämän tavoitteen saavuttamisessa.

1 artiklassa perustetaan EU:n ja Romanian välille assosiaatio ja luetellaan assosiaation tavoitteet.

I OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

2—5 artiklassa selostetaan poliittista vuoropuhelua. Poliittinen vuoropuhelu on merkittävä osa sopimusta ja kuuluu EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaan. *2 artiklassa* todetaan sopimuspuolten aloittavan säännöllisen vuoropuhelun, joka muun muassa edistää Romanian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden yhteisöön ja sopimuspuolten näkökantojen lähestymistä turvallisuuskysymyksissä. *3 artiklassa* todetaan, että osapuolten välillä järjestetään tarpeen mukaan tapaamisia korkeimmalla poliittisella tasolla. Ministeritasolla poliittista vuoropuhelua käydään assosiaationeuvostossa. *4 artiklassa* luetellaan muita tapoja ja menettelyjä poliittisen vuoropuhelun käymiseksi. *5 artiklan* mukaan parlamentaaraisella tasolla vuoropuhelua käydään parlamentaarisessa assosiaatiokomiteassa.

II OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

6 ja 7 artikla sisältää sopimuksen yleiset periaatteet. *6 artiklassa* on viittaukset ETY-Kin Helsingin ja Pariisin päätösasiakirjoihin koskien demokraattisia periaatteita ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä markkinatalouden periaatteita. *7 artiklan* mukaan assosiaatioon kuuluu enintään kymmenen vuoden siirtymäkausi, joka koostuu kahdesta peräkkäisestä viisivuotisesta vaiheesta. Assosiaationeuvosto tarkastelee säännöllisesti sopi-

muksen soveltamista ja Romanian taloudellisten uudistusten toteuttamista.

III OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIIKKUVUUS

8 artikla sisältää määräyksen vapaakauppa-alueen perustamisesta siirtymäaikoineen. Perustulli, jonka perusteella peräkkäiset alennukset on toteutettava, muodostuu jokaisen tuotteen osalta sopimuksen voimaantuloa edeltävänä päivänä tosiasiallisesti sovellettavasta kaikkia koskevasta tullista.

I LUKU

Teollisuustuotteet

9—18 artiklassa todetaan asiallisesti se, että Romanian teollisuustuotteilla on tulliton ja kiintiötön markkinoillepääsy EU:n alueelle arkoja tuotteita lukuunottamatta, joilla on viiden vuoden siirtymäaika. Yhteisö saa vastaavasti osalle tuotteistaan tullittoman ja kiintiöttömän markkinoillepääsyn Romaniaan sopimuksen voimaantullessa. Eri alojen aroille tuotteille on voimaantulopäivästä kolmesta yhdeksään vuoteen kestävä siirtymäaika. *16 artikla* käsittelee tekstiilituotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 1). *17 artikla* käsittelee hiili- ja terästuotteisiin sovellettavaa järjestelmää (pöytäkirja nro 2).

II LUKU

Maatalous

19—22 artiklassa todetaan maataloutta koskevat järjestelyt. Käytännössä ratkaisu (liitteet I, XIa, XIb, XIIa, XIIb ja XIII) on perustuotteiden osalta kolmiosainen ja perustuu suosituimmuusetujen konsolidointiin liittäen niillä tuotteilla, joiden osalta ei yhteisön maatalouspolitiikan mukaan sovelleta tuontimaksuja vaan ainoastaan tulleja. Naudan- ja siipikarjanlihalle, muille lihavalmis-

teille, hedelmille ja vihanneksille sekä mehuille yhteisö antaa kiintiöt, joiden rajoissa sovelletaan alennettuja tulleja/tuontimaksuja. Jalostettujen tuotteiden kauppaan (pöytäkirja nro 3) sovelletaan niinkään eräitä tariffimyönnytyksiä. 22 artiklassa todetaan, että maataloustuotteiden kauppaan sovelletaan suojalauseketta (31 artikla), joka mahdollistaa yksipuoliset suojatoimet tarvittaessa.

III LUKU

Kalastus

23 ja 24 artikla sisältää kalastustuotteita koskevia määräyksiä. Ne sisältävät keskinäisiä myönnytyksiä tietyille kaloille (liitteet XIV ja XV).

IV LUKU

Yhteiset määräykset

25—37 artikla sisältää sopimuspuolten välistä kauppaa koskevia yhteisiä määräyksiä. 26 artiklassa todetaan, että uusia tuonti- tai vientitulleja tai määrällisiä rajoituksia ei saateta voimaan. Sopimuspuolten tuotteiden verotuksellisesta samanarvoisuudesta on määräyksiä 27 artiklassa. 28 artiklan mukaan sopimus ei estä tulliliittojen perustamista. 29 artiklassa on määräyksiä poikkeuksellisista toimenpiteistä. 30 artiklassa määrätään polkumyynnistä. 31 artiklassa on määräyksiä tuontihäiriöistä. 32 artikla sisältää lausekkeen riittämättömästä tarjonnasta.

33 artikla koskee valtion monopoleja, jotka on mukautettava niin, ettei viidennen vuoden loppuun mennessä sopimuksen voimaantuloa esiinny syrjintää sopimuspuolten välillä. 34 artiklassa määrätään suojatoimista. 35 artiklassa on määräys alkuperäsäännöistä (pöytäkirja nro 4). 36 artiklassa on lueteltu kauppaa koskevia poikkeuksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden takia. 37 artikla koskee Romanian sekä Espanjan ja Portugalin väliseen kauppaan liittyviä erityismääräyksiä (pöytäkirja nro 5).

IV OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIKKUVUUS, SIJOITTAUTUMISOIKEUS, PALVELUJEN TARJONTA

I LUKU

Työntekijöiden liikkuvuus

38 artiklan mukaan jonkin jäsenvaltion alueella laillisesti työskenteleviä Romanian kansalaisia ei saa syrjiä kansalaisuutensa perusteella työehdoissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa. Myös työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla on pääsy jäsenvaltion työmarkkinoille edellä mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan. Poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 41 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät. Tämä ei silti estä jäsenvaltiota soveltamasta 41 artiklan mukaiseen kahdenväliseen sopimukseen mahdollisesti sisältyvää, työntekijän perheenjäsenelle edullisempaa määräystä. 38 artiklan 2 kohdan mukaan Romanian on taattava vastaavat oikeudet siellä laillisesti työtä tekeville jäsenvaltioiden kansalaisille sekä heidän Romaniassa laillisesti oleskeleville puolisolleen ja lapsilleen, jollei sovelletavista määräyksistä muuta johdu.

59 artiklan mukaan sopimuksen määräyksillä ei ole tarkoitus vapauttaa työvoiman liikkuvuutta, vaan kukin yksittäinen jäsenvaltio voi säädellä assosiaatiomaan kansalaisten maahantuloa oleskelu- ja työluvilla kansallisten säännöstensä mukaisesti. Suomessa tehtävään työhön sovelletaan Suomen työlainsäädäntöä. Lisäksi työluvan myöntämisen eräs edellytys on, että ulkomaalaisen palkkaja työehdot ovat voimassaolevien työehtosopimusten mukaiset.

Ulkomaalaisen maahantulosta, oleskelusta ja työnteosta säädetään ulkomaalaislaissa (378/1991). Työlupaa koskevien säännösten soveltamisesta säädetään ulkomaalaisasetuksessa (142/1994) sekä työministeriön asetuksen nojalla antamassa määräyksessä (M 2/1999). Työntekijän perheenjäsenille työluvat myönnetään työvoimapolitiittista harkintaa soveltamatta ajaksi, joka määräytyy perheen

maassaoleskelun perusteena olevan oleskeluluvan mukaan. Pysyvä oleskelulupa myönnetään kahden vuoden maassaoleskelun jälkeen. Pysyvän oleskeluluvan saanut henkilö ja hänen perheenjäsenensä voivat tehdä työtä ilman työlupaa.

39 artikla sisältää määräyksiä sosiaaliturvan yhteensovittamisesta. Niiden mukaan Euroopan unionin jäsenvaltioissa työskentelevien romanialaisten työntekijöiden ja heidän perheenjäsentensä siellä täyttämät vaakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet laskeetaan yhteen muun muassa eläkkeitä varten. Artiklan toisen alakohdan mukaan siinä määritellyt eläkkeet voidaan vapaasti siirtää maksavan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Kolmanneksi romanialaiset työntekijät saavat perhevustukset jäsenmaan alueella olevia perheenjäseniään varten. Romania myöntää puolestaan edellä mainituissa toisessa ja kolmannessa alakohdassa tarkoitettua kohtelua vastaavan kohtelun alueellaan oleville jäsenmaiden kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen.

40 artiklan mukaan edellisessä artiklassa esitetyn tavoitteen saavuttamiseksi assosiaationeuvosto antaa päätöksellään asianmukaiset määräykset sekä hallinnolliset säännöt. Neuvoston antamat määräykset eivät kuitenkaan saa vaikuttaa 41 artiklan mukaan jäsenvaltioiden ja Romanian välisistä kahdenvälisistä sopimuksista aiheutuviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jos niissä annetaan Romanian ja jäsenvaltioiden kansalaisille edullisempi kohtelu.

Edellä mainituilla sopimusmääräyksillä ei ole vaikutusta nykyiseen tilanteeseen yhteensovittaessa Suomen ja Romanian sosiaaliturvalainsäädäntöä. 39 artiklaan on kirjattu tavoite, jonka toteuttaminen tapahtuu aikanaan assosiaationeuvoston päätöksellä.

42 artiklassa todetaan, että romanialaisten työntekijöiden työnsaantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimusten nojalla, olisi säilytettävä tai niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava. Assosiaationeuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä.

43 artiklan mukaan assosiaationeuvosto tarkastelee 7 artiklassa tarkoitettujen toisen vaiheen aikana tai aikaisemminkin muita keino-

ja työntekijöiden liikkuvuuden parantamiseksi ja antaa tästä suosituksia.

44 artiklan mukaan EY antaa Romanian teknistä apua sosiaaliturvajärjestelmän rakentamisessa edistääkseen työvoiman uudelleen suuntautumista rakennemuutoksen yhteydessä.

II LUKU

Sijoittautuminen

45—55 artikla koskee sijoittautumista. Sopimuspuolet takaavat toistensa alueille sijoittautuneille yhtiöilleen, tytäryhtiöilleen ja sivuliikkeille tasapuolisen kohtelun. Lähtökohdaksi on syrjinnän poistaminen mahdollisimman pitkälle.

46 ja 50 artikla sisältää määräyksiä rahoituspalveluista. 51 artiklassa selostetaan sijoittautumista koskevia poikkeusedellytyksiä (esimerkiksi jonkin alan rakennemuutos). Poikkeusten takaraja on seitsemän vuotta sopimuksen voimaantulosta.

III LUKU

Palvelujen tarjonta yhteisön ja Romanian välillä

56—58 artikla säätee palvelujen tarjontaa. 56 artiklan 1 kohdassa todetaan, että palvelujen osalta sitoudutaan siihen, että myös sellaiset yritykset, jotka eivät toimi toisen sopimuspuolen alueella, saavat vähitellen tarjota palvelujaan.

56 artiklan 2 kohdassa todetaan, että johonkin jäsenvaltioon sijoittuvalla romanialaisella yhtiöllä on oikeus tietyin edellytyksin siirtää yhtiön sisäisesti työntekijöitä jäsenvaltioon ja vastaavasti palvelujen tarjoamiseen liittyviin johto- ja erityistehtäviin lähetettävälle tulee tietyin edellytyksin sallia maahan-tulo. Sopimuksessa määriteltyjen ehtojen täytyessä voidaan Suomessa voimassa olevien säännösten ja määräysten mukaan kyseiset oleskelu- ja työluvut myöntää, mikäli oleskelun luonne edellyttää työlupaa.

57 artiklassa sopimuspuolet sitoutuvat noudattamaan kansainvälisen meriliikenteen osalta tehokkaasti periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vapaasta pääsystä mark-

kinoille ja liikenteeseen. Lento- ja maaliikenteessä molemminpuolisesta markkinoillepääsystä sovitaan myöhemmin tehtävissä erityisissä liikennesopimuksissa.

IV LUKU

Yleiset määräykset

59 artiklan sisältöä on käsitelty edellä 38 artiklan yhteydessä. 59 artiklassa todetaan lisäksi, että IV osaston II, III ja IV luvun määräyksiä mukautetaan asteittain palvelujen kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATS) mukaiseksi.

V OSASTO

MAKSUT, PÄÄOMAT, KILPAILU JA MUUT TALOUDELLISET MÄÄRÄYKSET, LAINSÄÄDÄNTÖJEN LÄHENTÄMINEN

I LUKU

Juoksevat maksut ja pääomien liikkuvuus

60 artiklan mukaan sopimuspuolet sitoutuvat hyväksymään kaikki vapaissa valuutoissa suoritettavat maksut, jos niihin liittyvät liiketoimet koskevat sopimuksen mukaisesti vapautettua tavaroiden, palvelujen tai henkilöiden liikkuvuutta sopimuspuolten välillä.

61 artiklan mukaan sopimuspuolet varmistavat pääoman vapaan liikkuvuuden niiden yhtiöiden suorissa investoinneissa, jotka on perustettu isäntämaan lainsäädännön mukaisesti, sekä voittojen kotiuttamisen. Pääoman vapaa liikkuvuus ja voittojen kotiuttaminen varmistetaan viiden vuoden kuluessa niiden investointien osalta, jotka liittyvät Romaniasa itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivien yhteisön kansalaisten sijoittautumiseen.

62 artiklan mukaan sopimuspuolet toteuttavat viiden vuoden kuluessa toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset sille, että pääomien vapaata liikkuvuutta koskevia yhteisön sääntöjä voidaan myöhemmin ryhtyä soveltamaan.

63 artikla antaa Romanianille, mikäli Romanian valuutan täydellistä vaihdettavuutta ei ole toteutettu, mahdollisuuden poikkeuksellisissa olosuhteissa soveltaa luottojen myöntämiseen ja saamiseen liittyviä valuuttarajoituksia Kansainvälisen valuuttarahaston sallimissa puitteissa.

II LUKU

Kilpailu ja muut taloutta koskevat määräykset

64 artiklan mukaan yritysten väliset sopimukset kilpailun rajoittamiseksi, määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ja kilpailua vääristävät valtion tuet ovat yhteensopimattomia sopimuksen kanssa. Tämä vastaa EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (nykyinen EY 81 artikla) 1 kohtaa, joka on eräs yhteisön keskeisimmistä kilpailusäännöistä, sekä 86 artiklaa (nykyinen EY 82 artikla; määräävä markkina-asema) ja 92 artiklaa (nykyinen EY 87 artikla; valtion tuet). Romanian valtion tukia koskevista poikkeuksista on säädetty 64 artiklan kohdissa 4, 5, 6 ja 8.

65 artiklan mukaan maksutasesyistä toteutettavia tuontirajoituksia pyritään välttämään ja ilmoittamaan niistä hyvissä ajoin.

66 artiklassa todetaan assosiaationeuvoston varmistavan julkisten yritysten osalta ja niiden yritysten osalta, joille on myönnetty erityisoikeuksia, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 90 artiklan (nykyinen EY 86 artikla) periaatteita noudatetaan.

67 artiklassa Romania vahvistaa jatkavansa henkisen, teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelun parantamista. Romania liittyy samalla näitä koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin.

68 artiklan mukaan pääsyä julkisiin hankintoihin pidetään vastavuoroisesti suotavana ja ketään syrjimättä.

III LUKU

Lainsäädäntöjen lähentäminen

69 artiklassa sopimuspuolet tunnustavat, että Romanian taloudellinen yhdentymisen yhteisöön riippuu ratkaisevasti lainsäädäntö-

jen lähentämisestä. 70 artiklassa luetellaan ne alat, joilla lähentyminen on erityisen tärkeää (muun muassa tullilainsäädäntö, yhtiöoikeus, pankkioikeus, yritysten kirjanpito ja verotus). 71 artiklan mukaan EY antaa Romanian edellä mainittujen toimien toteuttamiseksi teknistä apua.

VI OSASTO

YHTEISTYÖ TALOUDEN ALALLA

72—98 artiklassa käsitellään yhteistyötä talouden eri aloilla. Menettelyt ja toimet suunnitellaan siten, että niillä edistetään Romanian taloudellista kehitystä.

Yhteistyöaloja ovat: yhteistyö teollisuuden alalla (73 artikla), investointien edistäminen ja turvaaminen (74 artikla), teollisuusstandardit ja vaatimustenmukaisuuden arviointi (75 artikla), yhteistyö tieteen ja teknologian alalla (76 artikla), opetus ja koulutus (77 artikla), maatalous ja siihen liittyvä teollisuus (78 artikla), energia (79 artikla), yhteistyö ydinenergia-alalla (80 artikla), ympäristö (81 artikla), vesien suojelu (82 artikla), liikenne (83 artikla), televiestintä, postipalvelut, yleisradio ja televisio (84 artikla), pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut sekä tilintarkastusyhteistyö (85 artikla), rahapolitiikka (86 artikla), rahanpesu (87 artikla), alueiden kehittäminen (88 artikla), sosiaalialan yhteistyö (89 artikla), matkailu (90 artikla), pienet ja keskisuuret yritykset (91 artikla), tiedotus ja viestintä (92 artikla), kuluttajansuoja (93 artikla), tulli (94 artikla), tilastoalan yhteistyö (95 artikla), taloustieteet (96 artikla), huumausaineiden vastainen toiminta (97 artikla) ja julkishallinto (98 artikla). Edellä mainittujen alojen yhteistyötä koskevat määräykset ovat pääsääntöisesti väljiä ja luonteeltaan tavoitteellisia.

VII OSASTO

KULTTUURIYHTEISTYÖ

99 artiklassa luetellaan kulttuuriyhteistyön eri alat.

VIII OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

100—105 artiklassa mainitaan rahoitusavun lähteet kuten Euroopan investointipankki, PHARE-ohjelma ja G-24 rahoitusapu. 102 artiklassa todetaan, että yhteisön rahoitusapu tavoitteineen määritellään maaohjelmassa, mistä on informoitava assosiaationeuvostoa. 103 artiklassa todetaan G-24 rahoitusavun tarkoituksena olevan muun muassa saada Romania siirtymään vaihdettavaan valuuttaan. 104 artiklassa todetaan, että rahoitusapu arvioidaan Romanian kehityksen tarpeiden ja tason perusteella ottaen huomioon sen vastaanottokyky. 105 artiklassa todetaan, että yhteisön avustukset sovitetaan yhteen muista lähteistä tulevien avustusten kanssa.

IX OSASTO

INSTITUTIONAALISET, YLEISET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

106—111 artiklassa annetaan assosiaationeuvostoa koskevia määräyksiä. Assosiaationeuvosto valvoo sopimuksen täytäntönpäytäntöä. Se kokoontuu ministeritasolla kerran vuodessa tai tarpeen vaatiessa. Neuvosto tarkastelee tärkeimpiä sopimukseen liittyviä kysymyksiä sekä sopimuspuolien edun kannalta merkityksellisiä kansainvälisiä kysymyksiä.

Assosiaationeuvosto muodostuu unionin neuvoston ja komission jäsenistä sekä Romanian hallituksen nimeämistä jäsenistä. Sen puheenjohtajana toimivat vuorotellen Euroopan unionin neuvoston jäsen ja Romanian hallituksen jäsen työjärjestyksen sääntöjen mukaisesti. Neuvostossa voidaan edustautua myös sijaistasolla.

Assosiaationeuvosto käyttää päätösvaltaa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehdyt päätökset sitovat sopimuspuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntönpäytäntöänsä toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Neuvosto voi antaa myös suosituksia.

Assosiaationeuvosto tekee päätökset ja antaa suositukset sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.

Kumpikin sopimuspuoli voi saattaa sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevan riidan neuvoston käsiteltäväksi, ja se voi ratkaista riidan päätöksellään. Jos assosiaationeuvosto ei kykene ratkaisemaan erimielisyyttä, käytetään välimiesmenettelyä.

Assosiaationeuvostoa avustaa assosiaatiokomitea, joka muodostuu unionin neuvoston ja Euroopan komission jäsenten edustajista sekä Romanian hallituksen, tavallisesti korkean tason virkamiesedustajista. Neuvosto määrää työjärjestyksessään assosiaatiokomitean tehtävät, joihin sisältyvät erityisesti assosiaationeuvoston kokousten valmistelu ja kyseisen komitean toiminnan varmistaminen. Neuvosto voi siirtää toimivaltaansa assosiaatiokomitealle.

112—114 artikla sisältää parlamentaarista assosiaatiokomiteaa koskevat määräykset. Niiden mukaisesti perustetaan parlamentaarinen komitea, joka muodostaa puitteet Romanian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenten kokoontumiselle ja mielipiteiden vaihdolle. Se kokoontuu säännöllisin itse määräämensä väliajoin.

115 artiklassa sitoudutaan varmistamaan sopimuspuolten kansalaisten pääsy toimivaltaisiin tuomioistuimiin. *116 artikla* sisältää sopimuksen sallitut poikkeusmääräykset. *117 artiklassa* selvitetään sopimuksen soveltamisalan syrjintämääräykset.

118 artiklassa todetaan, ettei Romaniasta peräisin oleviin tuotteisiin sovelleta niitä yhteisöön tuotaessa jäsenmaiden keskenään soveltamia järjestelyjä edullisempia järjestelyjä sekä että Romaniaan IV osaston ja V osaston I luvun mukaan sovellettu järjestely ei ole edullisempi kuin jäsenvaltioiden keskenään soveltama järjestely.

119—124 artiklassa annetaan sopimuksen toimeenpanoon ja voimaantuloon liittyviä tarkempia määräyksiä.

125 artiklan 3 kohdan mukaan sopimus korvaa voimaan tultuaan Luxemburgissa 22 päivänä lokakuuta 1990 allekirjoitetun Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön sekä Romanian välisen kauppaa ja taloudellista yhteistyötä koskevan sopimuksen.

126 artiklassa annetaan tarkentavia määräyksiä siitä, mitä tarkoitetaan "tämän sopimuksen voimaantulopäivällä".

2. Mukautuspöytäkirjan sisältö

2.1. Yleistä

Suomi on liittymissopimuksen 102 artiklan mukaan sitoutunut soveltamaan 1 päivästä tammikuuta 1995 liittymissopimuksen 103 artiklan 1 kohdassa mainittujen sopimusten määräyksiä. Näitä ovat muun muassa Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden Bulgarian, Puolan, Romanian, Slovakian, Tshekin ja Unkarin kanssa tekemät Eurooppa-sopimukset. Näihin sopimuksiin Suomen ja muiden uusien jäsenvaltioiden (Ruotsi ja Itävalta) liittymisestä aiheutuvista mukautuksista on laadittu erilliset pöytäkirjat, jotka Romanian ja EU:n jäsenvaltioiden osalta allekirjoitettiin Brysselissä 28 päivänä kesäkuuta 1999.

Asiallisesti pöytäkirja Romanian osalta merkitsee Suomen liittymissopimuksen 102 artiklassa olevan sopimusmääräyksen täytäntönnäköä. Pöytäkirjalla ei siten tehdä tosiasiallisia muutoksia Romanian Eurooppa-sopimukseen, vaan tilanne säilyy samana kuin Suomen liittymissopimuksen allekirjoitushetkellä. Pöytäkirja ei aiheuta taloudellisia tai poliittisia muutoksia nykytilaan verrattuna, koska Suomi on noudattanut Romanian Eurooppa-sopimuksen määräyksiä 1 päivästä tammikuuta 1995 lukien.

Pöytäkirjat tulevat voimaan, kun kaikki kyseisten kuuden Eurooppa-sopimuksen sopimuspuolet sekä myös Suomi, Ruotsi ja Itävalta ovat ne hyväksyneet.

2.2. Pöytäkirjan sisältö

Pöytäkirjan ensimmäinen artikla sisältää määräyksen Suomen, Ruotsin ja Itävallan tulemisesta Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian Eurooppa-sopimuksen sopimuspuoliksi.

Toisen artiklan mukaan suomen ja ruotsin kielellä laadittu Eurooppa-sopimus liitteineen ja pöytäkirjoineen sekä julistuksineen tulee yhtä todistusvoimaiseksi alkuperäisten tekstien kanssa.

Kolmannessa artiklassa määrätään, että Eurooppa-sopimuksen erottamattomaksi osaksi tulevan mukautuspöytäkirjan hyväksyminen

tapahtuu sopimuspuolten omien menettelyjen mukaisesti.

Neljännän artiklan mukaan pöytäkirja tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuspuolet ovat ilmoittaneet kyseisten menettelyjen päätökseen saattamisesta 3 artiklan mukaisesti.

Viidennen artiklan mukaan Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö on pöytäkirjan tallettaja.

Kuudennen artiklan mukaan pöytäkirja laaditaan kahtena kappaleena 12 kielellä ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

3. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain 1 § sisältää säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne Romanian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan määräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

2 §. Lain 2 § sisältää säännöksen, jonka mukaan lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia säännöksiä tasavallan presidentin asetuksella.

3 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus ja sen mukautuspöytäkirja tulevat Suomen osalta voimaan.

4. Voimaantulo

Sopimuksen 125 artiklan 1 kohdan mukaan sopimuspuolet hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimus ja mukautuspöytäkirja tulevat voimaan sitä päivää, jona sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen hyväksymismenettelyjen täytäntöönpanosta, seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä. Hyväksymisestään ovat hallituksen esityksen antamisajankohtaan mennessä ilmoittaneet Alankomaat, Irlanti, Luxemburg, Portugali, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa ja Tanska. Esitykseen sisältyvä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan tasavallan presidentin asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin sopimus ja sen mukautuspöytäkirja tulevat Suomen osalta voimaan.

Romanian Eurooppa-sopimus ja sen mukautuspöytäkirja sisältävät määräyksiä, jotka

kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Esitykseen liittyvän voimaansaattamislain voimaantulemiselle on siten saatava itsehallintolain 59 § 2 momentin mukaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyminen.

5. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Romanian Eurooppa-sopimus on niin sanottu jaetun toimivallan sopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain jäsenvaltion ja osittain yhteisön toimivaltaan. Suomi hyväksyy siten sopimuksen ja sen mukautuspöytäkirjan perustuslain 93 §:n 1 momentin ja 94 §:n mukaisesti niiltä osin kuin sopimuksen määräykset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sopimuksen kauppapoliittisten määräysten osalta yhteisön toimivalta on yksinomainen. Useat muut sopimuksen kattamat yhteistyöalat sisältävät sen sijaan myös jäsenmaiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, koska yhteisöllä on yhteisön oikeuden nykyisessä kehitysvaiheessa verrattain rajoitettu toimivalta kolmansien valtioiden kansalaisten liikkuvuutta koskevissa asioissa. Tällaisia aloja sisältyy erityisesti työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sijoittautumis-oikeutta ja palvelujen tarjontaa koskeviin määräyksiin. Nizzan sopimuksen voimaantullessa palvelut sisällytetään yhteisen kauppapolitiikan alaan, vaikkakin jäsenvaltioilla säilyy myös oikeus ylläpitää ja tehdä niitä koskevia sopimuksia kolmansien osapuolten kanssa. Yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallan raja ei ole assosiaatiosopimuksessa selväpiirteinen, eikä sopimus sisällä määräystä, joka osoittaisi toimivallan jakautumisen. Kun sopimuksen hyväksymistä koskeva päätös Euroopan unionissa on tehty EY:n perustamissopimuksen 238 artiklan (nykyinen EY 310 artikla) nojalla, ei myöskään käytetystä oikeusperustasta ole johdettavissa yksityiskohtaista toimivallanjakoa. Seuraavassa käsitellään lainsäädännön alaan kuuluvia sopimuksen artikloja niiltä osin kuin ne hallituksen käsityksen mukaan kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset

valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräykset tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla 4) taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä 5) tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Sopimuksen IV osasto ja IX osasto sisältävät lukuisia lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, kuten seuraavassa on esitetty, ja edellyttävät siten eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 38 artiklan syrjimättömyysperiaatteen toteuttamiseen liittyvät Suomessa muun muassa perustuslain (731/1999) 6 §, työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 § ja rikoslain (39/1889) 47 luvun 3 §. Sopimuksen 38 artiklan oleskeluoikeutta ja työntekoa koskevien määräysten täytäntöönpanoa koskevat ulkomaalaislain ja -asetuksen säännökset. Sopimuksen 38 artiklan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan, koska ne sisältävät yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia seikkoja ja koska niistä on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, vaikka ne eivät edellytäkään olemassa olevien lakien muuttamista.

Sopimuksen 39 artiklan määräykset sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Niillä on yhteys perustuslain 19 §:ssä tarkoitettujen sosiaaliturvaa koskevien oikeuksien toteuttamiseen julkisen vallan toiminnassa ja ne kuuluvat siten lainsäädännön alaan.

Yhteisön sijoittautumisoikeutta koskevat säännökset eivät lähtökohtaisesti ulotu kolmansista valtioista oleviin henkilöihin tai yh-

tiöihin. Kun kolmansista maista tuleva henkilö haluaa aloittaa ammatinharjoittamisen tai perustaa yhtiön jossakin jäsenvaltiossa, häneen sovelletaan kyseisen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Sopimuksen II luvun sijoittautumisoikeutta koskevat määräykset liittyvät perustuslain 18 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan jokaisella on lain mukaan oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Kuten edellä on todettu palveluja koskevat määräykset siirtyvät Nizzan sopimuksen voimaantullessa yhteisen kauppapolitiikan alaan. Koska palvelujen tarjoamisesta on Suomessa voimassa laintasoista sääntelyä, kuuluvat assosiaatiosopimuksen III luvun määräykset tällä hetkellä lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 47 artiklan mukaan assosiaationeuvosto tarkastelee, mitkä määräykset ovat tarpeen tutkintojen kelpoisuuden molemminpuoliseksi tunnustamiseksi. Tutkintojen tunnustamisesta on Suomessa säännöksiä useissa laeissa, muun muassa laissa Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaantulosta (1597/1992). Lakia voidaan soveltaa myös siten kuin kelpoisuudesta ja oikeudesta harjoittaa ammattia sovitaan Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden toisen osapuolen kanssa tekemässä sopimuksessa on sovittu. Määräys ei edellytä voimassaolevien lakien muuttamista, mutta kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 106 artiklassa tarkoitettu assosiaationeuvosto voi tehdä sopimuksen 108 artiklan mukaan suosituksia ja päätöksiä. Assosiaationeuvosto voi siirtää toimivaltaansa myös sopimuksen 110 artiklassa tarkoitettulle assosiaatiokomitealle. Päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Sopimuksen 109 artiklan mukaan assosiaationeuvostolla on myös valtuudet ratkaista sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat riidat. Assosiaationeuvoston tehtävistä ja toimivallasta on määräyksiä myös muun muassa sopimuksen 40—43 artiklassa. Sopimuksen sisältö huomioon ottaen voidaan arvioida, että assosiaationeuvoston ja -komitean toimivaltaa koskevat määräykset sisältävät verrattain vähäisenä pidettävän

mahdollisuuden siihen, että päätökset koskevat kysymyksiä, jotka kuuluvat jäsenvaltion toimivaltaan ja Suomen perustuslain kannalta Suomen lainsäädännön alaan. Koska assosiaationeuvostolla on kuitenkin sopimuspuolia sitovaa päätösvaltaa, sopimuksen määräysten on katsottava kuuluvan näiltä osin lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 109 artiklan riitojen ratkaisua koskevat määräykset sisältävät myös välimiesmenettelyn, jonka ratkaisut sitovat riidan osapuolia. Tällöin voi tulla sitovasti ratkaistuksi myös lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä koskevia kysymyksiä ja määräyksen on katsottava siten kuuluvaksi lainsäädännön alaan.

Mukautuspöytäkirjalla Eurooppa-sopimuksen määräykset, jotka sisältävät myös lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, tulevat Suomea sitoviksi. Mukautuspöytäkirjalla myös sopimuksen suomen- ja ruotsinkieliset toisinnot tulevat todistusvoimaisiksi. Mukautuspöytäkirjan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

6. Käsittelyjärjestys

Sopimuksen määräykset assosiaationeuvoston perustamisesta, tehtävistä ja toimivallasta kuuluvat edellä esitetyllä tavalla lainsäädännön alaan.

EY:n tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan assosiaationeuvosto voi tehdä sopimuksen soveltamisesta ja täytäntöönpanosta päätöksiä, jotka ovat jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta.

Jäsenvaltioilla voidaan katsoa olevan ainakin osittaista toimivaltaa työntekijöiden liikkuvuutta, sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjontaa koskevilta osin. Tämä koskee erityisesti maahan pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työehtoja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Näillä aloilla assosiaationeuvostolla on sopimuksen mukaan pääasiassa toimivaltaa antaa suosituksia ja tarkastella keinoja sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Eräissä asioissa assosiaationeuvosto voi myös antaa sitovia päätöksiä.

Tältäkin osin sopimuksen määräykset ei-

vät estä sopimuspuolia soveltamasta maahan pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työehtoja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä, rajoittamatta kuitenkaan sopimuksella jo määrättyjä etuja.

EU:n neuvosto osallistuu päätöksentekoon assosiaationeuvostossa, jossa päätökset tehdään yksimielisesti. Jäsenvaltio on assosiaationeuvostossa edustettuna ainoastaan EU:n neuvoston nimeämän edustajan kautta. Assosiaationeuvoston käsitellessä yhteisön toimivaltaan kuuluvia asioita pääperiaatteena on, että yhteisön sisäisessä päätöksenteossa noudatetaan vastaavia äänestyssääntöjä kuin päätettäessä yhteisön säädöksestä vastaavalla alalla. Mikäli assosiaationeuvostossa tehtävä sitova päätös kuuluu jäsenvaltion toimivaltaan, tehdään asiaa koskeva päätös EU:n neuvostossa yksimielisesti.

Sikäli kuin assosiaationeuvosto käsittelee jäsenvaltion toimivaltaan kuuluvia asioita, on jäsenvaltiolla siten neuvoston kautta mahdollisuus vaikuttaa asian käsittelyyn. Kun myös assosiaationeuvosto tekee päätökset yksimielisesti, merkitsee tämä sitä, että jäsenvaltio ei käytännössä joudu hyväksymään vastustamaansa päätöstä.

Vaikka jäsenvaltio osallistuu päätöksentekoon itse assosiaationeuvostossa epäsuorasti neuvoston kautta, ei jäsenvaltion toimivaltaan tai jaettuun toimivaltaan kuuluvissakaan kysymyksissä toimivallan delegointi merkitse hallituksen käsityksen mukaan sellaista Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvan lainsäädäntövallan delegointia kansainväliselle toimielimelle, että itse assosiaatiosopimuksen hyväksyminen edellyttäisi supistetun perustuslainsäätämisenjärjestyksen käyttämistä. Tämäntyyppistä asetelmaa ei eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä ole pidetty perustuslain kanssa ristiriidassa olevana (PeVL 20/1995 vp).

Sopimuksen 109 artiklan mukaan voidaan sopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskeva sopimuspuolten välinen riitaisuus saattaa myös erillisessä välimiesmenettelyssä ratkaistavaksi. Tätä tarkoittavan ratkaisuvallan uskomista riippumattomalle kansainväliselle toimielimelle on eduskunnan perustuslakivaliokunta pitänyt kansainväliseen yhteistoimintaan luonnostaan kuuluvana seikkana

(PeVL 10/1998 vp). Vaikkakin tätä koskeva määräys on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan, sen ei ole katsottu olevan ristiriidassa nykyaikaisen täysivaltaisuus käsityksen kanssa.

Romanian Eurooppa-sopimus on pitkälti samantyyppinen kuin Viron, Latvian, Liettuan ja Slovenian kanssa solmitut sopimukset.

Edellä olevan perusteella hallitus katsoo, että Romanian Eurooppa-sopimuksen ja sen mukautuspöytäkirjan hyväksymisestä voidaan päättää äänen enemmistöllä ja että esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Brysselissä 1 päivänä helmikuuta 1993 Eu-

roopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen institutionaalisten määräysten mukauttamisesta Itävaltan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan Euroopan unioniin liittymisen huomioon ottamiseksi Brysselissä 28 päivänä kesäkuuta 1999 tehdyn pöytäkirjan niiltä osin kuin sopimus ja sen mukautuspöytäkirja kuuluvat Suomen toimivaltaan.

Koska sopimus ja sen mukautuspöytäkirja sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Romanian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja siihen liittyvän mukautuspöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Brysselissä 1 päivänä helmikuuta 1993 Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen ja Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen institutionaalisten määräysten mukauttamisesta Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan Euroopan unioniin liittymisen huomioon ottamiseksi Brysselissä 28 päivänä kesäkuuta

1999 tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tasavallan presidentin asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

EUROOPPA-SOPIMUS**Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosioinnista**

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPAÑJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

IRLANTI,

ITALIAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

EUROOPAN TALOUSYHTEISÖN perustamissopimuksen, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖN perustamissopimuksen, EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖN perustamissopimuksen sopimuspuolet, jäljempänä "jäsenvaltiot", ja

EUROOPAN TALOUSYHTEISÖ, EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ ja EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ, jäljempänä "yhteisö", ja

ROMANIA, jotka

PITÄVÄT merkittävänä yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Romanian välisiä perinteisiä siteitä ja sopimuspuolten yhteisiä arvoja,

TUNNUSTAVAT yhteisön ja Romanian haluavan lujittaa näitä siteitä sekä vastavuoroisuuden pohjalta luoda tiiviit ja kestävät suhteet, jotta helpotettaisiin Romanian osallistumista Euroopan yhdentymisprosessiin ja lujitettaisiin ja laajennettaisiin näin niitä suhteita, jotka luotiin 22 päivänä lokakuuta 1990 allekirjoitetulla erityisesti kauppaa ja taloudellista ja kaupallista yhteistyötä koskevalla sopimuksella,

KATSOVAT uuden demokratian syntymisen Romaniaan avaavan mahdollisuuksia uudenlaisten suhteiden solmimiseen,

KATSOVAT yhteisön, sen jäsenvaltioiden ja Romanian sitoutumisen poliittisten ja taloudellisten vapauksien vahvistamiseen olevan itse assosioinnin perusta,

TUNNUSTAVAT tarpeen jatkaa yhteisön avustuksella sellaisen uuden poliittisen ja taloudellisen järjestelmän toteuttamista Romaniassa, joka kunnioittaa oikeusvaltion periaatteita ja ihmisoikeuksia, erityisesti vähemmistöön kuuluvien henkilöiden oikeuksia, soveltaa vapaiden ja demokraattisten vaalien kautta toteutettavaa monipuoluejärjestelmää sekä huolehtia markkinatalouteen siirtymiseksi tarvittavasta taloudellisesta vapauttamisesta,

KATSOVAT yhteisön, sen jäsenvaltioiden ja Romanian tiukasti sitoutuneen panemaan kokonaisuudessaan täytäntöön kaikki määräykset ja periaatteet, jotka sisältyvät Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen (ETYK) päätösasiakirjaan, Wienin ja Madridin kokousten päätösasiakirjoihin, uutta Eurooppaa koskevaan Pariisin peruskirjaan, Helsingin ETY-kokouksen asiakirjaan "Muutoksen haasteet" sekä energiaa koskevaan Euroopan peruskirjaan,

OVAT TIETOISIA tämän sopimuksen merkityksestä sellaisen yhteistyöhön perustuvan vakaan järjestelmän luomiseksi ja vahvistamiseksi Euroopassa, jossa yhteisö muodostaa yhden kulmakivistä,

ARVIOIVAT olevan aiheellista saada aikaan yhteys assosioinnin täydellisen toteutumisen ja Romanian poliittisten, taloudellisten ja oikeudellisten uudistusten jatkuvan tehokkaan edistymisen välille, sekä tuoda esiin yhteistyössä ja molempien osapuolten järjestelmien tehokkaassa lähentymisessä tarvittavat tekijät, erityisesti Bonnin ETY-kokouksessa tehtyjen johtopäätelmien perusteella,

HALUAVAT aloittaa säännöllisen poliittisen vuoropuhelun molempia osapuolia kiinnostavista kahdenvälisistä ja kansainvälisistä kysymyksistä sekä kehittää sitä,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA yhteisön haluun tukea voimakkaasti uudistuksen toteuttamista ja auttaa Romaniaa selviytymään rakennemuutoksen taloudellisista ja yhteiskunnallisista seurauksista,

KIINNITTÄVÄT HUOMIOTA lisäksi yhteisön haluun ottaa käyttöön kokonaisvaltaisuuden ja monivuotisuuden perustuvia keinoja yhteistyön toteuttamiseksi sekä taloudellisen, teknisen ja rahoitusavun antamiseksi,

KATSOVAT yhteisön ja Romanian sitoutuneen vapaakauppaan ja erityisesti tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa esitettyjen oikeuksien ja velvoitteiden noudattamiseen,

OVAT TIETOISIA tarpeesta saada aikaan tarvittavat edellytykset sijoittautumisvapaudelle, palvelujen vapaalle tarjonnalle ja pääomien vapaalle liikkuvuudelle,

PITÄVÄT MIELESSÄ yhteisön ja Romanian väliset taloudelliset ja yhteiskunnalliset erot sekä tunnustavat, että tämän assosioinnin tavoitteet olisi saavutettava tämän sopimuksen asiaa koskevien määräysten avulla,

OVAT VAKUUTTUNEITA, että tämä sopimus luo uudet olosuhteet taloudellisille suhteille, erityisesti talouden rakennemuutokselle ja teknologian nykyaikaistamiselle välttämättömän kaupan ja investointien kehittämiseksi,

HALUAVAT aloittaa yhteistyön kulttuurin alalla ja kehittää tiedonvaihtoa,

TUNNUSTAVAT, että Romanian lopullinen tavoite on jäsenyys yhteisössä ja että osapuolten mukaan tämä assosiointi auttaa Romaniaa saavuttamaan tämän tavoitteen, ja

OVAT PÄÄTTÄNEET tehdä tämän sopimuksen ja tätä varten nimenneet täysivaltaisiksi edustajikseen:

BELGIAN KUNINGASKUNNAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Willy CLAESin,

TANSKAN KUNINGASKUNNAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Niels Helveg PETERSENin,

SAKSAN LIITTOTASAVALLAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Klaus KINKELin,

HELLEENIEN TASAVALLAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Michel PAPACONSTANTINOUn,

ESPANJAN KUNINGASKUNNAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Javier SOLANAn,

RANSKAN TASAVALLAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Roland DUMAS'n,

IRLANNIN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Dick SPRINGin,

ITALIAN TASAVALLAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Emilio COLOMBOon,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNNAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Jacques POOSin,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNNAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
P. KOIJMANSin,

PORTUGALIN TASAVALLAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
J. M. DURÃO BARROSOin,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNEEN KUNINGASKUNNAN HALLITUS:

ulkoasiainministeri
Douglas HURDin,

EUROOPAN TALOUSYHTEISÖ, EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ JA EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ:

Tanskan ulkoministeri,
Euroopan yhteisöjen neuvoston puheenjohtajana toimivan
Niels Helveg PETERSENin,

komission jäsenen
Leon BRITTANin,

komission jäsenen
Hans van den BROEKin,

ROMANIA:

pääministeri
Nicolae VACAROIUn,

ulkoasianministeri
Teodor Viorel MELESCANUn,

JOTKA vaihdettuaan oikeiksi ja asianmukaisiksi todetut valtakirjansa,

OVAT SOPINEET seuraavista määräyksistä:

1 artikla

Perustetaan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden ja Romanian välinen assosiointi. Tämän assosioinnin tavoitteena on:

- luoda asianmukaiset kehykset osapuolten väliselle poliittiselle vuoropuhelulle, jotta mahdollistettaisiin tiiviiden poliittisten suhteiden kehittäminen,
- edistää kaupankäynnin laajenemista ja osapuolten välisiä sopusointuisia taloudellisia suhteita Romanian taloudellisen kehityksen kannustamiseksi,
- luoda perusta talouden, yhteiskunnan, rahoituksen ja kulttuurin alalla tapahtuvalle yhteistyölle,
- tukea Romaniaa sen pyrkimyksissä kehittää talouttaan, päättää markkinatalouteen johtava siirtymäprosessi ja lujittaa demokratiaansa,
- perustaa tarvittavat toimielimet tämän assosioinnin toteuttamiseksi,
- luoda sopivat kehykset Romanian asteittaiselle yhdentymiselle yhteisöön. Romania pyrkii täyttämään tarvittavat velvoitteet tätä tarkoitusta varten.

I OSASTO

POLIITTINEN VUOROPUHELU

2 artikla

Osapuolet aloittavat säännöllisen poliittisen vuoropuhelun, jota ne aikovat kehittää ja vahvistaa. Tämä vuoropuhelu edistää ja lujittaa Romanian ja yhteisön välistä lähentymistä, tukee Romaniassa tällä hetkellä tapahtuvia poliittisia ja taloudellisia muutoksia sekä edistää uusien yhteisvastuullisuuteen perustuvien yhteyksien avaamista ja yhteistyön uusia muotoja. Poliittinen vuoropuhelu:

- helpottaa Romanian täysimääräistä yhdentymistä demokraattisten valtioiden

yhteisöön ja asteittaista lähentymistä yhteisöön. Tässä sopimuksessa määrätyn taloudellisen lähentymisen seurauksena saavutetaan suurempi poliittinen lähentyminen,

- johtaa näkökantojen lisääntyneeseen lähentymiseen kansainvälisissä kysymyksissä ja erityisesti kysymyksissä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan huomattavasti jompaan kumpaan osapuoleen,
- edistävät osapuolten näkökantojen lähentymistä turvallisuuskysymyksissä ja lisäävät turvallisuutta ja tasapainoa koko Euroopassa.

3 artikla

1. Osapuolten välillä järjestetään tarpeen mukaan tapaamisia korkeimmalla poliittisella tasolla.

2. Ministeritasolla poliittista vuoropuhelua käydään assosiointineuvostossa. Assosiointineuvostolla on yleinen toimivalta kaikissa niissä kysymyksissä, jotka osapuolet haluavat saattaa sen käsiteltäväksi.

4 artikla

Osapuolet käyttävät poliittisessa vuoropuhelussaan myös muita menettelyjä ja keinoja, joita ovat erityisesti:

- kokoukset Romanian korkeiden virkamiesten (poliittisten johtajien) sekä Euroopan yhteisöjen neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission puheenjohtajiston välillä,
- diplomaattisten yhteyksien täysimääräinen käyttö,
- Romanian ottaminen mukaan sellaisten maiden ryhmään, jotka saavat säännöllisesti tietoa Euroopan poliittisesta yhdentymisestä ja jotka vaihtavat tietoja 2 artiklassa määriteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi,

— kaikki muut menettelyt, jotka voivat edistää poliittisen vuoropuhelun lujittamista, kehittämistä ja syventämistä.

5 artikla

Parlamentaarisella tasolla poliittista vuoropuhelua käydään parlamentaarisessa assosiointitoimikunnassa.

II OSASTO

YLEISET PERIAATTEET

6 artikla

Helsingin päätösasiakirjassa ja uutta Eurooppaa koskevassa Pariisin päätösasiakirjassa vahvistettujen demokraattisten periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä markkinatalouden periaatteet ovat osapuolten sisä- ja ulkopoliittikan lähtökohtana ja olennainen osa tätä assosiointia.

7 artikla

1. Assosiointiin kuuluu enintään kymmenen vuoden siirtymäkausi, joka koostuu kahdesta peräkkäisestä kestoaltaan lähtökohteisesti viisivuotisesta vaiheesta. Ensimmäinen vaihe alkaa tämän sopimuksen tullessa voimaan.

2. Assosiointineuvosto, joka pitää markkinatalouden periaatteita ja yhteisön tämän sopimuksen seurauksena antamaa tukea olennaisen tärkeinä tämän assosioinnin kannalta, tarkastelee säännöllisesti tämän sopimuksen soveltamista ja Romanian edistymistä taloudellisten uudistustensa toteuttamisessa johdanto-osassa vahvistettujen periaatteiden pohjalta.

3. Assosiointineuvosto kokoontuu ensimmäisen vaiheen päättymistä edeltävien kahdentoista kuukauden aikana päättääkseen siirtymisestä toiseen vaiheeseen sekä päättääkseen mahdollisista muutoksista toista vaihetta koskeviin määräyksiin. Tällöin se ottaa huomioon 2 kohdassa tarkoitettussa tarkastelussa tehdyt johtopäätelmät.

4. Edellä 1 ja 3 kohdassa määrättyä kahta vaihetta ei sovelleta III osastoon.

III OSASTO

TAVAROIDEN VAPAA LIKKUVUUS

8 artikla

1. Yhteisö ja Romania perustavat tämän sopimuksen sekä tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (GATT) määräysten mukaisesti asteittain vapaakauppaalueen, joka perustuu molemminpuolisiin ja tasapuolisiin velvoitteisiin, 7 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden aikana.

2. Osapuolten välisessä kaupassa käytetään tavaroiden luokitteluun tavaroiden yhdistettyä nimikkeistöä.

3. Perustulli, jonka perusteella tässä sopimuksessa määrätty peräkkäiset alennukset on toteutettava, muodostuu jokaisen tuotteen osalta tämän sopimuksen voimaantuloa edeltävänä päivänä tosiasiallisesti sovellettavasta kaikkia koskevasta tullista.

4. Jos tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen sovelletaan kaikkia koskevaa tariffialennusta, tällä alennetulla tullilla korvataan 3 kohdassa tarkoitettu perustulli siitä päivästä, josta alkaen tätä alennusta sovelletaan.

5. Yhteisö ja Romania ilmoittavat toisilleen perustullinsa.

I LUKU

Teollisuustuotteet

9 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan niihin yhteisöstä ja Romaniasta peräisin oleviin tuotteisiin, joiden luettelo on yhdistetyn nimikkeistön 25—97 ryhmässä, lukuun ottamatta liitteessä I lueteltuja tuotteita.

2. Jäljempänä 10—14 artiklan määräyksiä ei sovelleta 16 ja 17 artiklassa tarkoitettuihin tuotteisiin.

10 artikla

1. Romaniasta peräisin olevien tuotteiden yhteisössä sovellettavat tuontitullit poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan, lukuun ottamatta niitä tuotteita, joiden luettelo on liitteissä IIa, IIb ja III.

2. Romaniasta peräisin olevien tuotteiden, joiden luettelo on liitteessä IIa, yhteisössä sovellettavat tuontitullit poistetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

- tämän sopimuksen voimaantulopäivänä jokainen tulli alennetaan 50 prosenttiin perustullista,
- vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jäljellä olevat tullit poistetaan.

Romaniasta peräisin olevien liitteen IIb luettelossa esitettyjen tuotteiden yhteisössä sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain tämän sopimuksen voimaantulopäivästä vuosittain 20 prosenttia perustullista, jotta tullit voitaisiin poistaa kokonaan neljännen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta.

3. Romaniasta peräisin olevien liitteen III luettelossa esitettyjen tuotteiden tuontitullit suspendoidaan yhteisön tariffikiintiöiden tai vuotuisten kattojen rajoissa, joista viimeksi mainittuja korotetaan asteittain mainitussa liitteessä määriteltyjen määräysten mukaisesti kyseisten tuotteiden tuontitullien poistamiseksi kokonaan viimeistään viidennen vuoden loppuun mennessä.

Samanaikaisesti alennetaan asteittain tulleja, joita sovelletaan tuotaviin määriin kun kiintiöt ovat täyttyneet tai tullimaksut on palautettu tariffikaton soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta, vuosittain 15 prosenttia perustullista tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen. Viidennen vuoden lop-

puun mennessä jäljellä olevat tullit poistetaan.

4. Yhteisössä sovellettavat tuonnin määrälliset rajoitukset ja vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet poistetaan Romaniasta peräisin olevien tuotteiden osalta heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

11 artikla

1. Liitteen IV luettelossa esitettyjen yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Romaniassa sovellettavat tuontitullit poistetaan tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen.

2. Liitteen V luettelossa esitettyjen yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Romaniassa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

- tämän sopimuksen voimaantulopäivänä jokainen tulli alennetaan 80 prosenttiin perustullista,
- kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jokainen tulli alennetaan 40 prosenttiin perustullista,
- viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä jäljellä olevat tullit poistetaan.

3. Liitteen VI luettelossa esitettyjen yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden Romaniassa sovellettavat tuontitullit poistetaan asteittain mainitussa liitteessä tarkoitettuna aikataulun mukaisesti.

4. Yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden, joita ei mainita liitteissä IV, V ja VI, Romaniassa sovellettavia tuontitulleja alennetaan asteittain seuraavan aikataulun mukaisesti:

- kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 80 prosenttiin perustullista,
- viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 60 prosenttiin perustullista,

- kuuden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 50 prosenttiin perustullista,
- seitsemän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 35 prosenttiin perustullista,
- kahdeksan vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 20 prosenttiin perustullista,
- yhdeksän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulopäivästä 0 prosenttiin perustullista.

5. Liitteen VII luettelossa esitettyjen yhteisöstä peräisin olevien tuotteiden Romaniassa sovellettavat tuontitullit suspendoidaan vuotuisten kiintiöiden rajoissa, joita korotetaan asteittain mainitun liitteen ohjeiden mukaisesti. Edellä tarkoitettun kiintiön ylittävän tuonnin määriin sovellettavia tulleja alennetaan asteittain 4 kohdassa vahvistetun aikataulun mukaisesti.

6. Romaniassa sovellettavat yhteisöstä peräisin olevien tuotteiden tuonnin määrälliset rajoitukset poistetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

7. Romaniassa sovellettavat vaikutukseltaan tuonnin määrällisiä rajoituksia vastaavat toimenpiteet poistetaan yhteisöstä peräisin olevien tavaroiden osalta heti tämän sopimuksen tultua voimaan, lukuun ottamatta liitteessä VIII lueteltuja tavaroita, joihin sovelletaan mainitussa liitteessä määrättyä aikataulua.

12 artikla

Tuontitullien poistamista koskevia määräksiä sovelletaan myös fiskaalisiin tulleihin.

13 artikla

1. Yhteisö poistaa Romaniasta tulevan tuontinsa osalta kaikki vaikutukseltaan tuontitulleja vastaavat maksut heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

2. Romania poistaa yhteisöstä tulevan tuontinsa osalta kaikki vaikutukseltaan tuontitulleja vastaavat maksut heti tämän sopimuksen tultua voimaan, lukuun ottamatta 0,5 prosentin tulleja tuotteen arvosta, jotka kannetaan tullimuodollisuuksiin ja jotka poistetaan seuraavan aikataulun mukaisesti:

- alentaminen 0,25 prosenttiin tuotteen arvosta kolmannen vuoden lopussa,
- poistaminen viimeistään viidennen vuoden lopussa tämän sopimuksen voimaantulosta.

14 artikla

1. Yhteisö ja Romania poistavat keskinäiset vientitullinsa ja vaikutuksiltaan niitä vastaavat maksut asteittain viimeistään viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. Yhteisö poistaa heti tämän sopimuksen tultua voimaan Romaniaan suuntautuvaa vientiä koskevat määrälliset rajoituksensa ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet.

3. Romania poistaa heti tämän sopimuksen tultua voimaan yhteisöön suuntautuvaa vientiä koskevat määrälliset rajoituksensa ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, lukuun ottamatta liitteessä IX lueteltuja rajoituksia ja toimenpiteitä, joita vähennetään asteittain ja jotka poistetaan viimeistään viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta.

15 artikla

Kumpikin osapuoli julistaa olevansa valmis alentamaan tullejansa toiseen osapuoleen nähden 10 ja 11 artiklassa määrättyä nopeammassa tahdissa, jos yleinen taloudellinen tilanne ja kyseinen talouden ala sen sallivat.

Assosiointineuvosto voi antaa molemmille osapuolille suosituksia tätä varten.

16 artikla

Pöytäkirjassa N:o 1 määritetään siinä mainittuihin tekstiilituotteisiin sovellettava menettely.

17 artikla

Pöytäkirjassa N:o 2 määritetään Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin sovellettava menettely.

18 artikla

1. Tämän luvun määräykset eivät estä sitä, että yhteisö säilyttää maatalousosan sellaisiin tavaroihin sovellettavissa tulleissa, joiden luettelo on Romaniasta peräisin olevia tavaroita koskevassa liitteessä X.

2. Tämän luvun määräykset eivät estä sitä, että Romania sisällyttää maatalousosan sellaisiin tavaroihin sovellettaviin tulleihin, joiden luettelo on yhteisöstä peräisin olevia tavaroita koskevassa liitteessä X.

II LUKU

Maatalous

19 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä ja Romaniasta peräisin oleviin maataloustuotteisiin.

2. "Maataloustuotteilla" tarkoitetaan tuotteita, joiden luettelo on yhdistetyn nimikkeistön 1—24 ryhmässä, ja liitteessä I lueteltuja tuotteita, lukuun ottamatta kuitenkin kalastustuotteita siten kuin niistä on säädetty asetuksessa (ETY) N:o 3687/91.

20 artikla

Pöytäkirjassa N:o 3 määritetään siinä lueteltuihin jalostettuihin maataloustuotteisiin sovellettava kauppajärjestelmä.

21 artikla

1. Yhteisö poistaa tämän sopimuksen voimaantulopäivästä Romaniasta peräisin olevien maataloustuotteiden tuonnin määrälliset rajoitukset, joita on ylläpidetty neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3420/83, sellaisena kuin se oli tämän sopimuksen allekirjoituspäivänä, mukaisesti.

2. Liitteiden XIa ja XIb luettelossa esitettyihin Romaniasta peräisin oleviin maataloustuotteisiin sovelletaan tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alennettuja tulleja ja maksuja yhteisön kiintiöiden rajoissa ja mainitussa liitteessä vahvistettujen edellytysten mukaisesti.

3. Romania poistaa yhteisöstä peräisin olevien maataloustuotteiden tuonnin määrälliset rajoitukset heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

4. Yhteisö ja Romania antavat toisilleen liitteissä XIIa, XIIb ja XIII määrätyt myönnytykset yhdenmukaisesti ja vastavuoroisesti liitteissä mainituin edellytyksin.

5. Yhteisö ja Romania tarkastelevat assosointineuvostossa mahdollisuutta antaa uusia myönnytyksiä yhdenmukaisesti ja vastavuoroisesti tuote tuotteelta, ottaen huomioon keskinäisen maataloustuotteiden kauppansa laajuuden, sen erityisen herkkyyden, yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan säännöt, maatalouden aseman Romanian taloudessa sekä tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen mukaisesti käytyjen monenkeskisten kauppaneuvottelujen seuraukset.

6. Yhteisö ja Romania, jotka ovat tietoisia molempien tarpeesta yhdenmukaistaa maatalouspolitiikkaansa aiempaa enemmän ja Romanian tavoitteesta tulla yhteisön jäseneksi, järjestävät assosointineuvostossa säännöllisesti neuvotteluja kummankin osapuolen poliitikkojen toimintaperiaatteista ja käytännön menettelyistä.

22 artikla

Jos toisen osapuolen alkuperätuotteiden

tuonti, johon sovelletaan 21 artiklan mukaisesti annettuja myönnytyksiä, aiheuttaa maatalousmarkkinoiden erityisen herkkyyden vuoksi vakavan häiriön toisen osapuolen markkinoilla, molemmat osapuolet aloittavat heti neuvottelut asianmukaisen ratkaisun löytämiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen muiden määräysten ja erityisesti sen 31 artiklan soveltamista. Siihen asti kunnes tämä ratkaisu löytyy, kyseinen osapuoli voi toteuttaa tarvittavina pitämänsä toimenpiteet.

III LUKU

Kalastus

23 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yhteisöstä ja Romaniasta peräisin oleviin kalastustuotteisiin, jotka kuuluvat kalastusalan tuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 3687/91 soveltamisalaan.

24 artikla

1. Yhteisö ja Romania antavat toisilleen liitteissä XIV ja XV määrätyt myönnytykset yhdenmukaisesti ja vastavuoroisesti liitteissä mainituin edellytyksin. Edellä 21 artiklan 5 kohdan määräyksiä sovelletaan kalastustuotteisiin soveltuvien osin.

2. Assosiointineuvosto tarkastelee mahdollisuutta tehdä osapuolten välille kalastustuotteita koskeva sopimus, kun tarvittavat edellytykset ovat täyttyneet.

IV LUKU

Yhteiset määräykset

25 artikla

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan kaik-

kien tuotteiden kauppaan, ellei tässä luvussa tai pöytäkirjoissa N:o 1, 2 ja 3 toisin määrätä.

26 artikla

1. Yhteisön ja Romanian välisissä kauppasuhteissa ei oteta käyttöön yhtään uutta tuonti- tai vientitullia tai vaikutukseltaan vastaavaa maksua eikä jo sovellettavia tuontitai vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia maksuja koroteta tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen.

2. Yhteisön ja Romanian välisissä kauppasuhteissa ei oteta käyttöön yhtään uutta tuonnin tai viennin määrällistä rajoitusta tai vaikutukseltaan vastaavaa toimenpidettä eikä jo olemassa olevista rajoituksista tehdä rajoittavampia tämän sopimuksen voimaantulopäivän jälkeen.

3. Romanian neuvottelujen aloittamisen jälkeen käyttöön ottamat uudet tuonti- tai vientitullit tai vaikutukseltaan vastaavat maksut tai niiden lisääminen tai uusi tuonnin tai viennin määrällinen rajoitus tai vaikutukseltaan vastaava toimenpide tai niiden lisääminen peruutetaan heti tämän sopimuksen tultua voimaan.

4. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdan määräykset eivät missään tapauksessa saa rajoittaa Romanian ja yhteisön maatalouspolitiikan jatkamista eikä toimenpiteiden toteuttamista tämän politiikan osana, sanotun kuitenkin rajoittamatta 21 artiklan mukaisesti annettuja myönnytyksiä.

27 artikla

1. Molemmat osapuolet pidättyvät kaikkien sellaisten sisäisten verotuksen kaltaisten toimenpiteiden tai käytäntöjen soveltamisesta, jotka välittömästi tai välillisesti saattavat toisen osapuolen tuotteet ja vastaavat toisen osapuolen alueelta peräisin olevat tuotteet keskenään eriarvoiseen asemaan.

2. Toisen osapuolen alueelle viedyille tuotteille ei saa antaa maansisäisistä maksuista palautusta, joka ylittää niiden osalta välillisesti tai välittömästi kannetun maksun.

28 artikla

1. Tämä sopimus ei ole este tulliliittojen, vapaakauppa-alueiden tai rajaliikennejärjestelyjen ylläpitämiseksi tai perustamiselle, sillä osin kuin ne eivät muuta tässä sopimuksessa määrättyä kauppajärjestelmää.

2. Osapuolet neuvottelevat assosointineuvostossa tulliliittojen tai vapaakauppaalueiden perustamista koskevista sopimuksista ja tarvittaessa kaikista osapuolten kolmansien maiden suhteen soveltamaan kauppapolitiikkaan liittyvistä tärkeistä ongelmista. Ottaen erityisesti huomioon, että jonkin kolmannen maan liittyminen yhteisöön on mahdollista, näitä neuvotteluja järjestetään sen varmistamiseksi, että tähän sopimukseen kirjatut yhteisön ja Romanian yhteiset edut otetaan huomioon.

29 artikla

Romania voi toteuttaa korotettujen tullien muodossa kestoltaan rajoitettuja poikkeuksellisia toimenpiteitä, jotka poikkeavat 11 artiklan ja 26 artiklan 1 kohdan määräyksistä.

Näitä toimenpiteitä saa soveltaa ainoastaan varhaisessa kehitysvaiheessa olevaan teollisuuteen tai tiettyihin aloihin, joilla on meillä rakennemuutos tai joilla on vakavia vaikeuksia, varsinkin jos nämä vaikeudet aiheuttavat vakavia yhteiskunnallisia ongelmia.

Näiden toimenpiteiden mukaiset Romania yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin sovellettavat tuontitullit saavat olla enintään 25 prosenttia tullattavan tuotteen arvosta ja niistä huolimatta on säilytettävä yhteisöstä peräisin olevien tuotteiden etuuskohtelu. Näiden toimenpiteiden mukaisesti toteutetun tuotteiden tuonnin kokonaisarvo ei saa ylittää 15 prosenttia yhteisön teollisuustuotteiden, siten kuin ne määritellään 1 luvussa, kokonais-tuonnista viimeisen sellaisen vuoden aikana, jolta on saatavana tilastotietoja teollisuustuotteiden osalta.

Näitä toimenpiteitä sovelletaan enintään viiden vuoden ajan, ellei assosointineuvosto salli pitempää ajanjaksoa. Niiden soveltami-

nen lopetetaan viimeistään siirtymäkauden päättyessä.

Näitä toimenpiteitä ei voida ottaa käyttöön tuotteen osalta, jos kaikkien kyseistä tuotetta koskevien tullien ja määrällisten rajoitusten tai vaikutukseltaan vastaavien maksujen tai toimenpiteiden poistamisesta on kulunut yli kolme vuotta.

Romania antaa assosointineuvostolle tiedoksi kaikki poikkeukselliset toimenpiteet, jotka se aikoo toteuttaa; yhteisön pyynnöstä assosointineuvostossa käydään ennen toimenpiteiden soveltamista neuvotteluja näistä toimenpiteistä ja niistä aloista, joita ne koskevat. Jos Romania toteuttaa näitä toimenpiteitä, se esittää assosointineuvostolle aikataulun tämän artiklan mukaisten tullien poistamisesta. Tässä aikataulussa määrätään näiden tullien asteittaisesta poistamisesta tasasuuruusina vuotuisina erinä viimeistään toisen vuoden loppuun mennessä niiden käyttöönottamisesta. Assosointineuvosto voi päättää erilaisesta aikataulusta.

30 artikla

Jos toinen osapuolista toteaa, että sen ja toisen osapuolen välisissä suhteissa harjoitetaan tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklassa tarkoitettua polkumyyntiä, se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet tätä polkumyyntiä vastaan tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen VI artiklan täytäntöönpanoa koskevan sopimuksen ja oman lainsäädäntönsä mukaisesti sekä 34 artiklassa määrättyjä edellytyksiä ja menettelyjä noudattaen.

31 artikla

Jos tietyn tuotteen tuonti lisääntyy sellaisiin määriin ja sellaisin edellytyksin, että se aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa:

- vakavaa haittaa kansallisille tuottajille, joiden tuotteet ovat samankaltaisia tai suoraan kilpailuasemassa jommankumman sopimuspuolen alueella, tai

- vakavia häiriöitä jollakin talouden alalla tai vaikeuksia, jotka saattavat johtaa jonkin alueen taloudellisen tilanteen huomattavaan heikentymiseen,

yhteisö tai Romania voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet 34 artiklassa määrättyjen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti.

32 artikla

Jos 14 ja 26 artiklan määräysten noudattaminen aiheuttaa:

- i) sellaisen tuotteen jälleenviennin kolmanteen maahan, johon viejänä oleva osapuoli soveltaa määrällisiä rajoituksia, vientitulleja tai vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä,

tai

- ii) sellaisen tuotteen vakavan puutteen tai mahdollisen puutteen, joka on olennainen viejänä olevalle osapuolelle,

ja jos edellä kuvatut tilanteet aiheuttavat tai saattavat aiheuttaa huomattavia vaikeuksia viejänä olevalle osapuolelle, tämä voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet 34 artiklassa määrättyjen edellytysten ja menettelyjen mukaisesti. Nämä toimenpiteet eivät saa olla syrjiviä ja ne on poistettava, kun niiden ylläpitämisen edellytykset eivät enää täyty.

33 artikla

Jäsenvaltiot ja Romania mukauttavat asteittain kaikki valtion kaupalliset monopolit taahtakseen, että viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta tavaroiden hankinnan ja kaupan pitämisen edellytyksissä ei enää esiinny syrjintää jäsenvaltioiden ja Romanian kansalaisten välillä. Assosiointineuvostolle ilmoitetaan tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutetuista toimenpiteistä.

34 artikla

1. Jos yhteisö tai Romania soveltaa sellaisen tuotteen tuontiin, joka on omiaan aiheut-

tamaan 31 artiklassa tarkoitettuja vaikeuksia, hallinnollista menettelyä, jonka tarkoituksena on saada nopeasti tietoja kaupankäynnin kehityksestä, se ilmoittaa tästä toiselle osapuolelle.

2. Edellä 30, 31 ja 32 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa ennen niissä määrättyjen toimenpiteiden toteuttamista tai tapauksissa, joihin sovelletaan 3 kohdan d alakohtaa, yhteisö tai Romania toimittaa assosiointineuvostolle mahdollisimman pian kaikki merkittävät tiedot kummankin osapuolen kannalta hyväksyttävissä olevan ratkaisun löytämiseksi.

On valittava ensisijaisesti sellaisia toimenpiteitä, jotka aiheuttavat mahdollisimman vähän häiriötä tämän sopimuksen toiminnalle.

Suojatoimenpiteistä ilmoitetaan heti assosiointineuvostolle ja niistä neuvotellaan assosiointineuvostossa säännöllisesti, erityisesti niiden poistamiseksi heti, kun olosuhteet sen sallivat.

3. Edellä 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi sovelletaan seuraavia määräyksiä:

- a) edellä 31 artiklan osalta mainitussa artiklassa tarkoitettusta tilanteesta johtuvat vaikeudet annetaan tiedoksi tarkastelua varten assosiointineuvostolle, joka voi tehdä kaikki tarvittavat päätökset niiden poistamiseksi.

Jos assosiointineuvosto tai viejänä oleva osapuoli ei ole tehnyt päätöstä vaikeuksien poistamiseksi tai ei ole löytänyt hyväksyttävää ratkaisua 30 päivän kuluessa, tuojana oleva osapuoli voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet ongelman ratkaisemiseksi. Nämä toimenpiteet eivät saa olla laajempia kuin on tarpeen ilmenneiden vaikeuksien poistamiseksi;

- b) edellä 30 artiklan osalta assosiointineuvostolle on ilmoitettava polkumyynnin harjoittamisesta heti, kun tuojana olevan osapuolen viranomaiset ovat aloittaneet asian tutkimisen. Jos polku-

myyntiä ei ole lopetettu tai jos mitään hyväksyttävää ratkaisua ei ole löydetty 30 päivän kuluessa asian ilmoittamisesta assosiointineuvostolle, tuojana oleva osapuoli voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet;

- c) edellä 32 artiklan osalta mainitussa artiklassa tarkoitetuista tilanteista johtuvat vaikeudet ilmoitetaan tarkastusta varten assosiointineuvostolle.

Assosiointineuvosto voi tehdä kaikki tarvittavat päätökset vaikeuksien poistamiseksi. Jos se ei ole tehnyt päätöstä 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona sille on ilmoitettu ongelmasta, viejänä oleva osapuoli voi soveltaa kyseisen tuotteen vientiin aiheellisia toimenpiteitä;

- d) jos poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi on tarpeen toimia heti ilman etukäteistä tietoa tai tarkastusta, yhteisö tai Romania voi 30, 31 ja 32 artiklassa täsmennetyissä tilanteissa soveltaa viipymättä suojatoimenpiteitä, jotka ovat ehdottomasti tarpeen tilanteessa, ja assosiointineuvostolle ilmoitetaan viipymättä asiasta.

35 artikla

Pöytäkirjassa N:o 4 vahvistetaan alkuperäsäännöt tässä sopimuksessa määrätyn tullietuuskohtelun soveltamista varten.

36 artikla

Tämä sopimus ei estä sellaisten tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevien kieltojen tai rajoitusten soveltamista, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalien, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi, ihmisten ja eläinten terveyden ja elämän tai kasvien suojelemiseksi, luonnonvarojen suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka henkisen, teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi, eikä kultaa ja hopeaa koskevien määräysten soveltamista. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino

mielivaltaisen syrjinnän harjoittamiseksi tai sopimuspuolten välisen kaupan peiteltyksi rajoittamiseksi.

37 artikla

Pöytäkirjassa N:o 5 vahvistetaan erityiset määräykset, joita sovelletaan Romanian sekä Espanjan ja Portugalin väliseen kauppaan.

IV OSASTO

TYÖNTEKIJÖIDEN LIIKKUVUUS, SIJOITTAUTUMISOIKEUS, PALVELUJEN TARJONTA

I LUKU

Työntekijöiden liikkuvuus

38 artikla

1. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

- kansalaisuudeltaan romanialaisia työntekijöitä, jotka laillisesti työskentelevät jonkin jäsenvaltion alueella, ei verrattuna kyseisen jäsenvaltion kansalaisiin saa syrjiä heidän kansalaisuutensa perusteella työehdoissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa,
- laillisesti jossakin jäsenvaltiossa työskentelevän työntekijän aviopuolisolla ja lapsilla, jotka asuvat siellä laillisesti, on pääsy tämän jäsenvaltion työmarkkinoille tämän työntekijän työluvan voimassaolon ajan; poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 42 artiklan mukaisten kahdenvälisen sopimusten perusteella saapuneet työntekijät, jollei mainituissa sopimuksissa toisin määrätä.

2. Romanian on myönnettävä 1 kohdassa tarkoitettu kohtelu alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä näiden aviopuolisolle ja lapsille, jotka asuvat sen alueella laillisesti, jollei Romaniassa sovellettavista

edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu.

39 artikla

1. Jäsenvaltioiden alueella laillisesti työskenteleviin kansalaisuudeltaan romanialaisiin työntekijöihin ja heidän siellä laillisesti asuviin perheenjäseniinsä sovellettavien sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseksi, jollei jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

- mainittujen työntekijöiden vakuutus-, työskentely- tai oleskeluajat yksittäisissä jäsenvaltioissa lasketaan yhteen heidän itsensä ja heidän perheenjäsentensä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja kuoleman perusteella maksettavaa eläkettä ja sairausvakuutusta varten,
- kaikki vanhuuden, kuoleman, työtapa-turman tai ammattitaudin sekä työtapa-turmasta tai ammattitaudista aiheutu-neen työkyvyttömyyden perusteella maksettavat eläkkeet ja elinkorot, lukuun ottamatta vastikkeettomia suorituksia voidaan siirtää vapaasti velallisenä olevan jäsenvaltion tai velallisina olevien jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti sovellettavaan kurssiin,
- kyseiset työntekijät saavat perheavus-tuksia edellä tarkoitetuille perheenjäse-nilleen.

2. Romania myöntää 1 kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa tarkoitettun kohtelun alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia sekä heidän perheenjäsenilleen, jotka asuvat laillisesti Romanian alueella.

40 artikla

1. Assosiointineuvosto antaa määräykset, joilla varmistetaan 39 artiklassa esitetyn tavoitteen saavuttaminen.

2. Assosiointineuvosto antaa yksityiskohtaiset säännöt hallinnollisesta yhteistyöstä,

jolla varmistetaan 1 kohdassa tarkoitettujen määräysten soveltamiseksi tarvittavat hallinnolliset ja valvonnalliset takeet.

41 artikla

Assosiointineuvoston 40 artiklan mukaisesti antamat määräykset eivät saa mitenkään vaikuttaa Romanian ja jäsenvaltioiden välillä tehdyistä kahdenvälisistä sopimuksista aiheutuviin oikeuksiin ja velvoitteisiin, jos näissä sopimuksissa myönnetään Romanian ja jäsenvaltioiden kansalaisille edullisempi kohtelu.

42 artikla

1. Ottaen huomioon jäsenvaltioiden työmarkkinatilanteen, ja jollei mainitun jäsenvaltion voimassa olevasta työntekijöiden liikkuvuutta koskevasta lainsäädännöstä ja määräyksistä muuta johdu:

- romanialaisten työntekijöiden työnsaantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisen sopimuksen mukaisesti, olisi säilytettävä ja niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava,
- muut jäsenvaltiot tarkastelevat mahdollisuutta tehdä samanlaisia sopimuksia.

2. Assosiointineuvosto tarkastelee uusien parannusten myöntämistä, mukaan lukien mahdollisuudet päästä ammattikoulutukseen, jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ja ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilanteen.

43 artikla

Assosiointineuvosto tarkastelee 7 artiklassa tarkoitettun toisen vaiheen aikana tai aikaisemmin, jos näin on päätetty, muita keinoja työntekijöiden liikkuvuuden parantamiseksi, ottaen huomioon erityisesti Romanian yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen sekä yhteisön työllisyystilanteen. Assosiointineuvosto antaa tätä varten suosituksia.

44 artikla

Yhteisö antaa Romanialle 89 artiklan määräysten mukaisesti teknistä apua asianmukaisen sosiaaliturvajärjestelmän rakentamisessa edistääkseen työvoiman uudelleen suuntautumista Romanian talouden rakennemuutoksen yhteydessä.

II LUKU

Sijoittautuminen

45 artikla

1. Jäsenvaltiot takaavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen romanialaisille yhtiöille ja Romanian kansalaisille sijoittautuessa kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin niiden omille yhtiöilleen ja kansalaisilleen myöntämä kohtelu, sekä jäsenvaltioiden alueelle sijoittautuneiden romanialaisten yhtiöiden ja Romanian kansalaisten toiminnan osalta kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin niiden omille yhtiöilleen ja kansalaisilleen myöntämä kohtelu, lukuun ottamatta liitteessä XVI tarkoitettuja aloja.

2. Romania takaa tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen yhteisön yhtiöille ja kansalaisille sijoittautuessa kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin Romanian omille kansalaisilleen ja yhtiöilleen ja yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten Romanian alueella tapahtuvan toiminnan osalta kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin Romanian omille kansalaisilleen ja yhtiöilleen myöntämä kohtelu, lukuun ottamatta liitteessä XVII tarkoitettuja aloja, sanotun kuitenkin rajoittamatta 3 kohdan määräysten soveltamista. Jos tämän sopimuksen voimaantullessa Romaniassa sovellettavien lakien ja määräysten perusteella ei voida myöntää Romanian alueelle sijoittautuneiden yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten tiettyjen taloudellisten toimien osalta tällaista kohtelua, Romania muuttaa näitä lakeja ja määräyksiä siten, että tällainen kohtelu taataan viimeistään viidennen vuoden lopussa tämän sopimuksen voimaantulosta.

3. Liitteessä XVIII tarkoitettujen alojen osalta, lukuun ottamatta laissa N:o 33 vuodelta 1991 tarkoitettua pankkitoimintaa, Romania myöntää asteittain ja viimeistään 7 artiklassa tarkoitettua siirtymäkauden lopussa yhteisön yhtiöille ja kansalaisille sijoittautuessa kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin Romanian omille kansalaisilleen ja yhtiöilleen myöntämä kohtelu. Edellä mainitun pankkitoiminnan osalta tällainen kohtelu myönnetään yhteisön yhtiöille ja kansalaisille viimeistään viidennen vuoden lopussa tämän sopimuksen voimaantulosta.

4. Edellä 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua siirtymäkauden kuluessa Romania ei anna mitään uusia määräyksiä tai toteuta mitään uusia toimenpiteitä, joilla olisi syrjivä vaikutus Romanian alueelle sijoittautuviin tai siellä toimiviin yhteisön yhtiöihin ja kansalaisiin nähden Romanian omiin yhtiöihin ja kansalaisiin verrattuna.

5. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

a) "sijoittautumisella":

i) kansalaisten osalta oikeutta ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ja oikeutta perustaa ja johtaa yhtiötä, erityisesti yhtiötä, jotka ovat heidän tosiasiallisessa valvonnassaan. Itsenäisenä ammatinharjoittajana ja liikeyrityksen johtajana toimimiseen ei sisälly oikeutta hakea tai vastaanottaa palkkatyötä toisen osapuolen työmarkkinoilla eikä oikeutta päästä toisen osapuolen työmarkkinoille. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta henkilöihin, jotka eivät ole täysin itsenäisiä ammatinharjoittajia;

ii) yhtiöiden osalta oikeutta ryhtyä harjoittamaan taloudellista toimintaa perustamalla ja johtamalla tytäryhtiötä, sivuliikkeitä ja kauppapudustajan liikkeitä;

b) yhtiön "tytäryhtiöllä" ensin mainitun yhtiön tosiasiallisessa valvonnassa olevaa yhtiötä;

- c) "taloudellisella toiminnalla" erityisesti teollista tai kaupallista toimintaa sekä pienteollisuutta ja vapaita ammatteja.

6. Assosiointineuvosto tarkastelee säännöllisesti mahdollisuutta soveltaa nopeammin kansallista kohtelua liitteessä XVIII tarkoitettujen alojen osalta sekä sisällyttää nopeammin liitteissä XVI ja XVII luetellut alat tai toiminnot tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan määräysten soveltamisalaan kuuluviksi. Assosiointineuvosto voi päättää muuttaa näitä liitteitä.

Edellä 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun siirtymäkauden päättyessä assosiointineuvosto voi poikkeuksellisesti Romanian pyynnöstä ja tilanteen niin vaatiessa päättää näiden siirtymäkausien pidennyksestä rajoitetuksi ajaksi tiettyjen alojen tai toimintojen osalta.

7. Sen estämättä, mitä tässä artiklassa määrätään, Romanian alueelle sijoittautuneilla yhteisön yhtiöillä on tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen oikeus hankkia, käyttää, vuokrata ja myydä kiinteistöjä sekä julkisen omaisuuden ja maatalous- ja metsätaloukseen osalta oikeus antaa niitä vuokralle, jos tämä on välittömästi tarpeen harjoitettaessa sitä taloudellista toimintaa, jonka vuoksi sijoittautuminen on tapahtunut. Tähän oikeuteen ei sisälly oikeutta sijoittautua harjoittamaan kiinteistöjen kauppaa tai luonnonvarojen kauppaa.

Romania myöntää nämä oikeudet Romaniaan sijoittautuneille yhteisön yhtiöiden tytäryhtiöille ja kauppaedustajan liikkeille viimeistään viidennen vuoden lopussa tämän sopimuksen voimaantulosta.

Romania myöntää nämä oikeudet itsenäisinä ammatinharjoittajina Romaniassa toimiville yhteisön kansalaisille viimeistään 7 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden lopussa.

46 artikla

1. Jollei 45 artiklan määräysten soveltamisesta muuta johdu ja lukuun ottamatta liitteessä XVIII esitettyjä rahoituspalveluja, jo-

kainen sopimuspuoli voi säädellä yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumista ja toimintaa alueellaan, jos tämä säätely ei aiheuta toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintää verrattuna sopimuspuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

2. Liitteessä XVIII esitettyjen rahoituspalvelujen osalta tämä sopimus ei rajoita osapuolten oikeutta toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä kansallisen rahapolitiikan toteuttamiseksi eikä vakavaraisuussääntöjä, joilla taataan investoijien, tallettajien, vakuutusottajien tai sellaisten henkilöiden, joille on taattava luottamuksenvaraisen sopimuksen perusteella velvoitteiden täyttäminen, turva taikka säilytetään rahoitusjärjestelmän yhtenäisyys ja tasapaino. Nämä toimenpiteet eivät saa aiheuttaa toisen osapuolen yhtiöiden ja kansalaisten syrjintää kansallisuuden perusteella verrattuna osapuolen omiin yhtiöihin ja kansalaisiin.

47 artikla

Helpottaakseen yhteisön kansalaisten ja Romanian kansalaisten pääsyä säänneltyihin ammatteihin sekä helpottaakseen näiden ammattien harjoittamista Romaniassa ja yhteisössä, assosiointineuvosto tarkastelee määräyksiä, jotka on tarpeen antaa tutkintojen kelpoisuuden molemminpuoliseksi tunnustamiseksi. Assosiointineuvosto voi toteuttaa tätä varten kaikki tarvittavat toimenpiteet.

48 artikla

Edellä 46 artiklan määräykset eivät estä sopimuspuolta soveltamasta erityisiä sääntöjä, jotka koskevat sen alueella olevien sellaisten toisen osapuolen yhtiöiden sivuliikkeiden ja kauppaedustajien liikkeiden sijoittautumista ja toimintaa, joita ei ole perustettu ensin mainitun sopimuspuolen alueella, jos nämä erityisjärjestelyt ovat perusteltuja sen vuoksi, että näissä sivuliikkeissä ja kauppaedustajien liikkeissä on oikeudellisia tai teknisiä eroja verrattuna sen omalla alueella perustettujen yhtiöiden sivuliikkeisiin ja kauppaedustajien liikkeisiin, sekä rahoituspalvelujen osalta sen vuoksi, että se on vakavaraisuussääntöjen vuoksi perusteltua. Kohtelu ei saa olla erilai-

sempää kuin on ehdottoman välttämätöntä sellaisten oikeudellisten ja teknisten erojen vuoksi tai, liitteessä XVIII tarkoitettujen rahoituspalvelujen osalta, sen vuoksi, että se on vakavaraisuussääntöjen vuoksi perusteltua.

49 artikla

1. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan "yhteisön yhtiöllä" ja vastaavasti "Romanian yhtiöllä" yhtiötä, joka on jäsenvaltion tai Romanian lainsäädännön mukaisesti perustettu ja jolla on sääntöjensä mukainen kotipaikka tai keskushallinto yhteisön tai Romanian alueella taikka joka on pääasiallisesti sijoittautunut yhteisön tai Romanian alueelle. Jos yhteisön tai Romanian lainsäädännön mukaisesti perustetulla yhtiöllä on ainoastaan sääntöjensä mukainen kotipaikka yhteisön tai Romanian alueella, on sen toiminnalla oltava todellinen ja jatkuva yhteys jonkin jäsenvaltion tai Romanian talouteen.

2. Tämän luvun ja tämän osaston III luvun määräyksiä sovelletaan myös kansainvälisen meriliikenteen osalta niihin jäsenvaltioiden tai Romanian kansalaisiin ja laivanvarustamoihin, jotka ovat sijoittautuneet muualle kuin yhteisöön tai Romaniaan mutta jotka ovat jonkin jäsenvaltion tai Romanian kansalaisten valvonnassa, jos niille kuuluvat alukset on rekisteröity tässä jäsenvaltiossa tai Romaniassa niiden lainsäädännön mukaisesti.

3. Tässä sopimuksessa tarkoitetaan "yhteisön kansalaisella" ja "Romanian kansalaisella" luonnollista henkilöä, jolla on jonkin jäsenvaltion tai vastaavasti Romanian kansalaisuus.

4. Tämän sopimuksen määräykset eivät rajoita kunkin osapuolen oikeutta toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet sen estämiseksi, että kyseisen osapuolen toteuttamia toimenpiteitä, jotka koskevat kolmansien maiden pääsyä sen markkinoille, kierrettiisiin tämän sopimuksen määräyksillä.

50 artikla

Tätä sopimusta sovellettaessa tarkoitetaan

"rahoituspalveluilla" liitteessä XVIII tarkoitettuja toimia. Assosiointineuvosto voi laajentaa tai muuttaa mainitun liitteen soveltamisalaa.

51 artikla

Romania voi tämän sopimuksen voimaantulopäivää seuraavan viiden ensimmäisen vuoden aikana toteuttaa tämän luvun määräyksistä poikkeavia toimenpiteitä yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sijoittautumisen osalta, jos tietyllä teollisuuden alalla:

- on meneillään rakennemuutos, tai
- ilmenee vakavia vaikeuksia, erityisesti jos ne aiheuttavat vakavia yhteiskunnallisia ongelmia Romaniassa, tai
- Romanian yhtiöt tai kansalaiset menettävät markkinaosuutensa tai kärsivät sen huomattavasta pienentymisestä tietyllä elinkeino- tai teollisuuden alalla Romaniassa, tai
- Romaniassa ollaan vasta uuden teollisuuden perustamisvaiheessa.

Tällaisiin toimenpiteisiin liittyy seuraavaa:

- i) niiden soveltaminen päättyy viimeistään kahden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viidennen vuoden päättymisestä;
- ii) ne ovat asianmukaisia ja tarpeen tilanteen korjaamiseksi, ja
- iii) ne liittyvät ainoastaan sijoittautumisiin, jotka tapahtuvat Romaniassa näiden toimenpiteiden voimaantulon jälkeen, eivätkä aiheuta tiettyä toimenpidettä toteutettaessa Romaniaan jo sijoittautuneisiin yhteisön yhtiöihin tai kansalaisiin kohdistuvaa syrjintää verrattuna Romanian yhtiöihin ja kansalaisiin.

Assosiointineuvosto voi Romanian pyynnöstä ja tarvittaessa poikkeuksellisesti päät-

tää pidentää i alakohdassa tarkoitettua ajanjaksoa tietyn alan osalta ja rajoitetuksi ajaksi, joka ei ole pitempi kuin 7 artiklassa tarkoitettu siirtymäkausi.

Suunnitellessaan ja soveltaessaan näitä toimenpiteitä Romania myöntää milloin mahdollista yhteisön yhtiöille ja kansalaisille etuuskohtelun, joka ei missään tapauksessa saa olla epäedullisempi kuin kolmannen maan yhtiöille tai kansalaisille myönnetty kohtelu.

Ennen näiden toimenpiteiden toteuttamista Romania neuvottelee asiasta assosiointineuvostossa; se soveltaa näitä toimenpiteitä aikaisintaan yhden kuukauden kuluttua siitä, kun se on antanut assosiointineuvostolle tiedoksi suunnittelemansa konkreettiset toimenpiteet edellyttäen, että mikään välittömiä toimenpiteitä vaativa korvaamaton vahinko ei ole uhkaamassa; tällaisessa tapauksessa Romania neuvottelee assosiointineuvostossa välittömästi näiden toimenpiteiden hyväksymisen jälkeen.

Viidennen tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan vuoden päättyessä Romania voi toteuttaa tällaisia toimenpiteitä ainoastaan assosiointineuvoston suostumuksella ja sen määrittämin edellytyksin.

52 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta lento-, sisävesi- ja merikabotaasiliikenteeseen.

2. Assosiointineuvosto voi antaa suosituksia sijoittautumisen ja toiminnan edistämiseksi 1 kohdassa tarkoitetuilla aloilla.

53 artikla

1. Poiketen siitä, mitä tämän osaston I luvussa määrätään, Romanian tai yhteisön myöntämän sijoittautumisoikeuden saaneilla on vastaanottavan valtion voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti oikeus Romanian tai yhteisön alueella työllistää tai antaa tytäryhtiöidensä työllistää yhteisön jäsenvaltioiden tai Romanian kansalaisia, jos nämä hen-

kilöt ovat tämän artiklan 2 kohdassa määritellyjä keskeisissä tehtävissä työskenteleviä henkilöitä ja jos ainoastaan kyseiset sijoittautumiseen oikeutetut tai näiden tytäryhtiöt työllistävät nämä henkilöt. Näiden henkilöiden oleskelulupa ja työlupa koskee ainoastaan työskentelyjaksoa.

2. Sijoittautumisoikeuden saaneen yhtiökonaisuuden, jäljempänä "yhtiökonaisuus", keskeisissä tehtävissä työskenteleviin henkilöihin kuuluvat:

- a) yhtiökonaisuuden johtavassa asemassa olevat henkilöt, jotka ensisijaisesti johtavat yhtiökonaisuutta ja joita puolestaan yhtiökonaisuuden hallitus tai osakkeenomistajat valvovat tai johtavat; johtavassa asemassa olevien toimivaltaan kuuluu:
 - johtaa yhtiökonaisuutta tai sen osastoa tai alaosastoa,
 - valvoa ja tarkastaa muun valvonta-tehtävissä toimivan tai hallinnollisen henkilöstön työskentelyä,
 - henkilökohtainen toimivalta palkata tai irtisanoa työntekijöitä taikka antaa heidän palkkaamistaan tai irtisanomistaan koskevia suosituksia sekä toteuttaa muita henkilöstöä koskevia toimenpiteitä.
- b) yhtiökonaisuudessa työskentelevät henkilöt, joilla on:
 - pätevyys teknistä erityisosaamista vaativiin töihin tai tehtäviin,
 - osaamistaso, joka on yhtiökonaisuuden toiminnalle, tutkimusvälineistön käytölle, teknologialle tai hallinnolle välttämätöntä.

Näihin henkilöihin voi kuulua myös luvanvaraisten ammattien harjoittajia.

Edellä tarkoitettujen henkilöiden on oltava ollut kyseisen yhtiökonaisuuden palveluksessa vähintään yhden vuoden ajan ennen nimittämistään mainittuihin tehtäviin.

54 artikla

1. Tämän luvun määräyksiä sovelletaan yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden vuoksi perustelluissa rajoissa.

2. Tämän luvun määräyksiä ei sovelleta toimintaan, johon kummankin osapuolen alueella jatkuvasti tai tilapäisesti liittyy julkisen vallan käyttöä.

tehdäkseen palvelujen myymistä koskevia sopimuksia palvelujen tarjoajan puolesta, edellyttäen, että nämä edustajat eivät itse työskentele välittömästi suurelle yleisölle suunnattavassa myynnissä eivätkä itse henkilökohtaisesti tarjoa palveluja.

3. Assosiointineuvosto toteuttaa tarvittavat toimenpiteet tämän artiklan 1 kohdan määräysten asteittaiseksi täytäntöönpanemiseksi.

55 artikla

Tämän luvun ja tämän osaston III luvun määräyksiä sovelletaan myös yhtiöihin, joita Romanian yhtiöt tai kansalaiset yhdessä yhteisön yhtiöiden tai kansalaisten kanssa valvovat tai jotka ovat näiden yksinomaisessa yhteisomistuksessa.

III LUKU

Palvelujen tarjonta yhteisön ja Romanian välillä

56 artikla

1. Osapuolet sitoutuvat tämän luvun määräysten mukaisesti toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet salliakseen asteittain, että yhteisön tai Romanian yhtiöt ja kansalaiset tarjoavat palveluja muun kuin sen osapuolen alueella, johon ne ovat sijoittautuneet, ottaen huomioon molempien osapuolten palvelu-aloilla tapahtuneen kehityksen.

2. Sopusoinnussa 1 kohdassa tarkoitetun vapauttamisen kanssa ja jollei 59 artiklan 1 kohdan määräyksistä muuta johdu, osapuolet sallivat niiden luonnollisten henkilöiden tilapäisen liikkuvuuden, jotka tarjoavat palveluja tai jotka ovat keskeisissä tehtävissä palvelujen tarjoajan henkilöstössä 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, mukaan lukien luonnolliset henkilöt, jotka edustavat yhteisön tai Romanian yhtiöitä tai kansalaisia ja jotka haluavat saapua tilapäisesti maahan neuvotellakseen palvelujen myymisestä tai

57 artikla

Yhteisön ja Romanian välisten kuljetuspalveluiden tarjontaan sovelletaan 56 artiklan määräysten sijaan seuraavia määräyksiä:

1) kansainvälisen meriliikenteen osalta osapuolet sitoutuvat noudattamaan tehokkaasti periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vapaasta pääsystä markkinoille ja liikenteeseen.

- a) Edellä mainittu määräys ei vaikuta oikeuksiin eikä velvoitteisiin, jotka kuuluvat tämän sopimuksen jomman kumman osapuolen soveltamien Yhdistyneiden kansakuntien linjakonferenssien käyttäytymissääntöjen soveltamisalaan. Linjakonferenssiin kuulumattomat varustamot saavat kilpailla konferenssiin kuuluvien varustamoiden kanssa edellyttäen, että ne noudattavat periaatetta kaupallisin perustein tapahtuvasta vilpittömästä kilpailusta.
 - b) Osapuolet vahvistavat sitoutuneensa noudattamaan vapaan kilpailun periaatetta kuivan ja nestemäisen irtotavaran kaupan osalta;
- 2) Edellä 1 alakohdan periaatteiden mukaisesti:
- a) osapuolet eivät jatkossa sisällytä kolmansien maiden kanssa tekemiinsä kahdenvälisiin sopimuksiin kuljetusosuuksia koskevaa sopimuslauseketta, lukuun ottamatta poikkeuksellisia olosuhteita, joissa tämän sopimuksen jomman kumman osapuolen laivanva-

rustamoilla ei olisi muutoin mahdollisuutta liikennöidä kyseiseen kolmannen maahan ja pois sieltä;

- b) osapuolet kieltävät tulevissa kahdenvälisissä sopimuksissaan kuivan ja nestemäisen irtotavaran kuljetusosuuksia koskevat sopimuslausekkeet;
- c) osapuolet poistavat tämän sopimuksen voimaantulosta kaikki yksipuoliset toimenpiteet sekä hallinnolliset, tekniset ja muut esteet, joilla voi olla rajoittava tai syrjivä vaikutus palvelujen vapaaseen tarjontaan kansainvälisessä meriliikenteessä;
- 3) jotta varmistettaisiin osapuolten välisen liikenteen yhteensovitettu kehitys ja asteittainen vapauttaminen, jotka on mukautettu niiden molemminpuolisiin kaupallisiin tarpeisiin, sovitaan molemminpuolista markkinoille pääsyä lento- ja maaliikenteessä koskevista edellytyksistä erityisissä sopimuksissa, joista osapuolet neuvottelevat tämän sopimuksen tultua voimaan;
- 4) ennen 3 kohdassa tarkoitettujen sopimusten tekemistä osapuolet eivät toteuta mitään toimenpiteitä eivätkä ryhdy mihinkään toimiin, jotka saattavat olla rajoittavampia tai syrjivämpiä tämän sopimuksen voimaantuloa edeltävään tilanteeseen verrattuna;
- 5) Romania mukauttaa siirtymäkauden aikana asteittain lainsäädäntönsä, mukaan lukien hallinnolliset, tekniset ja muut säännöt, yhteisössä sovellettavaan lento- ja maaliikennettä koskevaan lainsäädäntöön siinä määrin kuin se on tarpeen edistettäessä vapauttamista ja osapuolten molemminpuolista pääsyä markkinoille ja helpotettaessa matkustajien ja tavaroiden liikkuvuutta;
- 6) sitä mukaa kuin osapuolet edistyvät tämän luvun tavoitteiden toteuttamisessa assosiointineuvosto tarkastelee keinoja, joilla voidaan saavuttaa tarpeelliset edellytykset palvelujen vapaan tarjon-

nan parantamiseksi lento- ja maaliikenteessä.

58 artikla

Tässä luvussa tarkoitettuihin asioihin sovelletaan 54 artiklan määräyksiä.

IV LUKU

Yleiset määräykset

59 artikla

1. Tämän sopimuksen IV osastoa sovellettaessa mitkään sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia soveltamasta maahan pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työehtoja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia lakejaan, asetuksiaan ja hallinnollisia määräyksiään, jos näillä määräyksillä ei mitätöidä tai rajoiteta niitä etuja, jotka kuuluvat jollekin sopimuspuolelle tietyn tämän sopimuksen määräyksen nojalla. Tämä määräys ei rajoita 54 artiklan soveltamista.

2. Tämän sopimuksen IV osaston II, III ja IV luvun määräykset mukautetaan assosiointineuvoston päätöksellä Uruguay'n kierroksen yhteydessä käytävien palvelujen tarjontaa koskevien neuvottelujen perusteella ja erityisesti siten, että osapuolten jonkin tämän sopimuksen määräyksen perusteella molemminpuolisesti myöntämä kohtelu ei ole epäedullisempi kuin kohtelu, josta määrätään palveluja ja kauppaa koskevassa GATS-yleissopimuksessa.

3. Romaniaan sijoittautuneiden yhteisön yhtiöiden ja kansalaisten sulkemista IV osaston II luvun määräysten mukaisesti Romanian myöntämän opetuksen, terveydenhuollon, sosiaalipalveluiden ja kulttuurin alalla annettavan julkisen tuen ulkopuolelle pidetään 7 artiklassa tarkoitettua siirtymäkauden ajan IV osaston määräysten ja V osastossa tarkoitettujen kilpailusääntöjen mukaisena.

V OSASTO

**MAKSUT, PÄÄOMAT, KILPAILU
JA MUUT TALOUDELLISET
MÄÄRÄYKSET, LAINSÄÄDÄNTÖJEN
LÄHENTÄMINEN**

I LUKU

Juoksevat maksut ja pääomien liikkuvuus

60 artikla

Osapuolet sitoutuvat hyväksymään kaikki vapaasti vaihdettavassa valuutassa suoritettavat, suoritusten vastavuoroisuuteen perustuvat juoksevat maksut, jos niihin liittyvät kaupat koskevat tämän sopimuksen mukaisesti vapautettua tavaroiden, palvelujen tai henkilöiden liikkuvuutta osapuolten välillä.

61 artikla

1. Jäsenvaltiot ja Romania takaavat tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen maksutaseen pääomaa koskevien suoritusten osalta pääoman vapaan liikkuvuuden sellaisten yhtiöiden suorissa investoinneissa, jotka on perustettu isäntämaan lainsäädännön mukaisesti, ja investoinneissa, jotka on tehty IV osaston II luvun määräysten mukaisesti, sekä näiden investointien ja niistä saatujen voittojen rahaksi muuttamisen ja kotiuttamisen.

2. Poiketen edellä mainitusta määräyksestä tämä vapaa liikkuvuus, rahaksi muuttaminen ja kotiuttaminen varmistetaan 7 artiklassa tarkoitetun ensimmäisen vaiheen loppuun mennessä kaikkien niiden investointien osalta, jotka liittyvät Romaniassa itsenäisinä ammatinharjoittajina IV osaston II luvun mukaisesti toimivien yhteisön kansalaisten sijoittautumiseen.

3. Jäsenvaltiot eivät tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen eikä Romania tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viiden vuoden lopusta alkaen toteuta uusia valuuttarajoituksia, jotka vaikuttavat yhteisön

ja Romanian asukkaiden välillä tapahtuviin pääomanliikkeisiin ja niihin liittyviin juokseviin maksuihin, eivätkä ne tiukenna olemassa olevia rajoituksiaan, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 kohdan soveltamista.

4. Osapuolet neuvottelevat keskenään helpottaakseen pääomien liikkuvuutta yhteisön ja Romanian välillä tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi.

62 artikla

1. Sopimuspuolet toteuttavat tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavien viiden vuoden aikana toimenpiteet luodakseen tarvittavat edellytykset sille, että pääomien vapaata liikkuvuutta koskevaa yhteisön lainsäädäntöä voidaan myöhemmin asteittain ryhtyä soveltamaan.

2. Assosiointineuvosto tarkastelee tämän sopimuksen voimaantuloa seuraavan viiden vuoden lopussa keinoja soveltaa kokonaisuudessaan pääomien vapaata liikkuvuutta koskevaa yhteisön lainsäädäntöä.

63 artikla

Tämän luvun määräysten mukaisesti ja poiketen siitä, mitä 65 artiklassa määrätään, jos Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) VIII artiklassa tarkoitettua Romanian valuutan täydellistä vaihdettavuutta ei ole toteutettu, Romania voi poikkeuksellisissa olosuhteissa soveltaa lyhyen ajan ja keskipitkän ajan luottojen myöntämiseen ja saamiseen liittyviä valuuttarajoituksia, siltä osin kuin nämä rajoitukset on asetettu sille näiden luottojen myöntämiseksi ja sen asema IMF:ssä sallii ne.

Romania soveltaa näitä rajoituksia ketään syrjimättä ja huolehtii, että ne haittaavat mahdollisimman vähän tätä sopimusta. Romania ilmoittaa viipymättä assosiointineuvostolle näiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja niihin liittyvistä muutoksista.

II LUKU

Kilpailu ja muut taloutta koskevat määräykset

64 artikla

1. Seuraavat toimenpiteet ovat yhteensopimattomia tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kanssa siltä osin kuin ne ovat omiaan vaikuttamaan yhteisön ja Romanian väliseen kauppaan:

- i) yritysten väliset sopimukset, päätökset yritysten yhteenliittymistä sekä yritysten väliset yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua;
- ii) yhden tai useamman yrityksen toimesta tapahtuva määräävän markkina-aseman väärinkäyttö kaikilla yhteisön tai Romanian alueilla tai merkittävällä osalla niistä;
- iii) valtion tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla tiettyjä yrityksiä tai tiettyjen tavaroiden tuotantoa.

2. Tämän artiklan vastaisia käytäntöjä arvioidaan Euroopan talousyhteisön perustamis-sopimuksen 85, 86 ja 92 artiklan sääntöjen soveltamisesta johtuvien arviointiperusteiden mukaan.

3. Assosiointineuvosto antaa tarvittavat määräykset 1 ja 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi kolmen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

- 4. a) Edellä 1 kohdan iii alakohdan määrärauksen soveltamiseksi osapuolet sopivat, että viiden ensimmäisen vuoden aikana tämän sopimuksen voimaantulosta Romanian myöntämää valtion tukea arvioidaan ottaen huomioon, että Romaniaa pidetään samanlaisena alueena kuin Euroopan talousyhteisön perustamis-sopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja yhteisön

alueita. Assosiointineuvosto päättää Romanian taloudellisen tilanteen huomioon ottaen onko tätä aikaa jatkettava uudella viiden vuoden jaksolla.

- b) Kumpikin osapuoli varmistaa valtion tukien avoimuuden ja ilmoittaa muun muassa vuosittain toiselle osapuolelle myönnetyn tuen kokonaismäärän ja jakautumisen sekä antaa pyynnöstä tiedot tukijärjestelmistä. Toisen osapuolen pyynnöstä toinen osapuoli antaa tietoja tietyistä valtion tuen erityistapauksista.

5. Edellä III osaston II ja III luvussa tarkoitettujen tuotteiden osalta:

- 1 kohdan iii alakohdan määräystä ei sovelleta,
- 1 kohdan i alakohdan vastaisia käytäntöjä on arvioitava sellaisten yhteisön vahvistamien arviointiperusteiden mukaisesti, jotka perustuvat Euroopan talousyhteisön perustamis-sopimuksen 42 ja 43 artiklaan ja erityisesti neuvoston asetuksessa N:o 26/1962 vahvistettuihin arviointiperusteisiin.

6. Jos yhteisö tai Romania katsoo, että tietty käytäntö on yhteensopimaton 1 kohdan kanssa, ja:

- se ei ole 3 kohdassa tarkoitettujen soveltamista koskevien sääntöjen mukainen tai
- jos näiden sääntöjen puuttuessa kyseinen käytäntö aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa toisen osapuolen eduille tai huomattavaa haittaa sen kansalliselle elinkeinoalalle, mukaan lukien palvelujen tuottaminen,

se voi toteuttaa aiheelliset toimenpiteet neuvoteltuaan asiasta assosiointineuvostossa tai 30 työpäivän kuluttua siitä, kun se on saattanut asian mainitun neuvoston käsiteltäväksi.

Sellaisten käytäntöjen osalta, jotka ovat yhteensopimattomia tämän artiklan 1 kohdan iii alakohdan kanssa, nämä aiheelliset toimenpiteet voidaan toteuttaa, silloin kun niihin sovelletaan tullitariffeja ja kauppaa koskevaa yleissopimusta, ainoastaan mainitussa sopimuksessa tai millä tahansa muulla siihen viit- taavalla kahdenvälisellä järjestelyllä vahvistettujen menettelyjen ja edellytysten mukaisesti.

7. Osapuolet luovuttavat toisilleen tietoja ammatillisen salassapitovelvollisuuden ja liikesalaisuuden sallimissa rajoissa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 3 kohdan mukaisesti annettujen vastakkaisten määräysten soveltamista.

8. Tätä artiklaa ei sovelleta Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin, joita tarkoitetaan pöytäkirjassa N:o 2.

65 artikla

1. Osapuolet välttävät rajoittavien toimenpiteiden toteuttamista, ja erityisesti sellaisten tuontia koskevien toimenpiteiden toteuttamista, joilla pyritään ratkaisemaan maksutaseeseen liittyvät ongelmat. Jos toinen osapuoli toteuttaa näitä toimenpiteitä, se esittää toiselle osapuolelle aikataulun niiden poistamiseksi.

2. Jos yhdelle tai useammalle jäsenvaltiolle tai Romanialle aiheutuu taikka niille uhkaa välittömästi aiheutua vakavia maksutaseeseen liittyviä vaikeuksia, yhteisö tai Romania, tapauksen mukaan, voi toteuttaa tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti tiettyinä aikana rajoittavia toimenpiteitä, mukaan lukien tuontia koskevat toimenpiteet, jotka eivät saa olla laajempia kuin on ehdotomasti tarpeen maksutasetilanteen korjaamiseksi. Yhteisö tai Romania, tapauksen mukaan, ilmoittaa asiasta heti toiselle osapuolelle.

3. Rajoittavia toimenpiteitä ei sovelleta investointeihin liittyviin siirtoihin eikä varsin-

kaan investoitujen tai uudelleen investoitujen varojen kotiuttamiseen eikä muihin niistä saatuihin tuloihin.

66 artikla

Julkisten yritysten osalta ja niiden yritysten osalta, joille on myönnetty erityis- tai yksinoikeuksia, assosointineuvosto varmistaa tätä sopimusta täytäntöönpannessaan, että Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 90 artiklan periaatteita sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökongressin Bonnissa huhtikuussa 1990 pidetyn kokouksen päätösasiakirjan periaatteita (erityisesti yritysjohtajien päätöksentekovapautta) noudatetaan kolmannelta vuodesta alkaen tämän sopimuksen voimaantulopäivästä.

67 artikla

1. Romania jatkaa henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvien oikeuksien suojelun parantamista varmistaakseen viidennen vuoden loppuun mennessä tämän sopimuksen voimaantulosta yhteisön suojelun tasoon verrattavissa olevan suojelun tason, mukaan lukien vastaavat näiden oikeuksien noudattamisen varmistamiseksi määrätty keinot.

2. Romania jättää samalla liittymishakemuksen Münchenissä 5 päivänä lokakuuta 1973 tehtyyn eurooppalaisen patentin myöntämistä koskevaan sopimukseen. Romania liittyy myös muihin liitteessä XIX olevassa 1 kohdassa tarkoitettuihin sellaisiin monenkiskisiin sopimuksiin henkisen, teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojasta, joihin jäsenvaltiot ovat liittyneet tai joita ne tosiasiallisesti soveltavat.

3. Tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen Romanian myöntämä kohtelu ei saa olla epäedullisempi kuin kahdenvälisissä sopimuksissa kolmansille maille myönnetty kohtelu.

68 artikla

1. Sopimuspuolet arvioivat, että olisi suo-

tavaa mahdollistaa pääsy julkisiin hankintoihin vastavuoroisesti ja ketään syrjimättä, erityisesti GATT-sopimuksen yhteydessä.

2. Edellä 49 artiklassa tarkoitetuilla Romanian yhtiöillä on pääsy tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn yhteisön asiaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja niille myönnetään kohtelu, joka ei saa olla epäedullisempi kuin yhteisön yhtiöille myönnetty kohtelu.

Edellä 49 artiklassa tarkoitetuilla yhteisön yhtiöillä on viimeistään 7 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden loppuun mennessä pääsy julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn Romaniassa, ja niille myönnetään kohtelu, joka ei saa olla epäedullisempi kuin Romanian yhtiöille myönnetty kohtelu.

Yhteisön yhtiöillä, jotka ovat sijoittautuneet Romaniaan IV osaston II luvun määräysten mukaisesti 45 artiklassa tarkoitettujen tytäryhtiöiden muodossa tai 55 artiklassa määrättyssä muodossa, on tämän sopimuksen voimaantulosta pääsy julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn, ja niille myönnetään kohtelu, joka ei saa olla epäedullisempi kuin Romanian yhtiöille myönnetty kohtelu. Yhteisön yhtiöille, jotka ovat sijoittautuneet Romaniaan 45 artiklassa tarkoitettujen sivuliikkeiden tai kauppaedustajan liikkeen muodossa, on myönnettävä tällainen kohtelu 7 artiklassa tarkoitetun siirtymäkauden loppuun mennessä.

Assosiointineuvosto tarkastaa säännöllisesti voiko Romania ennen siirtymäkauden päättymistä myöntää kaikille yhteisön yhtiöille pääsyn julkisista hankinnoista tehtyjen sopimusten tekomenettelyyn Romaniassa.

3. Edellä 38—59 artiklan määräyksiä sovelletaan julkisten hankintojen toteuttamiseen liittyviin sijoittautumisiin, toimiin ja palvelujen tarjontaan yhteisön ja Romanian välillä sekä työskentelyyn ja työntekijöiden liikkuvuuteen.

III LUKU

Lainsäädäntöjen lähentäminen

69 artikla

Osapuolet tunnustavat, että Romanian taloudellinen yhdentymisen yhteisöön riippuu olennaisesti nykyisen ja tulevaisuudessa säädettävän Romanian lainsäädännön lähentämisestä yhteisön lainsäädäntöön. Romania huolehtii siitä, että sen lainsäädäntö saatetaan asteittain yhteensopivaksi yhteisön lainsäädännön kanssa.

70 artikla

Lainsäädäntöjen lähentämiseen sisältyvät erityisesti seuraavat alueet: tullilainsäädäntö, yhtiöoikeus, pankkioikeus, yritysten kirjanpito ja verotus, henkinen omaisuus, työntekijöiden suojelu työpaikoilla, sosiaaliturva, rahoituspalvelut, kilpailusäännöt, ihmisten ja eläinten terveyden ja elämän suojelu sekä kasvinsuojelu, kuluttajansuoja, välillinen verotus, tekniset määräykset ja standardit, ydinvoima-alan lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset, liikenne ja ympäristö.

71 artikla

Yhteisön Romanianle antamaan tekniseen apuun voi muun ohella sisältyä:

- asiantuntijavaihto,
- nopea tietojen toimittaminen, erityisesti asiaan liittyvää lainsäädäntöä koskevien tietojen toimittaminen,
- seminaarien järjestäminen,
- koulutus,
- avunanto kyseisiä oloja koskevan yhteisön lainsäädännön kääntämisessä.

VI OSASTO

YHTEISTYÖ TALOUDEN ALALLA

72 artikla

1. Yhteisö ja Romania toimivat yhteistyössä talouden alalla tarkoituksenaan edistää Romanian kehitystä ja kasvua. Tämän yhteistyön tavoitteena on vahvistaa olemassa olevia taloussuhteita mahdollisimman laajalla alueella molempien osapuolten etujen mukaisesti.

2. Menettelyt ja muut toimenpiteet noudattavat kestäväen kehityksen periaatetta ja ne suunnitellaan siten, että niillä edistetään Romanian taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Näissä menettelyissä olisi alusta asti varmistettava, että ympäristöasiat otetaan huomioon, sekä huolehdittava, että niissä otetaan huomioon sopusointuisen yhteiskunnallisen kehityksen vaatimukset.

3. Yhteistyötoimia olisi tätä tarkoitusta varten toteutettava erityisesti teollisuutta koskevissa menettelyissä ja toimenpiteissä, mukaan lukien kaivosteollisuus, investoinnit, maatalous, energia, liikenne, alueellinen kehitys ja matkailu.

4. Erityistä huomiota kiinnitetään myös toimenpiteisiin, jotka ovat omiaan edistämään Keski- ja Itä-Euroopan maiden välistä yhteistyötä sekä tämän alueen sopusointuista kehitystä.

73 artikla

Yhteistyö teollisuuden alalla

1. Yhteistyön tarkoituksena on edistää erityisesti:

- molempien osapuolten taloudellisten toimijoiden välistä teollisuuden alan yhteistyötä ja erityisesti yksityissektorin vahvistamista,
- yhteisön osallistumista Romanian pyrkimykseen teollisuutensa nykyaikaistamiseksi ja rakenteelliseksi uudistami-

seksi julkisella ja yksityisellä sektorilla, mikä mahdollistaa siirtymisen suunnitelmataloudesta markkinatalouteen edellytyksin, joilla taataan ympäristönsuojelu,

- tiettyjen alojen rakennemuutosta,
- uusien yritysten perustamista kasvumahdollisuuksia tarjoaville aloille,
- teknologian ja tietotaidon siirtämistä.

2. Teollisuuden alan yhteistyössä otetaan huomioon Romanian asettamat ensisijaisuudet. Yhteistyön tavoitteena olisi erityisesti luoda asianmukaiset kehykset yrityksille, parantaa johtamiseen liittyvää tietotaitoa ja edistää avoimuutta markkinoiden ja yrityksille asetettujen edellytysten osalta; siihen sisältyy tarvittaessa tekninen avunanto.

74 artikla

Investointien edistäminen ja turvaaminen

1. Yhteistyön tavoitteena on saada aikaan suotuisat olosuhteet kotimaisille ja ulkomaisille yksityisille investoinneille, jotka ovat välttämättömiä Romanian talouden ja teollisuuden vahvistumiselle.

2. Yhteistyön tarkoituksena on edistää erityisesti:

- Romanian osalta sellaisen hallinnollisen kehyksen käyttöönottamista, joka suosii ja turvaa investointeja, sekä tämän hallinnollisen kehyksen parantamista,
- jäsenvaltioiden ja Romanian välisten investointien edistämistä ja turvaamista koskevien sopimusten tekemistä,
- pääomien siirtoihin liittyvien aiheellisten järjestelyjen täytäntöönpanoa,
- investointien turvan parantamista,

- sääntelyn purkamista ja talouden infrastruktuurien parantamista,
- tietojen vaihtoa sijoitusmahdollisuuksista kaupallisten messujen, näyttelyiden, myyntiviikkojen ja muiden tapahtumien yhteydessä.

75 artikla

Teollisuusstandardit ja vaatimustenmukaisuuden arviointi

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä pienentääkseen standardointimenettelyjen ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnin eroja.

2. Tätä varten yhteistyössä pyritään:

- kannustamaan Romaniaa noudattamaan yhteisön teknisiä määräyksiä ja teollisten elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden eurooppalaisia standardeja,
- edistämään yhteisön teknisten määräysten ja eurooppalaisten standardien ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen käyttöä,
- tarvittaessa edistämään vastavuoroista tunnustamista koskevien sopimusten tekemistä näillä aloilla,
- rohkaisemaan Romaniaa osallistumaan aktiivisesti ja säännöllisesti erityistoi-
mielinten työhön (CEN, CENELEC, ETSI, EOTC).

3. Yhteisö antaa tarvittaessa Romanielle teknistä apua.

76 artikla

Yhteistyö tieteen ja teknologian alalla

1 Osapuolet sitoutuvat edistämään yhteistyötä tutkimuksen ja teknologisen kehittämistyön aloilla. Ne kiinnittävät erityistä huomiota seuraaviin toimenpiteisiin:

- tieteellisten ja teknologisten tietojen vaihto, mukaan lukien vastaavat tieteen

ja teknologian alan menettelyjä ja toimintaa koskevat tiedot,

- yhteisten tieteellisten ja teknologisten tapaamisten järjestäminen (seminaarit ja työryhmät),

- yhteinen tutkimus- ja kehittämistoiminta tieteen kehityksen kannustamiseksi sekä teknologian ja tietotaidon siirtämiseksi,

- opetus ja ohjelmat molempien osapuolten tutkijoiden ja asiantuntijoiden liikkuvuuden edistämiseksi,

- uuden teknologian tutkimiselle ja soveltamiselle suotuisten olosuhteiden aikaansaaminen ja tutkimustuloksia koskevan henkisen omaisuuden asianmukainen suojele,

- Romanian osallistuminen yhteisön ohjelmiin 3 kohdan mukaisesti.

Tarvittaessa annetaan teknistä apua.

2. Assosointineuvosto määrittää asianmukaiset menettelyt yhteistyön kehittämiseksi.

3. Yhteistyö yhteisön puiteohjelman mukaisessa tutkimuksessa ja teknologisessa kehittämistyössä toteutetaan erityisjärjestelyin, joista neuvotellaan ja jotka tehdään molempien osapuolten hyväksymien oikeudellisten menettelyjen mukaisesti.

77 artikla

Opetus ja koulutus

1. Osapuolten välisen yhteistyön tavoitteena on yleisen koulutustason ja ammatillisen pätevyuden parantaminen Romaniassa julkisella ja yksityisellä sektorilla, ottaen huomioon ne alueet, joilla on Romanielle ensisijainen merkitys. Kehitetään hallinnollinen perusta ja yhteistyöhankkeita, jotka perustuvat Euroopan koulutussäätiön toimintaan sen perustamisen jälkeen sekä *Tempus*-ohjelmaan. Romanian osallistumista muihin yhteisön ohjelmiin tarkastellaan tässä yhteydessä.

2. Yhteistyöhön kuuluvat erityisesti seuraavat alueet:

- opetus- ja koulutusjärjestelmän uudistaminen Romaniassa,
- perehdyttävä koulutus, ammatillinen täydennyskoulutus ja uudelleen koulutus, mukaan lukien julkisen ja yksityisen sektorin johtajien ja ylempien virkamiesten koulutus, erityisesti tietyillä erikseen määritettävillä tärkeillä alueilla,
- eri korkeakoulujen sekä korkeakoulujen ja yritysten välinen yhteistyö ja opettajien, opiskelijoiden, hallintohenkilöstön ja nuorten liikkuvuus,
- opetuksen edistäminen Eurooppaan koskeissa opinnoissa sopivissa oppilaitoksissa,
- opiskeluaikojen ja tutkintotodistusten molemminpuolinen tunnustaminen,
- yhteisön kielten opetus,
- kääntäjien ja tulkkien koulutus, yhteisön terminologian ja kielellisten sääntöjen käytön edistäminen sekä riittävän infrastruktuurin kehittäminen romanian kielen ja yhteisön kielten kääntämiseksi,
- etäopiskelun ja uusien koulutusmenetelmien kehittäminen,
- stipendien ja apurahojen myöntäminen,
- opetus- ja opiskeluvälineiden kehittäminen.

Romanian sekä yhteisön oppi- ja tutkimuslaitosten tason lähentämiseksi toisiinsa 76 artiklan mukaisesti yhteisö toteuttaa aiheelliset toimenpiteet helpottaakseen Romanian ja vastaavien Euroopan laitosten välistä yhteistyötä. Tämä yhteistyö voi käytännössä toteutua siten, että Romania osallistuu kyseisten laitosten toimintaan sekä siten, että perustetaan kyseisten laitosten alaisena toimivia lai-

toksia Romaniaan. Edellä mainittujen laitosten on keskityttävä niiden opiskelijoiden, johtajien ja virkamiesten kouluttamiseen, jotka ovat mukana Euroopan yhdentymisprosessissa ja yhteistyössä yhteisön toimielinten kanssa.

78 artikla

Maatalous ja maatalouteen liittyvä teollisuus

1. Yhteistyön tavoitteena tällä alalla on maatalouden ja maatalouteen liittyvän teollisuuden nykyaikaistaminen, rakenteellinen uudistaminen ja yksityistäminen. Yhteistyöllä pyritään erityisesti:

- kehittämään yksityisiä maatalousyrityksiä ja jakelukanavia sekä varastointi- ja hallinnointitekniikoita, kaupantämisen menetelmiä ja niin edelleen,
- nykyaikaistamaan maatalouden infrastruktuureita (liikenne, vedenjakelu, televiestintä),
- parantamaan aluesuunnittelua, mukaan lukien rakentamis- ja kaupunkisuunnittelu,
- parantamaan tuottavuutta, laatua ja tehokkuutta asianmukaisten menetelmien ja tuotteiden avulla, varmistamaan tuotantovälineisiin liittyvän pilaantumista vähentävän tekniikan käyttöä koskeva koulutus ja valvonta,
- edistämään täydentävyyttä maataloudessa,
- edistämään tietotaidon vaihtoa erityisesti yhteisön ja Romanian yksityisen sektorin välillä,
- kehittämään ja nykyaikaistamaan jalostuslaitoksia ja niiden käyttämiä kaupantämisen menetelmiä,
- kehittämään yhteistyötä eläinten ja kasvien terveydensuojelun sekä elintarvikehygienian alalla (mukaan lukien ionisaatio), jotta edistettäisiin sääntöjen

- asteittaista yhdenmukaistamista yhteisön sääntöjen kanssa avustamalla koulutuksessa ja järjestämällä tarkastuksia,
- kehittämään ja edistämään maatalouden tiedotusjärjestelmää koskevaa tehokasta yhteistyötä,
 - kehittämään ja edistämään tehokasta yhteistyötä, jonka tarkoituksena on suunnitella yhteisön mallien kanssa yhteensopivia järjestelmiä laadun takaamiseksi,
 - vaihtamaan maatalouspolitiikkaa ja maatalouslainsäädäntöä koskevia tietoja,
 - antamaan kouluihin tapahtuvaan maidonjakeluun liittyvää teknistä apua ja siirtämään tähän maidonjakeluun liittyvää tietotaitoa Romaniaan.
2. Tätä varten yhteisö antaa tarvittaessa teknistä apua.

79 artikla

Energia

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä markkinatalouden periaatteita ja energiaa koskevaa Euroopan peruskirjaa noudattaen kannustukseen Euroopan energiamarkkinoiden asteittaista yhdentymistä.
2. Yhteistyöhön sisältyy muun muassa teknistä avunantoa tarvittaessa seuraavilla aloilla:
- energiapolitiikan suunnittelu ja kehittäminen,
 - hallinto ja koulutus energia-alalla,
 - energian säästön ja energiatehokkuuden edistäminen,
 - energiavarojen kehittäminen,
 - jakelun parantaminen sekä energiahankintojen parantaminen ja monipuolistaminen,
 - energian tuotannon ja käytön ympäristövaikutukset,
 - ydinenergia-ala,
 - energiamarkkinoiden voimakkaampi vapauttaminen, mukaan lukien kaasun ja sähkön siirron helpottaminen,
 - sähkö- ja kaasuala, mukaan lukien tutkimus mahdollisuudesta liittää jakeluverkostot yhteen,
 - energia-alan infrastruktuureiden nykyaikaistaminen,
 - tämän alan yritysten välisen yhteistyön perusedellytysten suunnittelu, johon voisi sisältyä sekayritysten perustamisen kannustaminen,
 - teknologian ja tietotaidon siirto, johon tarvittaessa sisältyy tehokkaan energia-tekniikan menekin edistäminen.

80 artikla

Yhteistyö ydinenergia-alalla

1. Yhteistyön tavoitteena on parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta.
2. Yhteistyöhön kuuluvat olennaisesti seuraavat alueet:
- teolliset toimenpiteet Romanian ydinvoimaloiden käyttöturvallisuuden parantamiseksi,
 - ydinvoimaloiden johdon ja muun henkilökunnan koulutuksen parantaminen,
 - ydinturvallisuutta koskevan Romanian lainsäädännön parantaminen sekä valvontaviranomaisten vahvistaminen ja niiden käytössä olevien keinojen lisääminen,

- ydinturvallisuus, valmistautuminen ydinonnettomuuksien varalle ja hätätilanteiden hallinta,
- säteilysuojelu, mukaan lukien ympäristöstä tulevan säteilyn valvonta,
- polttoainekiertoon liittyvät ongelmat, ydinaineiden turvallinen säilyttäminen,
- radioaktiivisista jätteistä huolehtiminen,
- ydinvoimaloiden poistaminen käytöstä ja niiden purkaminen,
- dekontaminointi.

3. Yhteistyöhön sisältyy tietojen ja kokemusten vaihto sekä tutkimus- ja kehittämis-toiminta 76 artiklan mukaisesti.

81 artikla

Ympäristö

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään ympäristön ja ihmisten terveyden suojelussa, jota ne pitävät ensisijaisen tärkeinä.

2. Yhteistyön tavoitteena on ympäristön tuhoutumisen torjunta ja siihen sisältyy erityisesti:

- pilaantumisen tehokas valvonta; ympäristön tilaa koskevat tietojärjestelmät,
- paikallisen, alueellisen ja valtioiden rajat ylittävän ilman ja veden pilaantumisen torjunta,
- luonnontilan palauttaminen,
- energian tehokas, kestävä ja ympäristöä säästävä tuotanto ja käyttö; teollisuuslaitosten turvallisuus,
- kemiallisten aineiden luokitus ja turvallinen käsittely,

- veden laatu, erityisesti valtioiden rajat ylittävät vesiväylät (mukaan lukien Tonava ja Mustameri),
- jätteiden vähentäminen, kierrätys ja hygieeninen jätteistä huolehtiminen, Baselin yleissopimuksen täytäntöönpano,
- maatalouden ympäristövaikutukset, maaperän eroosio ja kemiallinen saastuminen,
- metsien suojelu,
- luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen,
- aluesuunnittelu, mukaan lukien rakentamis- ja kaupunkisuunnittelu,
- taloudellisten ja verotuksellisten keinojen käyttö,
- maailmanlaajuiset ilmastonmuutokset,
- ympäristökasvatus ja ympäristöongelmien tiedostaminen.

3. Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:

- tietojen ja asiantuntijoiden vaihto, myös saastumattoman teknologian alalla, ja ympäristön kannalta turvallisen bioteknologian käyttö,
- koulutusohjelmat,
- yhteisen tutkimustoiminnan järjestäminen,
- lainsäädäntöjen lähentäminen (yhteisön määräykset),
- yhteistyö alueellisella tasolla (mukaan lukien yhteistyö Euroopan ympäristökeskuksessa yhteisön perustettua sen) ja kansainvälisellä tasolla,
- toimintasuunnitelmien kehittäminen, erityisesti maailmanlaajuisen ympäris-

töön ja ilmastonmuutoksiin liittyvien ongelmien osalta,

- ympäristövaikutuksia koskevien tutkimusten toteuttaminen.

82 artikla

Vesien suojelu

Osapuolet kehittävät yhteistyötään vesien suojelun eri aloilla, erityisesti kun on kyse:

- valtioiden rajat ylittävien valuma-alueiden, jokien ja järvien vesien ympäristöystävällisestä käytöstä,
- vesien suojelua ja veden teknisiä säätelymenetelmiä koskevan lainsäädännön yhdenmukaistamisesta (direktiivit, rajoitukset, säännöt, ohjeet, logistiikka),
- tutkimuksen ja kehittämisen nykyaikaistamisesta, sekä vesihuollon tieteellisestä perustasta.

83 artikla

Liikenne

1. Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään, jotta Romania voisi:

- nykyaikaistaa liikenneolojaan sekä uudistaa niitä rakenteellisesti,
- parantaa henkilöiden ja tavaroiden liikkuvuutta sekä pääsyä kuljetusmarkkinoille poistamalla hallinnollisia, teknisiä ja muita esteitä,
- helpottaa yhteisön kauttakuljetuksia Romaniassa maantie-, rautatie-, sisävesi- ja yhdistetyissä kuljetuksissa,
- saada aikaan liikenteen hoitoa koskevia sääntöjä, jotka ovat verrattavissa yhteisön vastaaviin sääntöihin.

2. Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:

- kaupallista, oikeudellista tai teknistä koulutusta koskevat ohjelmat,

- teknisen avun ja neuvojen antaminen sekä tietojen vaihto,

- välineiden toimittaminen Romanian infrastruktuurin kehittämistä varten.

3. Tärkeimmät yhteistyön alueet ovat:

- maanteiden infrastruktuureiden suunnittelu ja nykyaikaistaminen, mukaan lukien kauttakuljetusedellytysten asteittainen parantaminen,

- rautateiden ja lentokenttien hallinto, mukaan lukien toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välinen yhteistyö,

- maanteiden, sisävesiväylien, rautateiden, satamien ja lentokenttien infrastruktuureiden nykyaikaistaminen kaikkia osapuolia hyödyttävillä pääteillä ja Euroopan laajuisten kuljetusreittien varrella,

- aluesuunnittelu, mukaan lukien rakentamis- ja kaupunkisuunnittelu,

- teknisten välineiden mukauttaminen yhteisön sääntöihin, erityisesti maantie-, rautatie- ja yhdistetyissä kuljetuksissa sekä siirtokuormauksissa,

- sellaisen yhtenäisen liikennepoliitikan toteuttaminen, joka on yhteensopivaa yhteisössä sovellettavan vastaavan politiikan kanssa,

- yhteisten teknologia- ja tutkimusohjelmien edistäminen 76 artiklan mukaisesti.

84 artikla

Televiestintä, postipalvelut, yleisradio ja televisio

1 Osapuolet kehittävät ja vahvistavat yhteistyötään tällä alalla ja toteuttavat tätä varten erityisesti seuraavat toimenpiteet:

- televiestintää, postipalveluita, yleisradiota ja televisiota koskevien tietojen vaihto,
 - teknisten ja muiden tietojen vaihto sekä seminaarien, työryhmien kokousten ja konferenssien järjestäminen molempien osapuolten asiantuntijoille,
 - koulutus ja neuvonta,
 - teknologian siirto,
 - molempien osapuolten toimivaltaisten toimielinten toteuttamat yhteiset hankkeet,
 - eurooppalaisten standardien, todistusjärjestelmien ja määräysten edistäminen,
 - viestinnän uusien infrastruktuureiden sekä viestintälaitteiden ja -palvelujen edistäminen, erityisesti jos niillä on kaupallisia sovelluksia.
2. Näissä toimissa keskitytään seuraaviin tärkeimpiin ongelmiin:
- Romanian televiestintäverkon nykyaikaistaminen ja yhdistäminen eurooppalaiseen ja maailmanlaajuisiin verkkoihin,
 - yhteistyö Euroopan standardointielinten kanssa,
 - Euroopan laajuisten järjestelmien yhdistäminen, televiestinnän oikeudelliset ja hallinnolliset näkökohdat,
 - postipalvelujen, televiestinnän, yleisradion ja television hallinto uudessa taloudellisessa ympäristössä: organisatorakenteet sekä organisaatioon liittyvät toimintasuunnitelmat ja suunnittelu, hankintaperiaatteet,
 - aluesuunnittelu, mukaan lukien rakentamis- ja kaupunkisuunnittelu,
 - Romanian postipalvelujen, yleisradion

ja television nykyaikaistaminen, mukaan lukien oikeudelliset ja hallinnolliset näkökohdat.

85 artikla

Pankki-, vakuutus- ja muut rahoituspalvelut sekä tilintarkastuksia koskeva yhteistyö

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä tarkoituksenaan luoda ja kehittää asianmukaiset puitteet Romanian pankki-, vakuutus- ja rahoitusalan kannustamiseksi.

a) Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:

- sellaisen kirjanpitojärjestelmän käyttöönotto, joka on yhteensopiva eurooppalaisten sääntöjen kanssa,
- pankki- ja rahoitusalan vahvistaminen ja rakenteellinen uudistaminen,
- pankki- ja rahoituspalvelujen valvonnan ja sääntelyn parantaminen,
- sanastojen laatiminen,
- tietojen vaihto, erityisesti voimassa olevan lainsäädännön ja lakiehdotusten osalta.

b) Yhteistyöhön sisältyy tätä varten tekninen avunanto ja koulutus.

2. Osapuolet toimivat yhteistyössä tarkoituksenaan kehittää tehokkaita tilintarkastusjärjestelmiä Romaniassa yhteisössä voimassa olevien yhdenmukaistettujen menettelyjen mukaisesti.

86 artikla

Rahapolitiikka

Yhteisö antaa Romanian viranomaisten pyynnöstä teknistä apua avustukseen Romaniaa lein saattamisessa vapaasti vaihdettavaksi valuutaksi ja Romanian politiikkojen asteittaiseksi lähentämiseksi Euroopan valuuttajärjestelmään. Tähän sisältyy epäviral-

linen tietojen vaihto Euroopan valuuttajärjestelmän periaatteista ja toiminnasta.

87 artikla

Rahanpesu

1. Osapuolet luovat perustan yhteistyölle estääkseen niiden rahoitusjärjestelmien käytön rikosten avulla saatujen varojen yleensä ja erityisesti huumausaineiden laittoman kaupan avulla saatujen varojen rikollisen alkuperän häivyttämiseen.

2. Tämän alan yhteistyöhön sisältyy erityisesti hallinnollinen ja tekninen apu, jonka tarkoituksena on antaa rahanpesun estämiseksi asianmukaisia sääntöjä, jotka vastaavat samaa asiaa koskevia yhteisön ja kyseisen alan kansainvälisten toimielinten, mukaan lukien rahoitusalan rahanpesutyöryhmä (FATF), sääntöjä.

88 artikla

Alueiden kehittäminen

1. Osapuolet vahvistavat yhteistyötään alueiden kehittämisessä ja aluesuunnittelussa.

2. Tätä varten toteutetaan seuraavia toimia:

- viranomaisten välinen tietojen vaihto alueellisesta kehityspolitiikasta ja aluesuunnittelusta kansallisella, alueellisella tai kunnallisella tasolla ja tarvittaessa Romanian avustaminen tällaisten politiikkojen kehittämiseksi,
- alueellisten ja kunnallisten viranomaisten yhteiset taloudellista kehitystä koskevat toimet,
- molemminpuoliset vierailut yhteistyö- ja avunantomahdollisuuksien selvittämiseksi,
- virkamiesten ja asiantuntijoiden vaihto,
- tekninen apu, jossa keskitytään erityisesti heikommin kehittyneisiin alueisiin,

- tietojen ja kokemusten vaihtoa koskevien ohjelmien laatiminen, mukaan lukien seminaarit.

89 artikla

Sosiaalialan yhteistyö

1. Osapuolet kehittävät yhteistyötään terveyden ja turvallisuuden aloilla parantaakseen työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelua, ottaen lähtökohdaksi yhteisön suojelun tason. Yhteistyöhön sisältyy erityisesti:

- tekninen apu,
- asiantuntijoiden vaihto,
- yritysten välinen yhteistyö,
- tiedotus ja koulutus,
- yhteistyö kansanterveyden alalla.

2. Työllisyyden alalla osapuolten välisessä yhteistyössä keskitytään erityisesti:

- työmarkkinoiden järjestelyyn,
- työvoimaviranomaisten palvelujen ja ammatillisten neuvontapalvelujen nykyaikaistamiseen,
- alueiden rakenneuudistusohjelmien suunnitteluun ja täytäntöönpanoon,
- työllisyyden edistämiseen kunnallisella tasolla.

Tämän alan yhteistyötä toteutetaan esimerkiksi suorittamalla tutkimuksia, tarjoamalla asiantuntijapalveluja sekä tiedotus- ja koulustoiminnalla.

3. Sosiaaliturvan osalta osapuolten välisen yhteistyön tarkoituksena on mukauttaa Romanian sosiaaliturvajärjestelmä uuteen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen.

seen, erityisesti tarjoamalla asiantuntijapalveluita sekä tiedotuksen ja koulutuksen avulla.

90 artikla

Matkailu

Osapuolet vahvistavat ja kehittävät yhteistyötään erityisesti seuraavin toimenpitein:

- suosimalla matkailua ja kannustaen molemminpuolista nuorisomatkailua,
- tehostamalla tiedonkulkua esimerkiksi kansainvälisten verkkojen ja tietopankkien kautta,
- siirtämällä tietotaitoa koulutuksen, vaihtotoiminnan ja seminaarien avulla,
- tutkimalla mahdollisuuksia yhteistointintaan (valtioiden rajat ylittävät hankkeet, ystävyyskaupunkitoiminta ja niin edelleen),
- varmistamalla, että Romania osallistuu asiaankuuluviin Euroopan matkailujärjestöihin,
- yhtenäistämällä matkailua koskevia tilastoja ja määräyksiä,
- vaihtamalla mielipiteitä ja varmistamalla matkailuun vaikuttavien ja molempia osapuolia kiinnostavia tärkeitä ongelmia koskevien tietojen vaihtaminen,
- tarjoamalla teknistä apua matkailua tukevien kaupallisten infrastruktuurien kehittämiseksi.

91 artikla

Pienet ja keskisuuret yritykset

1. Osapuolten tavoitteena on vahvistaa pieniä ja keskisuuria yrityksiä (PK-yrityksiä)

sekä yhteisön ja Romanian PK-yritysten välistä yhteistyötä.

2. Osapuolet kannustavat tietojen ja tietotaidon vaihtoa seuraavilla aloilla:

- PK-yritysten perustamisessa ja kehittämisessä sekä valtioiden rajat ylittävässä yhteistyössä tarvittavien oikeudellisten, hallinnollisten, teknisten, verotuksellisten ja rahoituksellisten edellytysten luominen,
- PK-yritysten tarvitsemien yrityskohdainten palvelujen tarjonta (johtajien koulutus, kirjanpito, markkinointi, laaduntarkkailu ja niin edelleen) ja tällaisia palveluja tarjoavien yksiköiden vahvistaminen,
- asianmukaisten yhteyksien luominen yhteisön toimijoihin PK-yritysten tiedonsaannin parantamiseksi ja valtioiden rajat ylittävän yhteistyön edistämiseksi [esimerkiksi yrityskumppanien luottamuksellinen hakuverkko (BC-Net), Euro-tietokeskukset, konferenssit ja niin edelleen].

3. Yhteistyöhön sisältyy teknisen avun antaminen erityisesti PK-yrityksille sopivan hallinnollisen kehyksen luomiseksi alueellisella ja kansallisella tasolla rahoituspalvelujen sekä teknisten ja kaupallisten palvelujen aloilla sekä koulutuksessa ja neuvonnassa.

92 artikla

Tiedotus ja viestintä

1. Yhteisö ja Romania toteuttavat aiheelliset toimenpiteet edistääkseen tehokasta tietojen vaihtoa. Tärkeimpinä pidetään niitä ohjelmia, joiden tarkoituksena on välittää suurelle yleisölle perustietoa yhteisöstä sekä ohjelmia, joiden avulla välitetään ammattiin liittyvää erityistietoa Romaniassa ja taataan mahdollisuuksien mukaan myös pääsy yhteisön tietokantoihin.

93 artikla

Kuluttajasuoja

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä yhteinäistääkseen yhteisön ja Romanian kuluttajasuojajärjestelmät kokonaisuudessaan.

2. Tätä varten yhteistyöhön sisältyy siltä osin kuin on mahdollista seuraavat alat:

- tietojen ja asiantuntijoiden vaihto,
- pääsy yhteisön tietokantoihin,
- koulutus ja tekninen apu.

94 artikla

Tulli

1. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa kaikkien kauppaan liittyvien määräysten noudattaminen ja lähentää Romanian tullimenettelyä yhteisön tullimenettelyyn, mikä edistää tässä sopimuksessa suunniteltujen vapauttamistoimenpiteiden toteuttamista.

2. Yhteistyöhön sisältyvät erityisesti seuraavat alueet:

- tietojen vaihto,
- yhtenäisasiakirjan ja yhdistetyn nimikeistön käyttöönotto,
- yhteyden luominen yhteisön ja Romanian kauttakuljetusjärjestelyjen välille,
- tavaraliikenteeseen liittyvien tarkastusten ja muodollisuuksien yksinkertaistaminen,
- seminaarien ja harjoittelujen järjestäminen.

Tarvittaessa annetaan teknistä apua.

3. Osapuolten hallintoviranomaiset antavat toisilleen virka-apua tulliasioissa pöytäkirjan N:o 6 määräysten mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muita tässä sopimuk-

sessä ja erityisesti sen 97 artiklassa määrättyjä yhteistyön muotoja.

95 artikla

Tilastoalan yhteistyö

1. Tämän alan yhteistyön tarkoituksena on sellaisen tilastojärjestelmän käyttöönotto, jonka avulla voidaan käyttää nopeasti ja asianmukaisesti luotettavia tilastoja, jotka ovat tarpeen talousuudistuksen suunnittelu- ja valvonnassa sekä yksityisen yritystoiminnan kehittämisessä Romaniassa.

2. Osapuolet toimivat yhteistyössä saavuttaakseen erityisesti seuraavat tavoitteet:

- tilastoinnin parantaminen Romaniassa,
- yhdenmukaistaminen kansainvälisiin (ja erityisesti yhteisössä käytettäviin) menetelmiin, sääntöihin ja luokituksiin,
- talousuudistuksen tukemisessa ja valvonnassa tarvittavien tietojen toimittaminen,
- aiheellisten kansantaloutteen ja liiketaloutteen liittyvien tietojen toimittaminen yksityisille taloudellisille toimijoille,
- tietojen luottamuksellisuus,
- tilastotietojen vaihto,
- tietokantojen kehittäminen,

3. Yhteisö antaa tarvittaessa teknistä apua.

96 artikla

Taloustieteet

1. Yhteisö ja Romania helpottavat talousuudistusta ja taloudellista yhdentymistä yhteistyöllä, jonka tarkoituksena on parantaa niiden talouden rakenteen ja toiminnan ymmärtämistä sekä talouspolitiikan suunnittelua ja toteuttamista markkinataloudessa.

2. Tätä varten yhteisö ja Romania:

- vaihtavat tietoja kansantalouden tulokista ja tulevaisuuden näkymistä sekä talouden kehittämiseksi tarkoitetuista toimintasuunnitelmista,
- erittelevät yhdessä molempia osapuolia kiinnostavia talouteen liittyviä kysymyksiä, mukaan lukien talouspolitiikan ja sen toteuttamiseksi tarvittavien keinojen yhdistäminen,
- kannustavat erityisesti taloustieteen alan yhteistyön toimintaohjelman avulla laajaa taloustieteilijöiden ja yhteisön ja Romanian johtotason henkilöiden välistä yhteistyötä nopeuttaakseen talouspolitiikan suunnittelussa tarvittavan tietotaidon siirtoa ja varmistaakseen tähän politiikkaan liittyvien tutkimustulosten laajan levittämisen.

97 artikla

Huumausaineiden vastainen toiminta

1. Yhteistyön tarkoituksena on erityisesti tehostaa menettelytapoja ja toimenpiteitä huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden tarjonnan ja laittoman kaupan vastaisessa toiminnassa sekä vähentää näiden tuotteiden väärinkäyttöä.

2. Sopimuspuolet sopivat yhteistyön menetelmistä, jotka ovat tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ja erityisesti yhteisten toimien täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Osapuolten toimista neuvotellaan ja niitä yhdenmukaistetaan voimakkaasti 1 kohdassa tarkoitetuilla aloilla toteutettavien toimenpiteiden ja tavoitteiden osalta.

3. Sopimuspuolten väliseen yhteistyöhön sisältyy tekninen ja hallinnollinen apu erityisesti seuraavilla aloilla:

- kansallisen lainsäädännön kehittäminen ja täytäntöönpaneminen,
- laitosten, tietokeskusten ja sosiaali- ja terveystieteiden perustaminen,

- henkilöstön koulutus ja tutkimus,
- sen estäminen, että huumausaineiden lähtöaineiden ja muiden kemiallisten aineiden väärinkäytöllä valmistetaan lainvastaisesti huumausaineita ja psykotrooppisia aineita.

Tämän alan yhteistyöhön sisältyy tekninen ja hallinnollinen apu sen varmistamiseksi, että Romaniassa otetaan käyttöön asianmukaiset säännöt, joita sovelletaan laittomasti välitettävien tuotteiden väärinkäytön vastaisessa toiminnassa ja jotka vastaavat yhteisön ja kyseisen alan kansainvälisten järjestöjen, erityisesti CATF:n (Chemical Action Task Force), hyväksymiä sääntöjä.

Osapuolet voivat sopia sisällyttävänsä yhteistyöhön myös muita aloja.

98 artikla

Julkishallinto

Osapuolet kannustavat yhteistyötä julkishallintojensa johtotason välillä, mukaan lukien vaihto-ohjelmien toteuttaminen, jotta ne paremmin tuntisivat toistensa järjestelmien rakenteen ja toiminnan.

VII OSASTO

YHTEISTYÖ KULTTUURIN ALALLA

99 artikla

1. Ottaen huomioon Euroopan unionia koskevan juhlallisen vakuutuksen, osapuolet sitoutuvat edistämään, kannustamaan ja helpottamaan yhteistyötä kulttuurin alalla. Tarvittaessa yhteisössä toteutettaviin kulttuurin alan yhteistyöohjelmiin tai yhdessä tai useammassa yhteisön jäsenvaltiossa toteutettaviin vastaaviin ohjelmiin voidaan ottaa mu-

kaan myös Romania; lisäksi voidaan kehittää muita osapuolten keskinäisen edun mukaisia toimintoja.

Tähän yhteistyöhön voivat sisältyä erityisesti seuraavat alat:

- muu kuin kaupallinen taideteosten ja taiteilijoiden vaihto,
- kaunokirjallisten teosten kääntäminen,
- muistomerkkien ja paikkojen entisöinti (arkkitehtoninen ja kulttuuriperintö),
- kulttuurin alalla työskentelevien henkilöiden koulutus,
- aiheeltaan Eurooppaan liittyvien kulttuuritapahtumien järjestäminen,
- ansiokkaisten kulttuurisaavutusten tunnetuksi tekeminen, mukaan lukien romanialaisten tämän alan asiantuntijoiden koulutus.

2. Osapuolet toimivat yhteistyössä Euroopan audiovisuaalisen teollisuuden edistämiseksi. Erityisesti Romanian audiovisuaalisella alalla voitaisiin osallistua toimintaan, jota yhteisö Media-ohjelman yhteydessä toteuttaa. Tällöin on noudatettava niitä menettelyjä, jotka kulloisenkin toiminnan johto on vahvistanut, sekä määräyksiä, jotka Euroopan yhteisöjen neuvosto on mainitusta ohjelmasta 21 päivänä joulukuuta 1990 tekemässään päätöksessä vahvistanut. Yhteisö kannustaa Romanian audiovisuaalisen alan osallistumista sopiviin *Eureka*-ohjelmiin.

Osapuolet yhdenmukaistavat ja tarvittaessa yhtenäistävät valtioiden rajat ylittävien lähetysten sääntelyä koskevia menettelyjä, audiovisuaalisen alan teknisiä standardeja ja Euroopan audiovisuaalisen teknologian edistämistoimia.

Yhteistyöhön voisi muun muassa sisältyä ohjelmien, apurahojen ja toimittajien ja muiden tiedonvälityksen ammattilaisten koulutukseen tarkoitettun aineiston vaihto.

VIII OSASTO

RAHOITUSYHTEISTYÖ

100 artikla

Tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi Romania saa 101, 102, 104 ja 105 artiklan määräysten mukaisesti tilapäistä rahoitusapua yhteisöltä avustuksina ja lainoina, mukaan lukien Euroopan investointipankin lainat, jotka se myöntää perussääntönsä 18 artiklan määräysten mukaisesti, jotta nopeutettaisiin Romanian talouden muutosta ja autettaisiin Romaniaa selviytymään sen rakenteellisesta uudistamisesta johtuvista taloudellisista ja yhteiskunnallisista seurauksista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 103 artiklan määräysten soveltamista.

101 artikla

Rahoitusapuun sisältyy:

- neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3906/89, sellaisena kuin se on muutettuna, mukaisessa *Phare*-ohjelmassa määrätty monivuotiset toimenpiteet tai sellaisen monivuotisen rahoitusjärjestelyn, jonka yhteisö on ottanut käyttöön neuvoteltuaan Romanian kanssa ja ottaen huomioon tämän sopimuksen 104 ja 105 artiklan määräykset, mukaisesti määrätty toimenpiteet,
- Euroopan investointipankin myöntämät lainat siihen päivään asti, kun niiden saaminen on mahdollista; tämän jälkeen yhteisö vahvistaa Romanian kanssa neuvoteltuaan enimmäismäärän ja ajanjakson, jona Euroopan investointipankki myöntää lainoja Romanialle seuraaviksi vuosiksi.

102 artikla

Yhteisön rahoitusavun tavoitteet ja alueet määritellään suuntaa antavassa ohjelmassa, joka vahvistetaan molempien osapuolten yhteisellä sopimuksella. Osapuolet antavat tästä tiedon assosiointineuvostolle.

103 artikla

1. Yhteisö tarkastelee, jos erityinen tarve niin vaatii ja ottaen huomioon G-24-ryhmän suuntaviivat ja kaikki käytettävissä olevat rahoitusvarat, Romanian pyynnöstä ja yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa osana G-24-ryhmän toimintaa mahdollisuutta antaa tilapäistä rahoitusapua, jonka tarkoituksena on tukea:

- toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on saada Romania siirtymään vaihdettavaan valuuttaan ja säilyttämään tämä valuutan vaihdettavuus,
- keskipitkällä aikavälillä toteutettavia vakauttamispyrkimyksiä ja pyrkimyksiä rakenteellisten uudistusten toteuttamiseksi, mukaan lukien maksutaseavustukset.

2. Tämän rahoitusavun edellytyksenä on se, että Romania esittää tarvittaessa IMF:n hyväksymät valuutan vaihdettavuutta ja Romanian talouden rakennemuutosta koskevat ohjelmat G-24-ryhmälle ja se, että yhteisö hyväksyy nämä ohjelmat sekä että Romania noudattaa pysyvästi näitä ohjelmia; viimeisenä edellytyksenä on, että siirrytään nopeasti yksityisiin rahoituslähteisiin perustuvaan järjestelmään.

3. Assosiointineuvostolle annetaan tieto tämän avun antamisen edellytyksistä ja siitä, miten Romania noudattaa tähän tukeen liittyviä sitoumuksia.

104 artikla

Yhteisön rahoitusapu arvioidaan Romanian kehityksen tarpeiden ja tason perusteella ja ottaen huomioon asetetut ensisijaisuudet ja Romanian talouden vastaanottokyky, takaisinmaksukyky sekä Romanian edistymisen markkinatalouteen siirtymisessä ja rakennemuutoksessa.

105 artikla

Jotta käytettävissä olevia varoja käytettäisiin mahdollisimman tehokkaasti, osapuolet

huolehtivat siitä, että yhteisön avustukset sovitetaan tiiviisti yhteen niiden avustusten kanssa, jotka tulevat muista lähteistä, esimerkiksi jäsenvaltioista, kolmansista maista, mukaan lukien G-24-ryhmä ja kansainväliset rahoitusjärjestelmät, esimerkiksi Kansainvälinen valuuttarahasto, Kansainvälinen jälleerakennus- ja kehityspankki sekä Euroopan jälleerakennus- ja kehityspankki.

IX OSASTO

**INSTITUTIONAALISET
MÄÄRÄYKSET, YLEISET MÄÄRÄYKSET
JA LOPPUMÄÄRÄYKSET**

106 artikla

Perustetaan assosiointineuvosto, joka valvoo tämän sopimuksen täytäntöönpanoa. Neuvosto kokoontuu ministeritasolla kerran vuodessa ja aina olosuhteiden niin vaatiessa. Assosiointineuvosto tarkastelee kaikkia tähän sopimukseen liittyviä tärkeitä kysymyksiä sekä kaikkia muita kahdenvälisiä tai kansainvälisiä osapuolten yhteisen edun mukaisia kysymyksiä.

107 artikla

1. Assosiointineuvosto muodostuu Euroopan yhteisöjen neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenistä sekä Romanian hallituksen nimeämistä jäsenistä.

2. Assosiointineuvoston jäsenet voivat käyttää edustajaa sen työjärjestyksessä määrättävin edellytyksin.

3. Assosiointineuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

4. Assosiointineuvoston puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan yhteisöjen neuvoston jäsen ja Romanian hallituksen jäsen assosiointineuvoston työjärjestyksessä määrättävien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

5. Euroopan investointipankki osallistuu tarvittaessa tarkkailijana assosiointineuvoston työhön.

108 artikla

Assosiointineuvosto käyttää päätösvaltaa tässä sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja siinä määrätyissä tapauksissa. Tehdyt päätökset sitovat osapuolia, joiden on toteutettava päätösten täytäntöönpanemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Assosiointineuvosto voi myös antaa tarvittavat suositukset.

Assosiointineuvosto tekee päätökset ja antaa suositukset osapuolten yhteisellä sopimuksella.

109 artikla

1. Kumpikin osapuoli voi saattaa assosiointineuvoston käsiteltäväksi kaikki tämän sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevat erimielisyydet.

2. Assosiointineuvosto voi ratkaista erimielisyyden päätöksellään.

3. Kummankin osapuolen on toteutettava 2 kohdassa tarkoitetun päätöksen soveltamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

4. Jos erimielisyyttä ei voida ratkaista 2 kohdan mukaisesti, kumpikin osapuoli voi ilmoittaa toiselle osapuolelle välimiehen valitsemisesta ja toisen osapuolen on tällöin valittava toinen välimies kahden kuukauden kuluessa. Tässä menettelyssä yhteisöä ja jäsenvaltioita pidetään erimielisyydessä yhtenä ainoana osapuolena.

Assosiointineuvosto valitsee kolmannen välimiehen.

Välimiehet tekevät päätöksensä enemmistöllä.

Kummankin riidan osapuolen on toteutettava välimiesten päätöksen soveltamiseksi vaaditut toimenpiteet.

110 artikla

1. Assosiointineuvostoa avustaa sen tehtävissä assosiointikomitea, joka muodostuu Euroopan yhteisöjen neuvoston ja Euroopan yhteisöjen komission jäsenten edustajista sekä Romanian hallituksen edustajista tavallisesti korkeiden virkamiesten tasolla.

Assosiointineuvosto määrittää työjärjestyksessään assosiointikomitean tehtävät. Niihin sisältyvät erityisesti assosiointineuvoston kokousten valmistelu ja kyseisen komitean toiminnan varmistaminen.

2. Assosiointineuvosto voi siirtää osan toimivaltaansa tai koko toimivaltaansa assosiointikomitealle, jolloin viimeksi mainittu tekee päätöksensä 108 artiklassa vahvistettuja edellytyksiä noudattaen.

111 artikla

Assosiointineuvosto voi päättää perustaa sellaisen komitean tai erityistoimielimen, joka soveltuu avustamaan sitä sen tehtävissä.

Assosiointineuvosto vahvistaa työjärjestyksessään näiden komiteoiden ja toimielinten kokoonpanon, tehtävät ja työskentelytavat.

112 artikla

Perustetaan parlamentaarinen assosiointitoimikunta, jossa kokoontuvat yhteen mielipiteiden vaihtoa varten Romanian parlamentin ja Euroopan parlamentin jäsenet. Tämä toimikunta kokoontuu säännöllisin itse määrittämiensä väliajoin.

113 artikla

1. Parlamentaarinen assosiointitoimikunta muodostuu Euroopan parlamentin ja Romanian parlamentin jäsenistä.

2. Parlamentaarinen assosiointitoimikunta vahvistaa työjärjestyksensä.

3. Parlamentaarisen assosiointitoimikunnan puheenjohtajana toimii vuorotellen Euroopan parlamentti ja Romanian parlamentti parla-

mentaarisen assosiointitoimikunnan työjärjestyksen määräysten mukaisesti.

114 artikla

Parlamentaarinen assosiointitoimikunta voi pyytää assosiointineuvostoa toimittamaan sille tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä asiaankuuluvia tietoja. Assosiointineuvosto toimittaa parlamentaariselle assosiointitoimikunnalle pyydetty tiedot.

Parlamentaariselle assosiointitoimikunnalle ilmoitetaan assosiointineuvoston päätöksistä.

Parlamentaarinen assosiointitoimikunta voi antaa suosituksia assosiointineuvostolle.

115 artikla

Kumpikin osapuoli sitoutuu varmistamaan tämän sopimuksen perusteella toisen osapuolen luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden pääsyn tasapuolisesti omiin kansalaisiinsa verrattuna yhteisön ja Romanian toimivaltaisiin tuomioistuimiin ja hallinnollisiin toimielimiin vaatiakseen siellä yksilökohtaisia oikeuksiaan ja omistusoikeuksiaan sekä myös henkiseen, teolliseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyviä oikeuksiaan.

116 artikla

Mikään tämän sopimuksen määräys ei estä sopimuspuolta toteuttamasta toimenpiteitä:

- a) joita se pitää tarvittavina estääkseen sen keskeisten turvallisuusetujen vastaisten tietojen levittämisen;
- b) jotka liittyvät aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan tai tutkimukseen, kehitykseen tai tuotantoon sopimuspuolen puolustuksen varmistamiseksi, jos nämä toimenpiteet eivät heikennä sellaisten tuotteiden kilpailuedellytyksiä, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön;
- c) joita se pitää olennaisina varmistakseen oman turvallisuutensa tilanteessa, jossa esiintyy vakavaa sisäistä levot-

tomuutta, joka voi haitata lain ja yleisen järjestyksen ylläpitoa, sotatilanteessa tai jos vakava kansainvälinen jännitys uhkaa muuttua aseelliseksi yhteenotoksi tai täyttääkseen velvoitteet, joihin se on myöntynyt rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämisen varmistamiseksi.

117 artikla

1. Tämän sopimuksen soveltamisaloilla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta siinä olevien erityismääräysten soveltamista:

- Romanian yhteisöön soveltama järjestely ei saa johtaa minkäänlaiseen syrjintään jäsenvaltioiden, niiden kansalaisten tai niiden yhtiöiden tai yritysten välillä,
- yhteisön Romaniaan soveltama järjestely ei saa johtaa minkäänlaiseen syrjintään Romanian kansalaisten tai sen yhtiöiden tai yritysten välillä.

2. Edellä 1 kohdan määräykset eivät vaikuta osapuolten oikeuteen soveltaa asiaa koskevia verolainsäädännön määräyksiä verovelvollisiin, jotka asuinpaikkansa puolesta eivät ole samanlaisessa asemassa.

118 artikla

Romaniasta peräisin oleviin tuotteisiin ei sovelleta niitä yhteisöön tuotaessa jäsenmaiden keskenään soveltamia järjestelyjä edullisempia järjestelyjä.

Romaniaan IV osaston ja V osaston I luvun mukaan sovellettu järjestely ei ole edullisempi kuin jäsenvaltioiden keskenään soveltama järjestely.

119 artikla

1. Osapuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset tai erityiset toimenpiteet täyttääkseen tämän sopimuksen mukaiset velvoitteensa. Ne huolehtivat, että tässä sopimuksessa vahvistetut tavoitteet saavutetaan.

2. Jos toinen osapuoli katsoo, että toinen osapuoli ei ole täyttänyt jotakin sille tämän sopimuksen mukaisesti kuuluvaa velvoitetta, se voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Ensin sen on, lukuun ottamatta erityisen kiireellisiä tapauksia, toimitettava assosiointineuvostolle kaikki olennaiset tiedot, jotka ovat tarpeen tilanteen perusteelliseen tarkastelemiseen osapuolten hyväksymän ratkaisun löytämiseksi.

Valinnassa on annettava etusija sellaisille toimenpiteille, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä tämän sopimuksen toiminnalle. Nämä toimenpiteet annetaan viipymättä tiedoksi assosiointineuvostolle ja niistä neuvotellaan assosiointineuvostossa toisen osapuolen pyynnöstä.

120 artikla

Siihen asti kunnes yksityishenkilöille ja taloudellisille toimijoille myönnetään vastaavat oikeudet tämän sopimuksen mukaisesti, tämä sopimus ei vaikuta niihin oikeuksiin, jotka niille taataan yhden tai useamman jäsenvaltion sekä Romanian välisissä sopimuksissa, lukuun ottamatta yhteisön toimivaltaan kuuluvia aloja ja sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän sopimuksen mukaisia jäsenvaltioiden velvoitteita niiden toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

121 artikla

Pöytäkirjat N:o 1—7 sekä liitteet I—XIX ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

122 artikla

Tämä sopimus tehdään rajoittamattomaksi ajaksi.

Kumpikin osapuoli voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla siitä toiselle osapuolelle. Tätä sopimusta lakataan soveltamasta kuuden kuukauden kuluttua kyseisestä ilmoituksesta.

123 artikla

Tätä sopimusta sovelletaan alueilla, joilla sovelletaan Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksia mainituissa perustamissopimuksissa määrätyn edellytyksin, sekä Romanian alueella.

124 artikla

Tämä sopimus on laadittu kahtena kappaletta saksan, englannin, tanskan, espanjan, ranskan, kreikan, italian, hollannin, portugalil ja romanian kielellä jokaisen tekstin ollessa yhtä todistusvoimainen.

125 artikla

Sopimuspuolet hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti.

Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää, jona sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettujen menettelyjen täytäntöönpanosta, seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä.

Tämä sopimus korvaa heti voimaan tultuaan Luxemburgissa 22 päivänä lokakuuta 1990 allekirjoitetun Euroopan talousyhteisön, Euroopan atomienergiayhteisön sekä Romanian välisen kauppaa ja taloudellista sekä kaupallista yhteistyötä koskevan sopimuksen.

126 artikla

1. Jos ennen tämän sopimuksen voimaantuloa varten tarvittavien menettelyjen toteuttamista tämän sopimuksen joidenkin osien määräyksiä, erityisesti tavaroiden liikkuvuutta koskevia määräyksiä, sovelletaan vuonna 1993 yhteisön ja Romanian välisen väliaikaisen sopimuksen perusteella, sopimuspuolet sopivat siitä, että näissä olosuhteissa ja tämän sopimuksen III osaston 64 ja 67 artiklassa sekä liitteinä olevissa pöytäkirjoissa N:o 1—7 "tämän sopimuksen voimaantulopäivällä" tarkoitetaan:

- väliaikaisen sopimuksen voimaantulopäivää niiden velvoitteiden osalta, jotka tulevat voimaan kyseisenä päivänä, ja
 - 1 päivää tammikuuta 1993 niiden velvoitteiden osalta, jotka tulevat voimaan voimaantulopäivän jälkeen ja joissa viitataan voimaantulopäivään.
2. Jos voimaantulo tapahtuu 1 päivän tammikuuta 1993 jälkeen, sovelletaan pöytäkirjan N:o 7 määräyksiä.

LIITELUETTELO

I	19 ja 19 artikla:	Teollisuustuotteiden ja maataloustuotteiden määritelmä
IIa	10 artiklan 2 kohta:	Yhteisön tariffimyönnytykset
IIb	10 artiklan 2 kohta:	Yhteisön tariffimyönnytykset
III	10 artiklan 3 kohta:	Yhteisön tariffimyönnytykset
IV	11 artiklan 1 kohta:	Romanian tariffimyönnytykset
V	11 artiklan 2 kohta:	Romanian tariffimyönnytykset
VI	11 artiklan 3 kohta:	Romanian tariffikiintiöt: ajoneuvot
VII	11 artiklan 5 kohta:	Romanian tariffikiintiöt
VIII	11 artiklan 7 kohta:	Romanian myönnytykset: vaikutukseltaan tuonnin määrällisiä rajoituksia vastaavat
IX	14 artiklan 3 kohta:	Romanian myönnytykset: viennin määrälliset rajoitukset
X	18 artikla:	Jalostetut maataloustuotteet
XI	21 artiklan 2 kohta:	Yhteisön maataloustuotteita koskevat myönnytykset
XII	21 artiklan 4 kohta:	Yhteisön maataloustuotteita koskevat lisämyönnytykset
XIII	21 artiklan 4 kohta:	Romanian maataloustuotteita koskevat lisämyönnytykset
XIV	24 artikla:	Yhteisön kalastustuotteita koskevat myönnytykset
XV	24 artikla:	Romanian kalastustuotteita koskevat myönnytykset
XVI	45 artiklan 1 kohta:	Sijoittautuminen
XVII	45 artiklan 2 kohta:	Sijoittautuminen: soveltamisalan ulkopuoliset alat
XVIII	45, 46, 48 ja 50 artikla:	Sijoittautuminen: rahoituspalvelut
XIX	67 artikla:	Henkinen omaisuus

Assosiaatiosopimuksen liitteitä I—XV ja sopimuksen pöytäkirjoja 1—5 ja 7, Euroopan yhteisön ja Romanian välillä kirjeenvaihtona tehtyjä sopimuksia, päätösasiakirjaa sekä julistuksia ei ole julkaistu tämän hallituksen esityksen liitteenä. Tekstit ovat nähtävänä Euroopan yhteisöjen virallisen lehden suomenkielisen laitoksen erityispainoksessa 1994 (11. luku: Ulkosuhteet, nide 35, EYVL L 357, s. 1).

*LIITE XVI***Sijoittautuminen**

(45 artiklan 1 kohta)

Oikeudelliset asiakirjat, jotka liittyvät yhteisön tiettyjen jäsenvaltioiden voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti raja-alueilla sijaitseviin kiinteistöihin.

LIITE XVII

Sijoittautuminen

(45 artiklan 2 kohta)

1. Maatalousmaan tai metsien hankinta, omistus ja myynti
 2. Sellaisten asuinkiinteistöjen hankinta, omistus ja myynti, jotka eivät liity Romaniassa oleviin ulkomaisiin investointeihin
 3. Monumentit ja kiinteistöt, joilla on kulttuuri- ja historiallista arvoa
 4. Pelien, vedonlyöntien, arpajaisten ja niiden kaltaisen toiminnan järjestäminen
 5. Oikeuspalvelut, lukuun ottamatta neuvontaa liikeasioissa, joihin liittyy oikeudellisia näkökohtia
-

LIITE XVIII

Sijoittautuminen: rahoituspalvelut

(45, 46, 48 ja 50 artikla)

Määritelmät

"Rahoituspalvelujen" käsitteellä tarkoitetaan toisen osapuolen tällaisista palveluista huolehtivien tarjoajien tarjoamia rahoituspalveluja. Rahoituspalveluihin kuuluvat seuraavat toiminnot:

A. Kaikki vakuutuspalvelut ja niihin liittyvä toiminta

1. Ensivakuutus (mukaan lukien rinnakkaisvakuutus)
 - i) henkivakuutus
 - ii) muu kuin henkivakuutus
2. Jälleenvakuutus ja edelleenvakuutus
3. Vakuutusten välittäminen, kuten vakuutusasiamiesten ja vakuutus-edustajien toiminta
4. Vakuutusalan liitännäispalvelut, kuten neuvonta- ja aktuaari-, riskin arviointi- ja vahingonselvittelypalvelut

B. Pankkipalvelut ja muut rahoituspalvelut (lukuun ottamatta vakuutuksia)

1. Talletusten ja muiden takaisin maksettavien varojen vastaanotto asiakailta
2. Kaikenlainen lainaustoiminta, muun muassa kulutusluotot, kiinnitys-luotot, myyntisaatavien rahoitus ja liiketoiminnan rahoitus

3. Rahoitusleasing

4. Maksupalvelut ja rahansiirtopalvelut, kuten luotto- ja maksukortit, matkašekit ja pankkišekit

5. Takaukset ja maksusitoumukset

6. Maksujen suorittaminen asiakkaan lukuun pörssissä, pörssissä noteerat-
tomilla markkinoilla tai muilla
markkinoilla, erityisesti:

- a) rahamarkkinavälineet (šekit, vekselit, talletustodistukset jne.)
- b) valuutta
- c) johdannaistuotteet, muun muassa futuurit ja optiot
- d) vaihto- ja korkokurssit, joista sellaiset tuotteet kuten vaihtosopimukset, korkotakuusopimukset jne.
- e) siirrettävissä olevat arvopaperit
- f) muut kaupankäyntikelpoiset välineet ja rahoitusomaisuus, erityisesti metallivarat

7. Osallistuminen kaikenlaisiin osake-
anteihin, erityisesti osakkeiden mer-
kintä ja sijoitukset asiamiehenä (yk-
sityisesti tai julkisesti) ja näihin
anteihin liittyvien palveluiden tar-
jonta

8. Välitystoiminta rahamarkkinoilla

9. Omaisuuden hoito, erityisesti käteisvarojen tai arvopaperikannan hoito, yhteissijoitusten hoidon kaikki muodot, eläkerahastojen hoito sekä vartiointi-, talletus- tai konsignaatiopalvelut
10. Rahoitusomaisuuden, kuten arvopapereiden, johdannaisvälineiden ja muiden kaupankäyntikelpoisten välineiden maksu- ja korvauspalvelut
11. Neuvontapalvelut ja 1—10 alakohdassa lueteltuihin erilaisiin toimintoihin liittyvät muut rahoituspalvelut, erityisesti tiedot ja arvioinnit luottoasiakirjoista, asiakirjakannan kokoamiseen liittyvät tiedustelut ja neuvonta, yhtiöiden omistusosuuksiin, uudelleenjärjestelyihin ja toimintaperiaatteisiin liittyvät neuvot
12. Rahoitustietojen välittäminen ja siirto, rahoitustietojen käsittely ja erityisohjelmistojen toimittaminen muiden rahoituspalvelujen tarjoajien toimesta
- Seuraavat toimet eivät kuulu rahoituspalvelujen määrittelyihin:
- a) Keskuspankkien tai muiden julkisten laitosten toteuttamat toimet rahan ja vaihtokursseihin sovellettavan politiikan yhteydessä
 - b) Keskuspankkien sekä julkisten toimielinten, viranomaisten tai laitosten harjoittama toiminta valtion lukuun tai valtion takuulla lukuun ottamatta tapauksia, joissa näiden julkisten yhteisöjen kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa
 - c) Viralliseen sosiaaliturva- tai vanhuuseläkejärjestelmään kuuluva toiminta lukuun ottamatta tapauksia, joissa julkisten yhteisöjen tai yksityisten laitosten kanssa kilpailevat rahoituspalvelujen tarjoajat voivat harjoittaa tätä toimintaa

LIITE XIX

Henkinen omaisuus

(67 artikla)

1. Edellä 67 artiklan 2 kohta koskee seuraavia monenkeskisiä sopimuksia:

- Budapestin sopimus mikro-organismien tallettamisen kansainvälisestä tunnustamisesta patentinhakumenettelyä varten (allekirjoitettu 1977 ja muutettu 1980),
- tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Madridin sopimukseen liittyvä pöytäkirja (Madrid 1989),
- Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta vuonna 1971 tehdystä Pariisin sopimuskirjassa,
- kansainvälinen yleissopimus esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriyten suojaamisesta, allekirjoitettu Roomassa vuonna 1961.

2. Assosointineuvosto voi päättää, että 67 artiklan 2 kohtaa sovelletaan muihin monenkeskisiin sopimuksiin.

3. Sopimuspuolet ilmoittavat sitoutuneensa noudattamaan seuraaviin monenkeskisiin sopimuksiin perustuvia velvoitteita:

- teollisoikeuden suojelemista koskeva Pariisin yleissopimus (Tukholman sopimuskirja 1967, muutettu 1979),

— tavaramerkkien kansainvälistä rekisteröintiä koskeva Madridin sopimus (Tukholman sopimuskirja 1967, muutettu 1979),

— patenttiyhteistyösopimus (Washington 1970, muutettu 1979 ja 1984).

4. Romania lähentää ennen ensimmäisen vaiheen loppua kansallisen lainsäädäntönsä määräykset määräyksiin, joita sovelletaan Nizzan sopimuksen tavaroiden ja palvelujen kansainvälisestä luokituksesta tavaramerkkien rekisteröimistä varten (Geneve 1977, muutettu 1979) perusteella.

5. Tämän liitteen 3 kohdan määräysten ja henkistä omaisuutta koskevien 76 artiklan 1 kohdan määräysten soveltamisen osalta sopimuspuolet ovat Romania sekä Euroopan talousyhteisö ja sen jäsenvaltiot kukin siltä osin kuin ne ovat toimivaltaisia näissä sopimuksissa tai 76 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun teollisen, henkisen ja kaupallisen omaisuuden osalta.

6. Tämän liitteen ja 76 artiklan 1 kohdan henkiseen omaisuuteen liittyviä määräyksiä sovelletaan ilman, että se rajoittaa Euroopan talousyhteisön ja sen jäsenvaltioiden toimivaltaa teolliseen, henkiseen ja kaupalliseen omaisuuteen liittyvissä asioissa.

LUETTELO PÖYTÄKIRJOISTA

PÖYTÄKIRJA	ARTIKLA	NIMI
n:o 1	16	tekstiili- ja vaateustuotteista
n:o 2	17	Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (EHTY) perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvista tuotteista
n:o 3	20	Romanian sekä yhteisön välisestä sopimuksen 20 artiklassa tarkoitettujen jalostettujen maataloustuotteiden kaupasta
n:o 4	35	käsitteen "peräisin olevat tuotteet" (alkuperätuotteet) määritelmästä ja hallinnollisen yhteistyön menetelmistä
n:o 5	37	Romanian sekä Espanjan ja Portugalin väliseen kauppaan sovellettavista erityismääräyksistä
n:o 6	94	keskinäisestä avunannosta tulliasioissa
n:o 7	126	vuotuisissa rajoissa annetuista myönnytyksistä

PÖYTÄKIRJA N:o 6

keskinäisestä avunannosta tulliasioissa

1 artikla

Määritelmät

Tässä asiakirjassa tarkoitetaan:

- a) *tullilainsäädännöllä* sopimuspuolten alueella sovellettavia määräyksiä, jotka koskevat tavaroiden tuontia, vientiä, kauttakuljetusta ja asettamista muuhun tullimenettelyyn, mukaan luettuna osapuolten toteuttamat kielto-, rajoitus- ja tarkastustoimenpiteet;
- b) *tullilla* kokonaisuutta, joka muodostuu sopimuspuolten alueella tullilainsäädännön mukaisesti kannetuista erilaisista tulleista, veroista ja muista maksuista, lukuun ottamatta maksuja, joiden määrä vastaa suunnilleen suoritetuista palveluista aiheutuneita kustannuksia;
- c) *pyynnön esittäväällä viranomaisella* toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka toinen sopimuspuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen, ja joka esittää tulliasioita koskevan avunantopyynnön;
- d) *pyynnön saaneella viranomaisella* toimivaltaista hallintoviranomaista, jonka toinen sopimuspuoli on nimennyt tähän tarkoitukseen, ja jolle tulliasioita koskeva avunantopyyntö osoitetaan;
- e) *rikkomisella* kaikkia tullilainsäädännön vastaisia toimia sekä yrityksiä toimia tämän lainsäädännön vastaisesti.

2 artikla

Soveltamisala

1. Sopimuspuolet avustavat toisiaan tässä pöytäkirjassa määrättyillä tavoilla ja edellytyksillä taatakseen, että tullilainsäädäntöä so-

velletaan moitteettomasti, ja erityisesti ehkäisevät ja toteavat tämän lainsäädännön vastaiset rikkomukset ja suorittavat niitä koskevia tutkimuksia.

2. Tässä pöytäkirjassa määrätty keskinäinen avunanto tulliasioissa koskee kaikkia sopimuspuolten hallintoviranomaisia, jotka ovat toimivaltaisia soveltamaan tätä pöytäkirjaa. Se ei rajoita keskinäistä avunantoa rikosasioissa koskevien määräysten soveltamista. Sitä ei myöskään sovelleta ilman kyseisten viranomaisten lupaa tietoihin, jotka on kerätty oikeusviranomaisten pyynnöstä.

3 artikla

Pyynnöstä tapahtuva avunanto

1. Pynnön saanut viranomainen toimittaa pynnön esittäväälle viranomaiselle kaikki asiaa koskevat tiedot, joiden avulla tämä voi varmistua, että tullilainsäädäntöä sovelletaan moitteettomasti, ja erityisesti tiedot todetuista tai suunnitelluista toimista, jotka rikkovat, tai jotka ovat omiaan rikkomaan kyseistä lainsäädäntöä.

2. Pynnön saanut viranomainen ilmoittaa pynnön esittäväälle viranomaiselle tämän pynnöstä, onko toisen sopimuspuolen alueelta viedyt tavarat asianmukaisesti toimitettu toisen sopimuspuolen alueelle sekä täsmentää tarvittaessa, mihin tullimenettelyyn kyseiset tavarat on tarkoitettu.

3. Pynnön saanut viranomainen toteuttaa pynnön esittävän viranomaisen pynnöstä tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että valvonta kohdistuu:

- a) luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin, joiden perustellusti uskotaan rikkovan tai rikkoneen tullilainsäädäntöä;

- b) sellaisten tavaroiden liikkumiseen, joiden on ilmoitettu mahdollisesti olevan vakavien tullilainsäädännön vastaisten toimien kohteena;
- c) kuljetusvälineisiin, joita perustellusti uskotaan käytetyn tai käytettävän taikka voitavan käyttää tullilainsäädännön vastaissa toimissa.

4 artikla

Oma-aloitteinen avunanto

Sopimuspuolet avustavat toisiaan toimivaltansa kuuluvilla aloilla, jos ne pitävät sitä tarpeellisena tullilainsäädännön oikean soveltamisen kannalta, erityisesti jos ne saavat tietoja, jotka liittyvät:

- toimiin jotka ovat rikkoneet, rikkovat tai ovat omiaan rikkomaan kyseistä lainsäädäntöä, ja joista muut sopimuspuolet voivat olla kiinnostuneita,
- kyseisten toimien toteuttamisessa käytettyihin uusiin keinoihin tai menetelmiin,
- tavaroihin, joiden tiedetään olevan tuontia, vientiä, kauttakuljetusta tai mitä tahansa muuta tullimenettelyä koskevan tullilainsäädännön vastaisten toimien kohteena.

5 artikla

Tiedoksiannot/Ilmoitukset

Pyynnön saanut viranomainen toteuttaa pyynnön esittävän viranomaisen pyynnöstä oman lainsäädäntönsä mukaisesti kaikki tarvittavat toimenpiteet:

- toimittaakseen kaikki asiakirjat,
- ilmoittaakseen kaikista päätöksistä,

jotka kuuluvat tämän pöytäkirjan soveltamisalaan, alueellaan pysyvästi asuvalle tai

sinne sijoittautuneelle vastaanottajalle. Tällöin sovelletaan 6 artiklan 3 kohtaa.

6 artikla

Avunantopyyntöjen muoto ja sisältö

1. Tämän pöytäkirjan mukaisesti tehdyt pyynnot esitetään kirjallisina. Pyynnön täyttämiseksi tarvittavat asiakirjat liitetään mainittuun pyyntöön. Suulliset pyynnot voidaan kiireellisissä tapauksissa hyväksyä, mutta ne on viipymättä vahvistettava kirjallisesti.

2. Tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti esitettyihin pyyntöihin liitetään seuraavat tiedot:

- a) pyynnön esittävä viranomainen;
- b) pyydetty toimenpide;
- c) pyynnön aihe ja tarkoitus;
- d) asiaan liittyvä lainsäädäntö, säännöt ja muut asiaa koskevat oikeudelliset keinot;
- e) mahdollisimman tarkat ja täydelliset tiedot niistä luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä, joita tutkimus koskee;
- f) yhteenveto asiaa koskevista seikoista, lukuun ottamatta 5 artiklassa määrättyjä tapauksia.

3. Pyynnot laaditaan pyynnön saaneen viranomaisen virallisella kielellä tai jollakin kyseisen viranomaisen hyväksymällä kielellä.

4. Jos pyyntö ei täytä muodollisia vaatimuksia, siihen on mahdollista pyytää korjauksia tai täydennyksiä; varotoimenpiteitä voidaan kuitenkin toteuttaa.

7 artikla

Pyyntöjen täyttäminen

1. Vastatakseen avunantopyyntöön pyynnön saanut viranomainen tai, jos tämä viran-

omainen ei voi toimia yksin, hallinnollinen yksikkö, jolle kyseinen viranomainen on toimittanut pyynnön, toimii toimivaltansa ja voimavarojensa rajoissa ja siten kuin jos se toimisi omaan lukuunsa tai saman sopimuspuolen muiden viranomaisten pyynnöstä, toimittaen sillä jo olevat tiedot sekä toteuttamalla aiheelliset tutkimukset tai järjestämällä ne toteutettavaksi.

2. Avunantopyyntöihin vastataan pyynnön saaneen sopimuspuolen lainsäädännön, sääntöjen ja muiden oikeudellisten keinojen mukaisesti.

3. Toisen sopimuspuolen asianmukaisesti valtuutetut virkamiehet voivat toisen osallisenä olevan sopimuspuolen suostumuksella ja sen määräämin edellytyksin hankkia pyynnön saaneen viranomaisen tai kyseisen viranomaisen vastualueeseen kuuluvan toisen viranomaisen virastoista tullilainsäädännön vastaisia rikkomuksia koskevia tietoja, joita pyynnön esittävä viranomainen tarvitsee tämän pöytäkirjan tarkoituksiin.

4. Toisen sopimuspuolen virkamiehet voivat toisen osapuolen suostumuksella olla läsnä viimeksi mainitun osapuolen alueella tehdyssä tutkimuksissa.

8 artikla

Muoto, jossa tiedot on toimitettava

1. Pynnön saanut viranomainen toimittaa tutkimusten tulokset pyynnön esittäneelle viranomaiselle asiakirjoina, oikeaksi todistettuina asiakirjajäljennöksinä, kertomuksina ja niiden kaltaisina teksteinä.

2. Edellä 1 kohdassa määrätyn asiakirjojen toimittamisen sijasta voidaan toimittaa missä tahansa muodossa samaa tarkoitusta varten tuotettua tietokoneistettua tietoa.

9 artikla

Poikkeukset avunantovelvoitteesta

1. Sopimuspuolet voivat kieltäytyä tämän

pöytäkirjan mukaisesta avunannosta jos kyseinen avunanto:

- a) voi vaarantaa niiden riippumattomuuden, yleisen järjestyksen, turvallisuuden tai muut olennaiset edut tai
- b) sisältää verolainsäädäntöä tai muita kuin tulleja koskevia lainsäädännön muutoksia tai
- c) edellyttää teollisen, kaupallisen tai ammatillisen salassapitovelvollisuuden rikkomista.

2. Jos pyynnön esittänyt viranomainen pyytää apua, jota se itse ei pystyisi antamaan jos sitä siltä pyydetäisiin, se ilmoittaa tästä asiasta pyynnössään. Pynnön saanut viranomainen päättää tällöin miten kyseiseen pyyntöön vastataan.

3. Jos avunannosta kieltäydytään, kieltäytymispäätös ja tähän päätöksen johtaneet syyt on ilmoitettava pyynnön esittäville viranomaiselle viipymättä.

10 artikla

Velvoite noudattaa salassapitovelvollisuutta

1. Kaikki tämän pöytäkirjan mukaisesti missä tahansa muodossa toimitetut tiedot ovat luottamuksellisia. Tietoihin sovelletaan ammatillista salassapitovelvollisuutta ja sitä suojaa, jonka tiedot saaneen sopimuspuolen asiaa koskeva lainsäädäntö takaa, sekä yhteisön viranomaisiin sovellettavien vastaavien säännösten tarjoamaa suojaa.

2. Henkilöihin liittyviä tietoja ei toimiteta jos on aiheellista olettaa, että tällä tavalla toimitettujen tietojen siirto tai käyttö on toisen osapuolen oikeudellisten peruseriaatteiden vastaista, ja erityisesti jos kyseiselle henkilölle aiheutuu siitä kohtuutonta haittaa. Tiedot vastaanottava osapuoli ilmoittaa pyydetäessä annettujen tietojen ja saatujen tulosten käytöstä tiedot antavalle osapuolelle.

3. Henkilöihin liittyviä tietoja saa toimittaa ainoastaan tulliviranomaisille ja, jos oikeu-

dellisten toimenpiteiden tarkoitusten kannalta on tarpeen, yleiselle syyttäjälle ja oikeusviranomaisille. Muut henkilöt ja viranomaiset voivat saada kyseisiä tietoja ainoastaan tiedot antavan viranomaisen etukäteen myöntämällä luvalla.

4. Tiedot antava osapuoli tarkastaa niiden paikkansapitävyyden. Jos käy ilmi, että annettu tieto ei pidä paikkaansa tai se pitäisi hävittää, asiasta ilmoitetaan viipymättä tiedot vastaanottavalle osapuolelle. Tiedot vastaanottavan osapuolen on korjattava tai hävitettävä kyseiset tiedot.

5. Henkilö, jota tiedot koskevat, voi pyynnöstä saada tietoja tallennetuista tiedoista ja tallennuksen tarkoituksesta, edellä sanotun kuitenkin rajoittamatta niitä tapauksia, joissa yleinen etu sen estää.

11 artikla

Tietojen käyttö

1. Saatuja tietoja käytetään ainoastaan tämän pöytäkirjan tarkoituksiin ja sopimuspuolet voivat käyttää niitä muihin tarkoituksiin ainoastaan, jos niillä on tiedot antaneen hallintoviranomaisen etukäteen antama kirjallinen suostumus ja jos kyseinen viranomainen on lisäksi asettanut niille rajoituksia. Näitä määräyksiä ei sovelleta huumausaineisiin ja psykotrooppisiin aineisiin liittyviä rikoksia koskeviin tietoihin. Kyseiset tiedot voidaan toimittaa muille viranomaisille, jotka ovat suoraan mukana huumausaineiden laittoman kaupan vastaisissa toimituksissa 2 artiklassa tarkoitetuissa rajoissa.

2. Mitä edellä 1 kohdassa määrätään ei estä tietojen käyttöä tullilainsäädännön rikkomisen vuoksi vireille pannuissa oikeudellisissa tai hallinnollisissa menettelyissä.

3. Sopimuspuolet voivat esittää pöytäkirjoissaan, kertomuksissaan ja todistajanlausunnoissaan sekä tuomioistuimessa tapahtuvissa menettelyissä todisteena tietoja, jotka on hankittu ja asiakirjoja, joita on käytetty tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti.

12 artikla

Asiantuntijat ja todistajat

Pyynnön saaneen viranomaiseen edustaja voidaan valtuuttaa esiintymään hänelle myönnettyjen valtuuksien asettamisessa rajoissa asiantuntijana tai todistajana tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvien asioiden vuoksi vireille pannuissa oikeudellisissa tai hallinnollisissa menettelyissä toisen sopimuspuolen tuomioelimityksessä, sekä hankkimaan esineitä, asiakirjoja tai niiden oikeaksi todistettuja jäljennöksiä, jotka voivat olla tarpeen menettelyssä. Oikeuteen saapumista koskevassa pyynnössä on ilmoitettava tarkasti mistä asiasta sekä millä oikeudella ja missä ominaisuudessa edustajaa kuulustellaan.

13 artikla

Avunannosta aiheutuvat kulut

Sopimuspuolet eivät vaadi tämän pöytäkirjan soveltamisesta aiheutuneiden kulujen korvaamista, lukuun ottamatta tarvittaessa asiantuntijoille ja todistajille sekä muun kuin julkisen laitoksen palveluksessa oleville tulkeille ja kääntäjille maksettua korvauksia.

14 artikla

Soveltaminen

1. Tämän pöytäkirjan hoitaminen uskotaan Romanian kansallisille tulliviranomaisille ja komission toimivaltaisille yksiköille sekä tarvittaessa Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden tulliviranomaisille. Ne päättävät kaikista käytännön toimenpiteistä ja määräyksistä, jotka ovat tarpeen pöytäkirjan soveltamisessa, ottaen huomioon tietosuojaa koskevat voimassa olevat säännöt. Ne voivat ehdottaa toimivaltaisille toimielimille muutoksia, jotka niiden mukaan olisi tehtävä tähän pöytäkirjaan.

2. Sopimuspuolet neuvottelevat keskenään ja ilmoittavat sen jälkeen toisilleen soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä, jotka on annettu tämän artiklan määräysten mukaisesti.

15 artikla

Täydentävä luonne

1. Tämä pöytäkirja täydentää keskinäistä avunantoa koskevia sopimuksia, jotka on tehty tai jotka voidaan tehdä yhden tai useamman yhteisön jäsenvaltion ja Romanian välillä. Se ei myöskään kiellä kyseisten sopimusten mukaista laajempaa keskinäistä avunantoa.

2. Nämä sopimukset eivät rajoita yhteisön määräyksiä, jotka koskevat komission toimivaltaisten yksiköiden ja jäsenvaltioiden tulliviranomaisten välistä kaikkien saatujen tulliasioita koskevien, mahdollisesti yhteisöä kiinnostavien tietojen vaihtoa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 11 artiklan soveltamista.

PÖYTÄKIRJA

**EUROOPAN YHTEISÖJEN JA NIIDEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ
ROMANIAN VÄLISESTÄ ASSOSIAATIESTA TEHDYN
EUROOPPA-SOPIMUKSEN INSTITUTIONAALISTEN MÄÄRÄYSTEN
MUKAUTTAMISESTA ITÄVALLAN TASAVALLAN, SUOMEN TASAVALLAN
JA RUOTSIN KUNINGASKUNNAN EUROOPAN UNIONIIN LIITTYMISEN
HUOMIOON OTTAMISEKSI**

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

HELLEENIEN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RANSKAN TASAVALTA,

IRLANTI,

ITALIAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

ITÄVALLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA,

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen sopimuspuolet,

jäljempänä 'jäsenvaltiot', ja

EUROOPAN YHTEISÖ, EUROOPAN HIILI- JA TERÄSYHTEISÖ JA EUROOPAN ATOMIENERGIAYHTEISÖ,

jäljempänä 'yhteisö',

toisaalta sekä

ROMANIA

toisaalta, jotka

OTTAVAT HUOMIOON Brysselissä 1 päivänä helmikuuta 1993 allekirjoitetun Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen, joka tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1995, jäljempänä 'Eurooppa-sopimus',

KATSOVAT, että Itävallan tasavalta, Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta liittyivät Euroopan unioniin 1 päivänä tammikuuta 1995, ja

OVAT PÄÄTTÄNEET yhteisellä sopimuksella määrittää Eurooppa-sopimuksen institutionaalisiin määräyksiin tehtävät mukautukset Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisen huomioon ottamiseksi,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 ARTIKLA

Itävallan tasavallasta, Suomen tasavallasta ja Ruotsin kuningaskunnasta tulee Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Romanian välisestä assosiaatiosta tehdyn Eurooppa-sopimuksen sopimuspuolia.

2 ARTIKLA

Suomen ja ruotsin kielellä laadittu sopimus, mukaan lukien liitteet ja pöytäkirjat, jotka ovat erottamaton osa sopimusta, sekä päätösasiakirjan liitteenä olevat julistukset ja kirjeenvaihto ovat yhtä todistusvoimaisia kuin alkuperäiset tekstit. Suomen- ja ruotsinkieliset toisinnot ovat tämän pöytäkirjan liitteenä.

3 ARTIKLA

Sopimuspuolet hyväksyvät tämän pöytäkirjan, joka on erottamaton osa sopimusta, omia

menettelyjään noudattaen. Sopimuspuolet toteuttavat tarvittavat toimenpiteet tämän pöytäkirjan täytäntöönpanemiseksi.

4 ARTIKLA

Tämä pöytäkirja tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuspuolet ovat ilmoittaneet 3 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen päätökseen saattamisesta.

5 ARTIKLA

Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö on tämän pöytäkirjan tallettaja.

6 ARTIKLA

Tämä pöytäkirja laaditaan kahtena kappaletena englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, portugalin, ranskan, ruotsin, saksan, suomen, tanskan ja romanian kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

Tehty Brysselissä kahdentenkymmenentenäkahdeksantena päivänä kesäkuuta vuonna tuhatyhdeksänsataayhdeksänkymmentäyhdeksän.